

გულითადად მივესალმებით სამთავროს წმიდა ნინოს ღვთაა მონასტრის მიერ დაარსებული ჟურნალის „მაყვლოვანის“, – გამოცემას. მოხარულნი ვიქნებით, თუ მისი შემდგენელი შექმნენ, მკითხველს გააცნონ საქართველოში დაცული სიწმინდენი, ბერ-მონაზვნური ცხოვრების სიღრმე, აზრი და მნიშვნელობა, ის, თუ რა არის ჩვენი ეროვნული ფასეულობანი, როგორია ჩვენი ტრადიციები, ისტორია, ეთნოგრაფიული თავისებურებანი, ჩვენი ხალხური სიბრძნე.

ეს ყოველივე ღიდად შეუწყობს ხელს ჩვენი საზოგადოების სულიერი და ინტელექტუალური ღონის ამადლებას და მათში ჭეშმარიტების გზით სვლის სურვილის გაღვივებას.

ღმერთმა და წმიდა ნინომ დალოცოს „მაყვლოვანის“ გამომცემელი და მკითხველნი.

ღმერთმა დალოცოს სრულიად საქართველო.

სრულიად საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქი

25 მაისი 2010 წელი

© ყველა საავტორო უფლება დაცულია. ჟურნალ „მაყვლოვანში“ გამოქვეყნებული ტექსტებისა და ფოტომასალის გამოყენება აკრძალულია რედაქციის ნებართვის გარეშე.

ISSN 1987-5207
შპკ (UDC) 27 + 271.2
მ – 407

	სსამგზრდ ქრისტიანულ-გაგონებების სარედაქციო სამსახური	მიმდინარე რეგისტრაციის № 3(20)
	პირთა რეგისტრაციის №.....	20.08.15. თარიღი
დასახელება: ქრისტიანი მაყვლოვანი		
რეცენზენტი: აქიმინოვი ვახუშტი		

შინაარსი

შესხმა ყოვლადწმიდისა და ღვთივამად- ლებულისა ღვთისმშობელისა.....5	ძალისაებრ აღვასრულებთ ღვთის ნებას (ინტერვიუ არქიმანდრიტ ლაზარესთან (გაგნიძე).....30
მთავარეპისკოპოსი სპირიდონი (აბულაძე) დედაეკლესიას არ უსმენენ.....8	იღუმენიად კურთხევის 24 წლისთავი (ინტერვიუ იღუმენია ქეთევანთან (კოპა- ლიანი).....34
გიორგი მაჭარაშვილი ლიონის უნია და საქართველო.....13	შემოკლებული კანონნი მონაზონებითისა ცხოვრებისანი (XIX ს.).....40
წმიდა მაქსიმე ბერძენი სომხური ბოროტმორწმუნეობის წინააღმ- დეგ.....19	ნანა ბურჭულაძე ზარზმის ღვთისმშობლის ხატის სახისმ- ეტყველებითი საზრისი.....46
მღვდელმოწამე კირიონ II (საძაგლიშვილი) მართლმადიდებელი საქართველოს შიიტ მუსულმანებთან საუკუნეობრივი ბრძოლის ბოლო ეპიზოდი.....24	ეთერ უროტაძე საუფლისწულო დროშა.....52
	ქრონიკა.....54

რედაქტორი:

მონოზონი ანა (ნიაური)

სარედაქციო კოლეგია:

არქიმანდრიტი ლაზარე (გაგნიძე)
იღუმენია ქეთევანი (კოპალიანი)

კომპიუტერული მომსახურება:

მონოზონი ბარბარე (იაკობაძე)

მისამართი: მცხეთის სამთავროს

წმიდა ნინოს დედათა მონასტერი.

მირიან მეფის ქუჩა N 3

ტელ: 593 76 31 87; 593 30 07 07

ელ.ფოსტა: samtavrosmonasteri@yahoo.com

ანგარიშის ნომერი: GE65BG0000000158107700

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი,
უწმიდესი და უნეტარესი ილია II

* * *

„...ამაზე მეტი სიმდიდრე არ არსებობს დედამიწაზე, რაც არის მართლმადიდებელი ეკლესია! მართლმადიდებელი ეკლესია რომ არ არსებობდეს და ქართველი ერი რომ არ იყოს მართლმადიდებელი, – ქართველი ერი ვერ გადარჩებოდა!“

„...ჩვენ მადლობას ვწირავთ უფალს, რომ ღირსი გაგვხადა ვიყოს მართლმადიდებლები. მაგრამ... უპირველეს ყოვლისა, ჩვენ უნდა გვწამდეს მართლმადიდებელი სარწმუნოება. ჩვენ უნდა ვიცოდეთ, რა არის მართლმადიდებლობა...“

2006 წელი. საკვირაო ქადაგება

ყოველწილისა და ღუთისმშობლისა ღუთისმშობლისა

შესხმა

(გამორჩია უფალმან სიონი და
სათნო იყო იგი სამკვიდრებელად თვისად)

გიხაროდენ, მარიამ უფლისა სათნო
სამკვიდრებელო.

გიხაროდენ, ანგელოზთაგან წმიდა-არ-
სობით საგალობელო.

გიხაროდენ, მამამთავართა წიადთა გან-
სუენებულ.

გიხაროდენ, წინასწარმეტყუელთა მო-
სწავებისა სრულებაო.

გიხაროდენ, მოციქულთა ქადაგებისა
დამტკიცებაო.

გიხაროდენ, მოწამეთა აღსარებისა სარ-
წმუნოებაო.

გიხაროდენ, მღუდელმთავართა ხარისხ-
ით ხარისხად ამადლებაო.

გიხაროდენ, მოღუაწეთა დიდებითი
დიდებად წარმატებაო.

გიხაროდენ, ყოველთა წმიდათა შუენიე-
რო სუფევაო და ბრწყინვალებაო.

ღუთისმშობლისა შვილნი ეკლესი-
სანო, ვაქებდეთ და ვადიდებდეთ, აღუა-
მადლებდეთ და უგალობდეთ, დედასა
ნათლისასა, რომელსა აქებენ ანგელოსნი
ცათანი და ადიდებენ ნათესავნი კაცთანი
და უგალობს მეფსაღმუნე და იტყვის:
პირსა შენსა ლიტანიობდენ მდიდარნი ერ-
ისანი; წინაშე ჭეშმარიტად პირსა შენსა
ლიტანიობდენ ქალწულ, წმიდანი მოცი-
ქულნი მდიდარნი სათნოებითა და მრავალ-
თაცა განმამდიდრებელნი საკვირველე-
ბითა. პირსა შენსა ლიტანიობენ, წმიდაო
მარიამ, მთავარანგელოსნი ერისა ძალნი
ნანდვილვე, მდიდარნი ბრწყინვალებითა
და ელუარებითა პირსა შენსა ლიტანიო-
ბენ. უწმიდესო დედოფალო, ქერუბიმნი
და სერაფიმნი მდიდრად მგალობელნი
აღლილუიათი და წმიდა არსობითა მი-
თა ყოველად ტკბილითა და საწადელითა
დალადებენ და იტყვიან:

გიხაროდენ, მარიამ ამადლებულო ძისა
შენისათანა.

გიხაროდენ, კურთხეულო ქალწულ, ღმერთი
შენთანა.

გიხაროდენ, უპატოსნესო ქერუბიმთაო.

გიხაროდენ, უზესთაესო სერაფიმთაო.

გიხაროდენ, საგალობელო ანგელოსთა-
გან.

გიხაროდენ, სახარულევანო მთავარან-
გელოსთაგან.

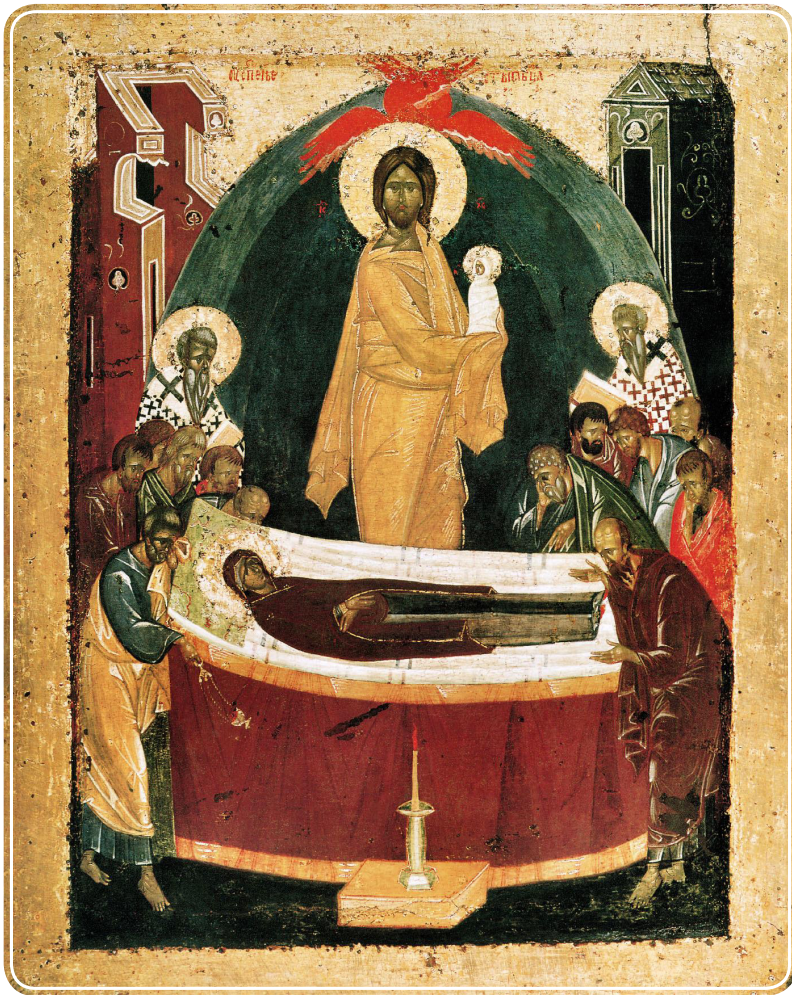
გიხაროდენ, უბრწყინვალესო მზისაო.

გიხაროდენ, უშუენიერესო მთოვარისაო.

გიხაროდენ, სასოო ყოველთა დაბადე-
ბულთაო, სულიერმყოფელო მკუდართაო
და განმამხიარულებელო ყოველთა ზეცი-
სა ძალთაო.

კჰა, მოყუარენო, ღუთისმშობლისანო
და პატივისმცემელნი დღესასწაულისა
მისისანო, გულითა წმიდითა უგალობ-
დეთ, კეთილითა საქმითა ვადიდებდეთ
და მოწყალებით გაბრწყინებულნი ვიხ-
არებდეთ, კრებასა ღუთისმშობლისასა
და ამადლებასა ღუთისა დედისასა და
გვირგვინოსნობასა ღუთისმშობლისა
დედოფლისა ჩუენისასა, რამეთუ მის მიერ
იხარებენ ზეცისანი და ქუეყანისანი და
თვით იგიცა იხარებს ძისა თვისისათანა
და იტყვის: ადიდებს სული ჩემი უფალ-
სა და განიხარა სულმან ჩემმან ღუთისა
მიმართ მაცხოვრისა ჩემისა. – ჰე, ნანდ-
ვილვე, ჭეშმარიტად განიხარა სულმან
შენმან, მარადის ქალწულო მარიამ, სასუფ-
ველსა.

ჰოი, საყუარელნი, უკეთუ ერთისა ცოდ-
ვილისა მოქცევასაზედა სიხარული იქმ-
ნების ცათა შინა წინაშე ანგელოსთა,
ხოლო ამან ღუთისმშობლისანო ქალ-
წულმან, მიზეზმან ყოველთა ცხოვრებისა-

მიძინება. 1380 წელი.
სატმწერი თეოფანე ბერძენი

მან, რაოდენი ბევრის ბევრი, ათასეულნი აცხოვნნა და განამხიარულნა: ანგელოსნი და ანგელოსთა მეფე, ძეი თვისი სახიერებით შუენიერი ღმერთი და აწცა რაოდენნი ცოდვილნი მოიქცევიან მადლითა მისითა და სიხარული იქმნების ცათა შინა, ერთისათვის ცოდვილისა, რომელმან შეინანოს და ვითარცა მზისა შარავანდელი, გარდაფენილ არს კიდითგანვე კიდემდე სოფლისა. ეგრეთ ბრწყინავს სასწაულთა მისთა სიმრავლე, რომელთაგან ერთი მოგითხრა, რათა სიყუარული მისი უმეტესად აღეტყინოს ჩუენ შორის.

* * *

იყო ვინმე მგალობელი, ფრიად მშვიდი, მდაბალი გულითა, წრფელი სულითა და ძვირუხსენებელი ყოვლადვე, რომელსაცა დიდისა ტრფიალებით და მრავლისა სურვილითა, უყუარდა ღვთისმშობელი ქა-

ღწული მარიამ და მარადღე უგალობდა სულით და გულით ყოვლადისა წადიერებითა. ხოლო ტკბილად ხმოვანებისათვის მისისა, მრავალი ქრისტეანენი შორით მოვიდოდეს და ისმენდეს საღმრთოსა წირვასა და ტკბილითა გალობითა მისითა ღმობიერ იქმნებოდენ და აღიდებდენ ღმერთსა, რომელი ბრწყინუაღიითა ხმითა განაშუენებდა და შეამკობდა. დღესასწაულთა და კვირიაკეთა და იტყოდა რა: „ღირს არს ჭემმარიტად, რათა გადიდებდეთ შენ ღვთისმშობელო, რომელი მარადის სანატრელ იქმენ, ყოვლად უბიწოდ და დედად ღმრთისა ჩუენისა. უპატოსნესსა ქერუბითასა და აღმატებით უზეშთაესსა სერაბიმთასა, განუხრწნელად მშობელსა სიტყვისა ღმრთისასა, მხოლოსა ღმრთისმშობელსა გალობით გადიდებდეთ.“ – ცეცხლებრ აღეტყინებოდა გული მისი მარიამის სიყუარულითა,

რამეთუ უგალობდა იგი ტრფიალებითა სულისათა. და იყუნეს მისა ორნი ჰურიანი მეგობრად, დიდად უყუარდათ იგი სიმშვიდისათვის და სიწრფოებისა მისისათვის. გარნა განიხერხებოდენ შურითა, გალობისა მისისათვის, რამეთუ მრავალნი მოვიდოდენ დიდებად ქრისტესა და სიყუარულად ღვთისმშობელისა. ვინათგან ვერ დაითმინეს მზაკუართა მათ, დღესა ერთსა განიყუანეს გარე ქალაქისა, რეცა სახითა მეგობრობისათა. ჰოი მე, მოაშთუეს მგალობელი იგი იდუმალ და დაუტყვეს. ეჰა, საკვირველებათა შენთა, ღვთისმშობელო, მარიამ; რამეთუ მოიწია რა კვირიაკე კვლად უგალობდა იგი სასოსა თვისსა მარიამს, ჩუეულებისაებრ ხმითა ტკბილითა და საწადელითა და ვითარცა ესმათ ხმა მისი ჰურიათა მათ, განკვირდეს და გამორავიდა ეკლესიით, შეძრწუნებული ეტყოდეს:

– მოყუასო, ვითარ ცოცხალ იქმენ, რომელი ჩუენ მოგაშთუეთ? ხოლო მან მიუგო მხიარულითა პირითა: – ყოვლადწმიდამან ღუთისმშობელმან განმაცოცხლა, რამეთუ მას მრავალი ესევითარი უქმნიესო, და მოუთხრობდა მრავალთა სასწაულთა და საკვირველბათა მისთა. მაშინ ჰრქუეს ჰურიათა, უკეთუ ეგე ძალუქს ღუთისმშობელსა მარიამს, რომელ მკუდართა განაცოცხლებს და სულსა აცხოვნებს, რაღა ყენება არს ჩუენდა ნათლისღებად? და მათცა ნათელ იღეს, სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა და იქმნეს მართლმადიდებელ და ადიდებდეს ღუთისმშობელსა და მადლობით უგალობდეს სახელსა მისსა წმიდასა, რამეთუ მისძლით დაუტევეს საცთური ბნელისა და შეუდგეს ნათელსა ჭეშმარიტებისასა, უფალსა ჩუენსა იესო ქრისტესა.

იხილეთ, საყუარელნო ღუთისანო, თუ ვითარი მოწყალე დედოფალი და ყოვლისა შემძლებელი მეოხად გვივის ყოვლად უბიწო ქალწული მარიამ. ამისთვის გლოცავ და გევედრები, პატივისმცემელნო ღუთისა დედისანო, შევიყუართო ჩუენცა ღუთისასურველი დედოფალი და მოვიგოთ სიმშვიდე, სიმდაბლე, მოწყალება, სახიერება, სიყუარული და ღოცუა, წმიდა სულის სიყუარულით და გულის სიწმიდით უგალობდეთ ნამდვილ საყუარელსა ქალწულ მარიამს, მოციქულთა სიქადულსა და მხარებელთა სიხარულსა, შევსწირვიდეთ მსხუერპლსა ქებისასა და ნაყოფსა ბაგეთასა ესრეთ მეტყუელნი:

გიხაროდენ, პეტრეს სარწმუნოებისა სიმტკიცეო.

გიხაროდენ, პავლეს სიბრძნისა მოძღუარებაო.

გიხაროდენ, იოანეს სიყუარულისა ტრფიალებაო.

გიხაროდენ, იაკობის მხურუალე გულის მოსწრაფებაო.

გიხაროდენ, ანდრიას სიმხნისა შემწეო.

გიხაროდენ, ბართლომეს ქუხილისა ქადაგებაო.

გიხაროდენ, სვიმეონის სუნნელებისა განფენაო.

გიხაროდენ, იაკობის მღუდულობისა წარმართებაო.

გიხაროდენ, მატეეს გონებისა სივრცისა განათლებაო.

გიხაროდენ, მარკოზის სიბრძნისა ძლიერებაო.

გიხაროდენ, ლუკას ხელოვნებისა გამომაჩინებელო.

გიხაროდენ, თომას სარწმუნოებისა გამომაცხადებელო და ყოველთავე განმამშუენებელო ელვარებაო.

ჰოი, ღუთიებრწყინვალეო ყოვლად დიდებულო ზეცისა და ქუეყანისა დედოფალი მარიამ, მოიხილე ჩუენ ზედა ყოვლადტკბილითა მეოხებითა შენითა და მოგუმადლე კეთილმოქალაქეობით წარმატება, სათნოებით განათლება, ძისა შენისა სათნოყოფა, მართლმადიდებლობით განბრწყინება, ეკლესიათა განმშუენება, მეფეთა განძლიერება, ერთა მშვიდობა და ყოველთავე უვნებელობა; ხოლო ჟამსა სულისა ჩუენისა განსვლისასა, შეგუეწიე და მოგუეც ხელი წყალობისა და გვისხენ ჩუენ ხელთაგან ჰაერის მცუელთასა და საშინელსა მას სამსჯავროსა მეოხ გუეყავ წინაშე მართლმსაჯულისა ძისა შენისა და ღუთისა ჩუენისა, რათა ღირს ვიქმნეთ საუკუნოსა დიდებასა მისსა და ვხედვიდეთ დიდად შუენიერებასა სიწმიდისა შენისასა, უგალობდეთ, ვადიდებდეთ და ვაკურთხევდეთ შენსა მადიდებელსა მამასა, შენსა აღმამადლებელსა ძესა და შენსა გვირგვინოსანმყოფელსა სულსა წმიდასა, რომელსა ჰშუენის ყოველი დიდება, პატივი და თაყუანისცემა, აწდა მარადის და უკუნითი უკუნისამდე ამინ.

„სულისა დამატკბობელი მანანაჲ ანუ შესხმანი ღვთივდიდებულთა წმიდათათვის“
ტფ. 1904 წ.

MTAVAREPISKOPOSI SPIRIDONI (ABULAZE)

DEDA EKLESIAS AR USMENEN*

სახელითა მამისათა და ძისათა და წმიდისა სულისათა!

ჩვენთან არს ღმერთი!

ღმერთმა დაგლოცოთ, გაგახაროთ.

დღეს მინდა კიევ-პეჩორის მონასტრის მღვიმეში დავანებულ წმიდა მამებზე გესაუბროთ.

ცნობილია, რომ ეს ლავრა დაარსდა 1051 წელს. მიწის ქვეშ, დაახლოებით 15-20 მეტრის სიღრმეში, რამოდენიმე კილომეტრზე, ძალიან დიდი გვირაბების ქსელია, სადაც თითქმის ათასი წლის მანძილზე ბერების სენაკები იყო განთავსებული და მათში მრავალი წმიდა მამა მოღვაწეობდა. ამ დიდი ასკეტი მამების უხრწნელი სხეულები დღეს ლუსკუმებში განისვენებენ. ძალიან დიდია ამ მამების ღვაწლი, რომელთა შორის ცნობილი რუსი გმირის, შემდგომში ბერის, წმიდა ილია მურომეცის წმიდა ნაწილებიც არის. კიევ-პეჩორის მამების ღოცვა შეგვეწიოს ჩვენ, ყველას. ისინი უდიდესი მეოხნი არიან ღვთის წინაშე, მთელი მსოფლიოსთვის და პირველ რიგში, რა თქმა უნდა, სლავებისთვის, რუსი ხალხისთვის.

თქვენ იცით, რომ, ქრისტიანულ ცხოვრებას კიევში ანდრია მოციქულმა დაუდო სათავე, რომელიც კავკასიიდან, კერძოდ, საქართველოდან წავიდა ჩრდილოეთით. მივიდა და ჯვარი აღმართა იქ, სადაც დღეს კიევია გაშენებული. ანდრია პირველწოდებულმა იწინასწარმეტყველა, რომ იმ ადგილს დაარსდებოდა დიდი ქალაქი და უამრავი ეკლესია-მონასტერი გაშენდებოდა.

დაახლოებით, XI საუკუნეში, ყოვლადწმიდა ღვთისმშობელმა ბერები წარგზავნა კიევში, მონასტრის დასაარსებლად. როგორც ცნობილია, კიევი არის ყოვ-

ლადწმიდა ღვთისმშობლის მესამე წილხვედრი ადგილი; როგორც იტყვიან, მესამე ნავსაყუდელი. ღმრთისმშობლის პირველი წილხვედრი არის ივერია – სრულიად საქართველო; მეორე წილხვედრ ადგილად ითვლება ათონის წმიდა მთა, რომელიც მართლმადიდებლობის ბურჯია; ღვთისმშობლის მესამე წილხვედრად კი მიჩნეულია, როგორც უკვე ვთქვით, კიევ-პეჩორის ლავრა; ხოლო მეოთხე წილხვედრი არის, წმიდა სერაფიმე საროველის მიერ დაარსებული, დივეევოს დედათა მონასტერი.

დღეს პეჩორის მამების დღესასწაულია. შევთხოვთ მათ, რომ სიმშვიდე იყოს უკრაინის მხარეში. მოგეხსენებათ, რომ რუსეთი დაიწყო კიევიდან. თავდაპირველად კიევის რუსეთი იყო. სრულიად რუსეთი ხერსონში, ყირიმში მოინათლა. შემდეგ, როცა გამრავლდა და გაიშალა ერი, ნაწილი ჩრდილოეთით განსახლდა, ზოგიც ჩრდილო-დასავლეთით წავიდა. თავიდან იყო „კიევსკაია რუსკა“, და შემდეგ ნაწილდება: მოსკოვის რუსეთი, „ბელაია რასია“ – ბელორუსია, „მალაია რასია“, რომლებიც კიევის ოლქებად იწოდებოდა. ეს ყოველთვის ერთი ხალხი, ერთი ერი იყო და ამდენად, ძალიან გულსატკეპნია, რომ მესამე ძალების წაქეზებით, დაპირისპირებით, მართლმადიდებლების მტრების მზაკვრობით, დღეს იქ ძმათა შორის სისხლი იღვრება. ვევედროთ უფალს, რომ კიევ-პეჩორის მამების ღოცვით, ეს განსაცდელი განქარდეს.

წიგნში „რუსეთი მეორედ მოსვლის წინ“, რომელიც დაახლოებით 30 წლის უკან დაიწერა, სწორედ ის მოვლენებია განხილული, რომლებიც დღეს ხდება უკრაინაში. წიგნში ნათქვამია, რომ კიევ-პეჩორის მამების ღოცვით, უფალი აუცილებლად

* სათაური შეარჩია რედაქციამ

ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის მიძინების კიევ-პენორის ლავრა

გაამთლიანებს და გააერთიანებს რუსული ტომის სლავებს: უკრაინელებს, ბელორუსებს და რუსებს; და ეს იქნება ერთი ძლერი მართლმადიდებელი სახელმწიფო, რომელსაც ეყოლება მირონცხებული მეფე და მის წინაშე ანტიქრისტეც კი შედრკება. უნდა ვილოცოთ, უნდა ვევედროთ უფალს, რომ ეს აღსრულდეს.

სამწუხაროდ, დღეს უკრაინაში მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით, გარკვეულ წრეებში არამართლმადიდებლური შეხედულებები ვრცელდება, რაც არასწორია და სამწუხარო. საგულისხმოა, რომ საქართველოშიც არის კუთხეები: კახეთი, ქართლი, სამეგრელო, სვანეთი, გურია, აჭარა და ა.შ. – ეს ერთი ხალხია, ერთი ერია – ქართველებია და საქართველოა; და განა შეიძლება რომელიმე მათგანმა განაცხადოს, რომ ის საქართველო არ არის და ცალკე სახელმწიფო ან ცალკე ეკლესია მოითხოვოს?! – ღმერთმა დაგვიფაროს, ჯვარი გვწერია! ეს ხომ მკრეხელობა იქნება?! ეს იქნება ბოროტმოქმედება ქართველი ერის წინაშე და პირველ რიგში, ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის წინაშე; რადგან ყოვლადწმიდა ღვთისმშობელი საქართველოს მფარველი, პატრონი დედაა და დედოფალი. და ჩვენ, სრულიად

საქართველო, ერთიანი ვართ ღვთისმშობლის წინაშე – საქართველო ყოვლადწმიდა ქალწულ მარიამის წილხვედრია.

რა ვითარებაა დღეს უკრაინაში? ისტორიიდან ცნობილია, რომ სლავების ერთი ნაწილი, კერძოდ, პოლონელები, XVI-XVII სს. მიჯნაზე რომის პაპის მცდელობით გაკათოლიკდა; ხოლო სლავების დანარჩენმა ნაწილმა: სერბებმა და რუსებმა მართლმადიდებლობას, სლავების განმანათლებლების, კირილესა და მეთოდეს სწავლებას, უფლის ჭეშმარიტ გზას, არ უღალატა. კათოლიკური სამყარო საუკუნეთა მანძილზე ცდილობდა, რომ მართლმადიდებელ სამყაროში იძულებით დაენერგა პაპიზმი ანუ კათოლიციზმი. ცნობილია მათი სისასტიკე, ისინი კლავდნენ და აწამებდნენ ადამიანებს. როდესაც კათოლიკეებმა კონსტანტინეპოლი აიღეს და დაარბიეს სოფიას ტაძარი, ოქროს საკურთხეველი ნაწილ-ნაწილ დაჭრეს და გაყიდეს; ხოლო ტაძარში მეძავი დედაკაცები შერეკეს და ღრეობა გამართეს. სასტიკად მოექცნენ ისინი ათონის წმიდა მთის ბერებს: ზოგრაფის მონასტრის ბერები ცეცხლში დაწვეს, ხოლო ივირონის მონასტერი დაარბიეს, ასეულობით ქართველი ბერი გარეკეს, ნაწილი წყალში დაახრჩვეს

და ნაწილი სიცილიაში მონებად გაჰყიდეს. საყოველთაოდ ცნობილია ჯვაროსნული ომები, რომელიც არა მხოლოდ მუსულმანთა, არამედ მართლმადიდებელთა წინააღმდეგ იყო მიმართული. ჯვაროსნებმა, იერუსალიმი რომ აიღეს, ერთიანად ამოხოცეს მართლმადიდებელი ქრისტიანები. ასეთივე აგრესია გამოიჩინეს ლათინებმა მეორე მსოფლიო ომის დროს სერბიაში, როდესაც უშტაცებმა დააარსეს საკონცენტრაციო ბანაკები და მილიონზე მეტი სერბი აწამეს...

ანალოგიური სიტუაციაა დღეს უკრაინაშიც, სადაც მიმდინარე დღევანდელ პროცესებს, წინ უძღვის კათოლიკეების მიერ შუა საუკუნეებში (1596 წ.) შემოდებული უნიატური მოძრაობა, რომელიც ბრესტის უნიის სახელით არის ცნობილი და რომელმაც ცეცხლით და მახვილით გადაუარა მართლმადიდებელ მოსახლეობას დასავლეთ უკრაინაში, დასავლეთ ბელორუსიაში და საერთოდ, ამ ბუფერულ ზონას – ცენტრალურ ევროპაში, უფრო ცოტა ოდნავ აღმოსავლეთ ევროპაში. გადავხედოთ ისტორიას: უნიატები ცოცხლად მარხავდნენ ჭებში მართლმადიდებლებს, კევერში აბამდნენ მათ, შოლტით ცემდნენ და სულს ხდიდნენ; ამ საშინელი ტანჯვა-წამებით, იძულებულს ხდიდნენ მართლმადიდებლებს, რომ კათოლიკობა ან კათოლიკეებთან უნია მიეღოთ. და როგორც ჩვენში თურქმა მუსულმანებმა სასტიკი ძალადობით გაამუსულმანეს სამხრეთ საქართველო, ასევე ძალადობით ათქმევინეს სლავებს მართლმადიდებლობაზე უარი და უნია შემოიღეს. ხოლო უნია გულისხმობს პაპის უცდომელობის, მისი ერთპიროვნული ქრისტიანული მმართველობის, მათი მწვალებლური მოძღვრების, რჯულსგადამცდარი სარწმუნოების აღიარებას და მართლმადიდებლური რიტუალების მხოლოდ გარეგნული მხარის შესრულებას. უნიატები არ ცნობენ მართლმადიდებელ მღვდელმთავრებს, მათი წინამძღვარი მხოლოდ რომის პაპია.

ძალადობით რჯულსგადამხდარი ეს უნიატი სლავი ხალხი დაუპირისპირეს ისევ მართლმადიდებელ სლავებს. აი, აქედან იღებს სათავეს უკრაინაში დღეს მიმ-

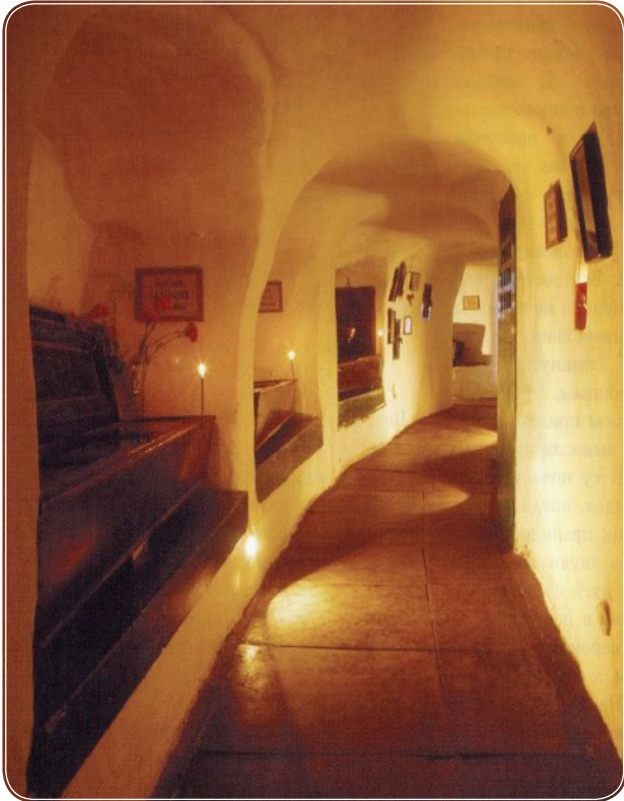
დინარე პროცესები – ძმათა შორის მკვლელობა და დაპირისპირება. ჩვენ ისიც კარგად უნდა ვიცოდეთ, ძმებო და დებო, რომ 1946 წელს, როცა სტალინის ჯარები შევიდნენ ევროპაში, სტალინმა გააუქმა ბრესტის უნია და ათიათასობით უნიატური ტაძარი რუსეთის ეკლესიას დაუბრუნა; ხოლო გორბაჩოვმა, რომის პაპთან შეთანხმებით, ათიათასობით ტაძარი კვლავ უნიატებს გადასცა, და თითქმის 25 წელია, ეს უნიატური საკრებულოები ზრდიან თავის კათოლიკურ თემს, რომლებიც დაუპირისპირდნენ მართლმადიდებელ ხალხს.

კათოლიკეების მცდელობით მოხდა უკრაინაში ეს ამბოხი და ძმათამკვლელი ომი, რომლის ხელშემწყობი ევრო-ამერიკული სამყაროა, ლათინ მწვალებელთა ის სამყარო, რომელიც ესწრაფვის, რომ მართლმადიდებელი ქვეყნები და ერი ერთმანეთს დაუპირისპიროს; რომ გზადაკარგული უნიატები და მართლმადიდებლები ერთმანეთის სისხლს ღვრიდნენ, ეს არის ის, რაც დღეს უკრაინაში ხდება. მაგრამ უნდა გვახსოვდეს, რომ ქრისტეს ვერავინ მოერევა, რომელმაც ბრძანა: „ამას კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესია ჩემი და ბჭენი ჯოჯოხეთისანი ვერ ერეოდიან მასო“.

ეკლესიას ვერავინ მოერევა! დღეს ზოგიერთი ქართველი თუ არაქართველი ლანძღავს და აგინებს რუსეთს, ბელორუსიას, სრულიად მართლმადიდებელ სამყაროს. რა უნდა ითქვას? განა კათოლიკური და პროტესტანტული სამყაროს გამარჯვება უნდა სურდეს ქართველს და მართლმადიდებელთა დამხოება?! ისტორია გავიხსენოთ, რა მოგვიტანა ჩვენ, ქართველებს, ბიზანტიის დაცემამ? ბიზანტია, მიუხედავად ყველაფრისა, ზურგი იყო მართლმადიდებლობისა. კონსტანტინეპოლი სულიერ-კულტურული ცენტრი იყო მართლმადიდებელი ახალგაზრდობისა; ხოლო როცა თურქ-სელჩუკებმა დასცეს ბიზანტია და მუსლიმებმა კონსტანტინეპოლი სტამბულად აქციეს, საქართველო მუსულმანურ ზღვაში კუნძულად აღმოჩნდა. ჩრდილოკავკასიელები და რწმენის და ერის მოღალატე დიდგვაროვნები

ქართველ გოგო-ბიჭებს მონებად ჰყიდდენ ბათუმისა და სტამბულის ბაზარზე; მაშინ დაიწყო მამელუქობა და ათიათასობით ქართველი მამელუქი იბრძოდა თურქეთისა და ეგვიპტის მამელუქთა არმიაში...

მართალია ბიზანტიის იმპერიას საქართველოსთვის მრავალი პოლიტიკურ-კულტურული ჭრილობა მიუყენებია, ის-

კიევ-პენზის ლავრის მღვიმეები

ვევ როგორც რუსეთის იმპერიას, მაგრამ ერთიკა და მეორეც ჩვენი პოლიტიკური, სულიერ-კულტურული ზურგი იყო მუდამ; და ბიზანტიელების დაჩოქების და დაცემის შედეგად, საქართველო დაიყო სამ სამეფოდ და სამთავროებად. ქართველებს ამუსულმანებდნენ და თურქეთში ჰყიდდენ მონებად. ნუთუ ვერ ვხვდებით, რომ დღესაც ასე ხდება და კიდევ უარესიც მოხდება? ნუთუ ცნება სამშობლო, რჯული და ზნეობა ესერიგად უცხოა თქვენთვის?! ნუთუ მართლაცდა ზომბირებულია ჩვენი ხალხი?! ღირსმა მამა გაბრიელმა პირველი მაისის დემონსტრაციაზე შეჩვენებული ლენინის 12 – მეტრიანი სურათი რომ დაწვა, იცით, ვინ ცემა მაშინ მამა გაბრიელი?! – ქართველმა დემონსტანტებმა, 37

ჭრილობა მიაყენეს მაშინ ღირს მამას და კლავდნენ; მამა გაბრიელი ყვებოდა, „სადამსჯელო მე-8 პოლკი გამოიძახეს და იმ პოლკმა გადამარჩინა, გამომგლიჯა ხალხს ხელიდანო.“ მაშინაც გადაგვარებული ქართველები აწამებდნენ მამა გაბრიელს. მაშინ კომუნიზმით გონდაბნელებული ქართველები და დღეს დასავლეთით, ევრო-ამერიკული ფასეულობებით აუიტირებული ქართველები ებრძვიან ქართულ სულს, მამულს, ენას, სარწმუნოებას. სამწუხაროდ ასეა გადაგვარებული დღეს ჩვენი ხალხი...

დიდება და მადლობა უფალს! დიდება და მადლობა! და ჩვენ გვჯერა და გვწამს, რომ წმიდა მამათა ლოცვით, ჩვენი დიდი წმიდანების ლოცვით, დავით აღმაშენებელის, თამარ მეფის, ჩვენი დიდი ათცამეტი ასურელი მამების ლოცვით, გრიგოლ ხანძცთელის და ტაო-კლარჯეთის მამების ლოცვით, ჩვენი დიდი ბერების ლოცვით, ნათასი გარეჯელი ბერის ლოცვით და ასი ათასი ქართველი წმიდანის ლოცვით, რომლებიც თბილისში ეწამნენ და მრავალი ათასი, აჭარაში მოკლული წმიდანების ლოცვით – ქართველ ხალხს უფალი დაიცავს! მაგრამ ჩვენ ხომ უნდა ვიყოთ ფხიზლად?! და სანამ გონზე არ მოვალთ, მანამ ყოველთვის გაჭირვება გვექნება. ფსალმუნი იტყვის: „ჭიმიტა და აღვირითა უქციეო, რომელი შენ არა მოგეახლნესო“ – მაინც დამაინც აღვირი უნდა მოგვდოს უფალმა და მათრახი გადაგვიჭიროს, რომ ჭკუაზე მოვიდეთ?! მანდამაინც ღვთის რისხვა უნდა მოიწიოს ჩვენზე, გარყვნილების იმ პროპაგანდისტისთვის, რომელსაც დღეს საქართველოს ტელევიზია ეწევა?!...

ვევედროთ უფალს, რომ მოგვანიჭოს სულიერი განსჯა, მოგვცეს გული გონიერი: „გული წმიდაი დაბადე ჩემთანა ღმერთო და სული წრფელი განმიახლე გვამსა ჩემსაო“. გავისხენოთ, რა სთხოვა სოლომონ მეფემ უფალს, სოლომონმა – დავით მეფის, წინასწარმეტყველის შვილმა ითხოვა: გული გონიერი მომეცი უფალოო, რომ გავარჩიო ბოროტი კეთილისგანო. და დღეს სწორედ ამის ვედრება გვმართებს წინაშე უფლისა.

რადგან დღეს ყოველგვარი ზნედაცემულობა და გათახსირება აღმატებულად მიიხნევა, ხოლო ყოველი სულიერ-ზნეობრივი, მართლმადიდებლური აზრი – სიმდაბლედ, უმეცრებად, უმცირესობის შეურაცხყოფად. რა ჰქვია ამას?! – რა თქმა უნდა, ეს დიდ ხანს არ გაგრძელდება, რადგან უფალი არა მარტო მოწყალეა, არამედ სამართლიანია. ღმერთი მხოლოდ სამართლიანი რომ იყოს, დედამიწაზე ცოცხალი არცერთი ჩვენგანი აღარ ვიქნებოდით, იმიტომ რომ ცოდვის შედეგი სიკვდილია. მოწყალეა უფალი პირველყოვლისა და ამიტომ გვითმენს ამდენს, მაგრამ უფლის მოწყალებასაც აქვს საზღვარი; როცა აივსება პირამდე ღვთის მოწყალების ფიალა, მაშინ სამართალი სასჯელი მოიწვევა დედამიწაზე. და ნუ გაგაკეთებთ ისე, რომ რისხვა ღვთისა აინთოს ჩვენზედა.

დროზე შემოგზრუნდეთ, ქართველო ხალხო. ჩვენ, ქართველები, პირველი საუკუნიდან მართლმადიდებლები ვართ; ჩვენ დავით აღმაშენებლის და თამარ მეფის შვილები ვართ. გავეხსენოთ, თამარ მეფემ როგორ მიმართა საეკლესიო კრებას, მეფედ კურთხევის ჟამს:

თქვენ კანონმდებლები ხართ, მე კი შემსრულებელი ვარო; ამიტომ, როგორც თქვენ მეტყვით, ზუსტად ისე შევასრულებო ყოველს; ღმერთმა ხმალი წელზე იმიტომ შემარტყა, როგორც საეკლესიო კრება მეტყვის ანუ წმიდა სინოდი, ისე აღვასრულებო. – და რას ვხედავთ ჩვენ დღეს? ჩვენი პოლიტიკოსები გამოდიან და ასეთ მკრეხელობას ამბობენ: ბიბლიით ქვეყნის მართვა ბოროტება არისო. – ამაზე მეტი ბოროტმოქმედება და ჭკუასუსტობა იქნება?! ღმერთმა შექმნა სამყარო და ღმერთმა უკეთესად არ იცის, სამყარო და ქვეყნები?! ღმერთის ხელშია ყველაფერი: „უფლისაა ქვეყანა და სავსება მისი, სოფელი და ყოველი დამკვიდრებული მას შინა“; უფლის წინაშეა ყველაფერი, წარსული, მომავალი და ახლანდელი. უფალმა განა ჩვენზე მეტად არ იცის, რა მოხდება და როგორ იქნება მომავალში?! შენზე უკეთესად არ იცის, ადამიანო?

როცა საქართველო ღვთის ნებით მიდოდა, ყოველთვის წარმატებული იყო; ბევრი იმასაც ამბობს, პოლიტიკის ზნეობაში არევა არ შეიძლებაო. მაგრამ, ვნახოთ რას ამბობს უფალი: „უფალმა ძალი ერსა თვისსა მოსცეს, უფალმა აკურთხოს ერი თვისი მშვიდობით!“ ანუ თუ უფლისანი ვიქნებით, უფალი მოგვცემს მშვიდობას და კეთილდღეობას, და თუ არა – გვექნება ომი და განსაცდელები. ბიბლიიდან განა არ ვიცით, რომ ყველაფერი, რაც კი ისრაელს შეემთხვა – მათი უზნეობის ბრალი იყო, – ამას ამბობდა იერემია წინასწარმეტყველი, ამასვე ამბობდა იეზეკია, და შენ ვინ ხარ ადამიანო, უკუღმა რომ ლაპარაკობ?! – ანტიქრისტიანი ხარ – სხვა არავინ. ჩვენი უბედურებაც ეს არის, რომ ქვეყნის სადავეები უღმერთო ადამიანების ხელშია. ამიტომ ვისჯებით, სისხლი გვდის, გაიყიდა ჩვენი მიწები; დავრჩით ორი მილიონი; გავიდა ყველა საქართველოდან. ეს იმიტომ, რომ ანტიქრისტიანულად ვცხოვრობთ და არ ვუსმენთ იმას, ვინც საღვთო სჯულს ქადაგებს საქართველოში, ვინც წმიდა წერილს ქადაგებს – პატრიარქს არ უსმენენ, დედა ეკლესიას არ უსმენენ და იმიტომ ვართ ასეთ განსაცდელში!

დიდება და მადლობა უფალს, ყველაფრისათვის! გამოფხიზლდება ჩვენი ხალხი. ღმერთმა იცის, ვინც ცდება დღეს; დაე, უფალმა მოიყვანოს ყველა შეცდომილი ეკლესიაში და სწორ გზაზე დააყენოს.

დაგლოცოთ ღმერთმა, გაგახაროთ და კიევ-პენორის წმიდა მამების ლოცვით, წმიდა ქართველი მამების ლოცვით, წმიდა რუსი მამების ლოცვით, წმიდა ბერძენი მამების ლოცვით, ღმერთმა აღადგინოს დიდი ივერია და გვიკურთხოს ტახტი წმიდა დავით წინასწარმეტყველისა საქართველოში – ბაგრატიონების ტახტი აღადგინოს და გაამთლიანოს უფალმა საქართველო ნიკოფსიიდან დარუბანდამდე. ღმერთმა დაგლოცოთ და გაგახაროთ!

ქადაგება კიევ-პენორის მღვინეში
დავანებულ მამათა ხსენების დღეს
08.03.2015

LIONIS UNIA DA SAQARTVELO

საკითხი, რომლის გამორკვევასაც ამჟამად ვისახავთ მიზნად, ქართულ ისტორიოგრაფიაში დღემდე შეუსწავლელია.¹

ისტორიიდან ცნობილია, რომ დიდი სქიზმის შემდეგ საეკლესიო უნიის მრავალ მცდელობას ჰქონდა ადგილი [2]. მაგრამ, მიუხედავად ამისა, მხოლოდ რამდენიმე მათგანის განხორციელება მოხერხდა. დიდი სქიზმის შემდეგ პირველად სწორედ ლიონის 1274 წლის კრებაზე მოხერხდა საეკლესიო უნიის გაფორმება პაპისტებსა და მართლმადიდებლებს შორის.

ლიონის 1274 წლის კრება გაიხსნა 7 მაისს. სულ რამდენიმე სხდომა გაიმართა და კრებამ 17 ივლისს უკვე მუშაობა დაასრულა [3]. კრების მუშაობაში მონაწილეობდნენ ანტიოქიისა და კონსტანტინეპოლის ლათინი პატრიარქები, თხოუმეტი კარდინალი, ხუთასი ეპისკოპოსი, სამოცი აბატი და ათასზე მეტი პრელატი [4]. კრებას მეთაურობდა რომის პაპი გრიგოლ X [3]. მის სხდომებს, საფრანგეთისა და ინგლისის მეფეთა ელჩების გარდა, ესწრებოდნენ ბიზანტიის იმპერატორ მიხეილ VIII პალეოლოგისა და ბერძენ სასულიეროთა სამი წარმომადგენელი, ასევე მონღოლთა ყაენის დელეგაცია [3].

პალეოლოგის ელჩებმა კრებაზე წარადგინეს მრავალი ბერძენი ეპისკოპოსის მიერ ხელმოწერილი სინოდალური დოკუმენტი,² რომლის საფუძველზეც

1. არსებობს ცალკეული პუბლიკაციები ფერარა-ფლორენციის კრების მუშაობაში საქართველოს ეკლესიის წარმომადგენლების მონაწილეობის შესახებ, რასაც ვერ ვიტყვით ლიონის 1274 წლის კრების შესახებ. მოცემულ საკითხს შეეხო ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის წამყვანი მეცნიერი თანამშრომელი მურმან პაპაშვილი [1]. მაგრამ, სამწუხაროდ, პატივცემული ავტორი ვერაფერს ხელშესახებს ვერ გვეუბნება.

2. „The letter Paleologus which they presented had been written in the name of fifty archbishops and five hundred bishops or synods“ [3].

უნია გაფორმდა კრების მეოთხე სხდომაზე, ხოლო მეექვსე სხდომაზე ბერძენებმა უკვე ფილიოკვეც აღიარეს [4]. კრების დასრულების შემდეგ, რომის პაპმა მიხეილ პალეოლოგის ელჩები მდიდრული საჩუქრებით ხელდამშვენებულნი დააბრუნა კონსტანტინეპოლში.

უნიამ დიდი მღელვარებები გამოიწვია აღმოსავლეთში. მიღწეული შეთანხმება ფაქტობრივად ქალაქზე დარჩა, რადგან მართლმადიდებელ სასულიეროთა და მრევლის უდიდესმა უმრავლესობამ, თვით მიხეილ პალეოლოგის იმპერიაშიც კი, არ მიიღო იგი. „უმჯობესი იქნება, რომ თუნდაც ჩემი ძმის იმპერია დაიღუპოს, ვიდრე მართლმადიდებელი სარწმუნოება“, - ეს სიტყვები, რომლებიც მიხეილ პალეოლოგის ღვიძლ დას მიეწერება [5], ნათლად ასახავს, რაოდენ რადიკალურ წინააღმდეგობას წააწყდნენ უნიატები მართლმადიდებელთა მხრიდან. არადა იმპერატორს უნია ჰაერივით სჭირდებოდა.³ სწორედ ამიტომ დაიწყო მიხეილ პალეოლოგმა რეპრესიების გატარება. იგი სასტიკად უსწორდებოდა ყველას, ვინც უნიას ეწინააღმდეგებოდა, თვით საკუთარ ახლობლებსაც კი. დაიწყო უნიის წინააღმდეგომელთა გადასახლება და მათი ქონების კონფისკაცია. საპყრობილებები გაივსო მართლმადიდებელი ტუსაღებით, ხდებოდა მათი საჯარო წამება და დამცირება. უნიის არშემწყნარებლებს, როგორც იმპერატორის (ანუ ქვეყნის) მოლა-

3. მიხეილ პალეოლოგის მდგომარეობა მეტად არამყარო იყო. ქვეყანა იდგა რეალური საგარეო საფრთხის წინაშე. ლათინთა იმპერიის დამხობისა და კონსტანტინეპოლის განთავისუფლების შემდეგ, ჯვაროსანთა ახალი გამანადგურებელი შემოსევის თავიდან ასაცილებლად, იმპერატორს უნია მართლაც ჰაერივით სჭირდებოდა. პალეოლოგი ასეთ ვითარებაში ჰგავდა ჩასაძირად განწირული ხომალდის კაპიტანს, რომელიც ყველაფერ ზედმეტს ზღვაში ჰყრის. იმპერატორ მიხეილ პალეოლოგისთვის ასეთი ზედმეტი ტვირთი იყო მართლმადიდებელი სარწმუნოება.

ლატეებს, სჯიდნენ თვალების დათხრით, მკლავების მოკვეთით, ცხვირის მოჭრითა და სხვადასხვაგვარი სასჯელებით [6:664]. განსაკუთრებით სასტიკად იღვენებოდნენ სასულიერო პირები.

ცნობილია, რომ მიხეილ პალეოლოგის-გან ლტოლვილმა უნიის მოწინააღმდეგე მართლმადიდებლებმა ამ დროს სხვა ქვეყნებთან ერთად საქართველოშიც ჰპოვეს თავშესაფარი (კერძოდ დავით ნარინის სამფლობელოში) [7:121]. როგორც ჩანს საქართველოს ეკლესია უნიას არ თანაუგრძნობდა. ნაკლებად დასაჯერებელია, რომ უნიას გამოქცეულებს უნიატური საქართველოსთვის შემოეფარებინათ თავი.⁴

ის, რომ ქართველები ემიჯნებოდნენ უნიას, ცხადად ჩანს კიდევ ერთი ისტორიული ფაქტიდან: მოცემულ პერიოდში ქართველები დიდად ედგნენ მხარში იერუსალიმის ბერძნულ საპატრიარქოს.⁵

4. ნიკიფორე გრიგორას ცნობა იმის შესახებ, რომ უნიის წინააღმდეგომელმა ბერებმა საქართველოს შემოაფარეს თავი, სიმონ ყაუხჩიშვილმა თარგმნა ქართულად და გამოსცა სათაურით: „კოლხეთი - მართლმადიდებელთა ქვეყანა“ [8:133].

5. ეს ჩანს იერუსალიმის საპატრიარქოს ოფიციალური ანგარიშიდან, რომელიც მოიცავს 1200-1308 წლებს: „ქართველები... დიდად დაეხმარნენ ბერძნულ საპატრიარქოს, რისთვისაც ბერძნებმა ჯერ წმიდა ნიკოლოზის მონასტერი უბოძეს, მოგვიანებით კი - ჯვრის მონასტერი. ვინაიდან ქართველები ძალზე ბევრნი იყვნენ, ჩვენგან მიიღეს წმიდა იაკობის, წმიდა იოანე ღვთისმეტყველის, წმიდა თევდორეს, წმიდა დემეტრეს, წმიდა თეკლას, წმიდა ეკატერინეს მონასტრები, ხოლო 1308 წელს - გოლგოთა“ [9:36]. ეს დოკუმენტი ცხადყოფს, რომ უნიის პერიოდში ქართველები მხარში ედგნენ იერუსალიმის ბერძნულ საპატრიარქოს, ანუ იერუსალიმის მართლმადიდებელ პატრიარქებს. თანაც ამგვარი დამოკიდებულება იყო მეტად მყარი (როგორც დოკუმენტიდან ჩანს, მთელი ას-წლეულის მანძილზე დასტურდება). სწორედ ამის გამო ბერძნული საპატრიარქო ქართველებს უფრო და უფრო მეტ სავანეებს გადმოსცემდა. ამგვარად, იერუსალიმის ბერძნული (მართლმადიდებელი) საპატრიარქოსა და ქართველების მოკავშირეობა ლიონის უნიის წლებში უდავო ფაქტია. ეს კი თავისთავად მიანიშნებს ქართველთა ანტიუნიატობაზე, რადგან ერთმორწმუნეები ვიყავით და ბერძნები, მიუხედავად ამისა, მაინც გვართმევდნენ ხოლმე სავანეებს, ხოლო უნიატები რომ ვყოფილიყავით, მაშინ თავისი ნებით გადმოგვცემდნენ იერუსალიმის მონასტრებს?

ხოლო თავის მხრივ იერუსალიმის ბერძენ პატრიარქებს, ჯვაროსნების დროიდან მოკიდებული, მეტად მწვავე დაპირისპირება ჰქონდათ ლათინებთან. ცნობილია ისიც, რომ მიხეილ პალეოლოგის თანამედროვე, იერუსალიმის მართლმადიდებელი პატრიარქი გრიგოლი, ანტიუნიატურ პოლიტიკურ მოლაპარაკებებშიც კი იყო ჩართული [6:651].⁶ ამგვარად, ეს ორი ფაქტი, - უნიის მოწინააღმდეგეთა შემოკედლება საქართველოში და იერუსალიმის ბერძნული საპატრიარქოსადმი ქართველთა მხარში დგომა, - მიანიშნებს იმაზე, რომ ქართველები უნიას არ თანაუგრძნობდნენ.

უფრო მეტიც, ქართველთა ანტიუნიატობის შესახებ პირდაპირი ცნობაც მოგვეპოვება. მხედველობაში გვაქვს ათონის ივერთა მონასტრის დარბევა პაპისტების მიერ, რაც სწორედ იმით იყო გამოწვეული, რომ ქართველებმა უნია არ შეიწყნარეს.

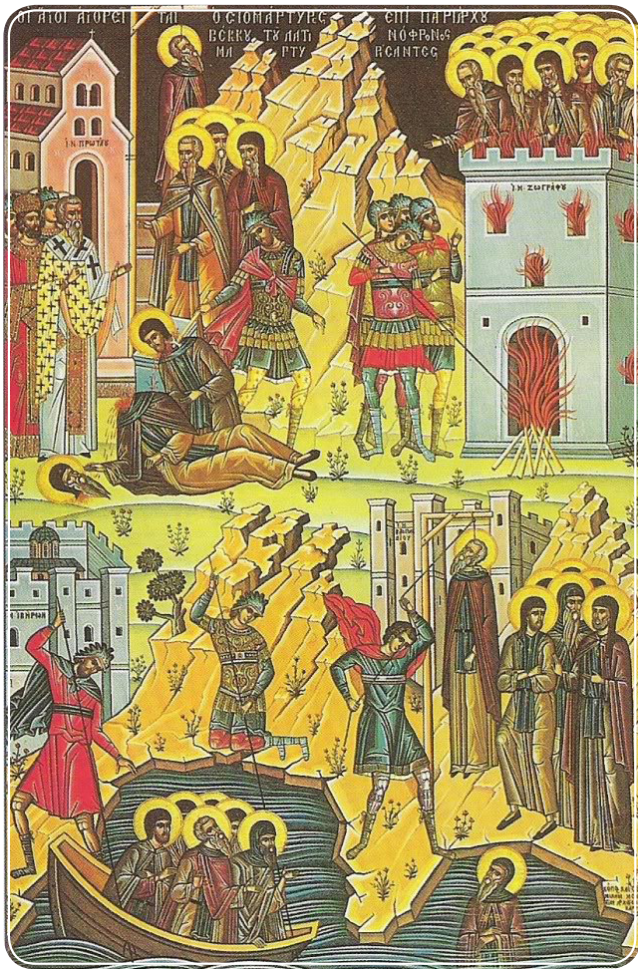
მიუხედავად იმისა, რომ იმპერატორ მიხეილ VIII პალეოლოგს ათონის ივერთა მონასტრის წინაშე პირადი დამსახურება ჰქონდა (1259 წელს მან ოქრობეჭდით დამტკიცებული შეწირულობის სიგელი უბოძა ივირონს⁷), ათონელი ქართველების მიმართ მისი ამ დამსახურების მიუხედავად, ათონისა და ულუმბოს სხვა მონასტრებთან ერთად, როგორც ჩანს, ივირონმაც მიიღო მონაწილეობა 1278 წელს მოწვეული ანტიუნიატური საეკლესიო კრების მუშაობაში. აღნიშნულმა კრებამ უნიის გამო შეაჩვენა იმპერატორი მიხეილ პალეოლოგი, კონსტანტინეპოლის უნიატი პატრიარქი იოანე XI ვეკი, რომის პაპი და მათთან ერთად ყველა უნიატი [6:651].⁸

6. და ეს ხდებოდა იმის მიუხედავად, რომ მიხეილ პალეოლოგი რომის პაპს იერუსალიმისა და ანტიოქიის საპატრიარქოების გაუნიატებასაც დაჰპირდა [6:630].

7. აღნიშნული სიგელის ბერძნული ტექსტის ქართული თარგმანი გამოსცა სიმონ ყაუხჩიშვილმა [10:130-132]. საერთოდ უნდა ითქვას, რომ ზეობის დასაწყისში უკანონო იმპერატორი მიხეილ პალეოლოგი გამოირჩეოდა თავისი „უშურველი“ შეწირულობებით ეკლესიისადმი და ზეპური ერისადმი, რათა მათი მხარდაჭერა მოეპოვებინა.

8. სამწუხაროდ უცნობია, თუ ვინ იყო ამ დროს ივირონის წინამძღვარი [11:112, 125]. ჩვენ ვერც ამ

ამ კრების შემდეგ და სწორედ მის გამო, 1280 წელს,⁹ მიხეილ პალეოლოგმა პაპისტებს სასტიკად დაარბევინა ათონის წმიდა მთა და ივერთა მონასტერი. სწორედ ამ ინკვიზიტორული დარბევის დროს გაიტაცეს ივირონიდან ათონელი ქართველი მამების წმიდა ცხედრები და გადაკარგეს დასავლეთში. აი, რას გვაუწყებს ამის თაობაზე იოანე, ექვთიმე და გიორგი

ივირონელ ღირსმოწამეთა მარტვილობა

ათონელების ბერძნული ცხოვრება: „გადმოცემით კი ცნობილია და სინამდვილესაც უნდა შეეფერებოდეს, რომ, როცა აქ,

ანტიუნიატური კრების განჩინებაზე მიგვიწვდება ხელი, სადსაც, შესაძლოა, იყოს დაფიქსირებული ივირონის იმჟამინდელი წინამძღვრის სახელი.

9. განსხვავებულად ათარიღებს ამ მოვლენას მ. კახაძე: „1285 წ. ათონის მონასტრებს თავს დაესხნენ <<ფრანკები>> და მოითხოვეს ქართველებისგან რომის პაპის უფლება-მოსილების აღიარება და კათოლიკობის მიღება. მიხეილ პალეოლოგმა ათონელებს მოსთხოვა რომთან უნია და როცა მიზანს ვერ მადწია, რამდენიმე წლის განმავლობაში სულ გაანადგურა მათი მონასტერი“ [12:87].

მთაწმინდაზე, კათოლიკები მოვიდნენ, მეფე მიქაელისა და პატრიარქის (იგულისხმება იოანე ვეკი - გ.მ.) თანხმობით, მათ ივერიის მონასტრის წმიდა მამები ზღვაში დაახრჩვეს, რადგან პაპის წარგზავნილები არ მიიღეს და არ ისურვეს ხელი მოეწერათ ლათინთა დადგენილებებისთვის.

წმიდა ეფთვიმეს ნაწილთა ჩასასვენებელიც, ისევე როგორც იოანესი და გიორგისა, გაიტაცეს სხვა საეკლესიო განძთან ერთად და მონასტერი ცარიელი დატოვეს“ [13:143].

აღნიშნულის შესახებ ივერთა მონასტრის ქრონიკაც იუწყება.¹⁰ მასში ვკითხულობთ, რომ ივირონი „მოოხრებასა შეეყენა სრულად, ვითარცა ძუელ წინა პირობითთა ოქრობეჭდოვანთა სიგელთა შინა ვისწავებით“. მასში აღნიშნულია, რომ მიხეილ პალეოლოგის დროს „საფრანგეთით მომავალნი ავაზაკებრ ზემოთქუმულსა მონასტერსა ზედა დაესხნენ და მოაოხრეს და თუ ითქუმის, უმკვიდროდ და იავარყოფილად დაუტევეს... მონაზონნი უკუე ვიეთნიმე მოაშთვეს და სიკუდილისა საქმე უყვეს, ხოლო სხუანი დევნეს და მეოტყვენეს, რომლისა მიერ ყოველივე მდგომარეობა მონასტრისა უკუქცეულ იქმნა“ [14:82].¹¹

10. ქრონიკის სათაურია: „მოთხრობა უმწვენიერესი მონასტრისათს ივერთასა, რომლისა თანამდებ არიან ცნობად ყოველნი მონაზონნი“. იგი XVII-XVIII საუკუნეებში ითარგმნა ბერძნულიდან ქართულად [14:73-75].

11. ივერთა მონასტრის ქრონიკაში ეს ამბავი მცდარად არის დათარიღებული 1259 (ჩხნთ) წლით. ამასთან დაკავშირებით კორნელი კეკელიძე შემდეგი სახის კომენტარს დაურთავს მოცემულ ძეგლს: „1280 წელს მიხეილის ნებართვით ლათინები შეესიენ ათონს და მოითხოვეს ბერებისაგან უნიის მიღება. ბერძენთა მონასტრები თითქმის ყველა იძულებული იყო დათანხმებულიყო, ივერთა მონასტრის ბერებმა კი უარი განაცხადეს, რისთვისაც მათ თავს დაატყდა ის საშინელება, რაც ჩვენს ქრონიკაშია გადმოცემული. ამ მონასტრების ბერები, რომლებიც ხოცვა-ჟლეტას გადაურჩნენ, გაყვეს ორ ნაწილად, ქართველები გარეკეს იტალიაში, ხოლო სხვები ზღვაში დაახრჩვეს“ [14:77]. ინგლისურენოვან ონლაინ ენციკლოპედიაში (OrthodoxWiki) ათონის ზოგრაფის მონასტრის ბერების წამების თარიღად 1282 წლის 10 ოქტომბერია დასახელებული (იხ. სტატია: Zographou martyrs). როგორც ცნობილია, ზოგრაფისა და ივირონის

მაგრამ, რაც არ უნდა გასაოცარი იყოს, მიხეილ თამარაშვილი, თვით ამ საშინელ ფაქტშიც კი საქართველოს ეკლესიასა და რომს შორის არსებულ დაურღვეველ ერთობას ხედავს. რადგან, მისი აზრით, თუკი იმასაც გავითვალისწინებთ, რომ „ივერიის მონასტრიდან რომას წაუღიათ წმიდა მამათა იოვანესი, ეფთვიმესი და გიორგის გვამნი, – მაშინ ცხადად დავრწმუნდებით, რომ მეცამეტე საუკუნეში ისევ ყოფილა ერთობა ლათინთა და ქართველთა შორის. ეს გარემოება, ჩვენის აზრით, სხვაფრივ ვერ აიხსნება“ – წერს იგი [15:23].

საყურადღებოა, რომ ივერთა მონასტრის აკლესიას დასავლელთა მიერ ადგილი ჰქონდა მაშინ, როცა საქართველოს ეკლესიის მწყემსმთავარი იყო უწმიდესი ნიკოლოზი. უფრო კონკრეტულად, ეს მოხდა მისი პატრიარქობის ბოლოსთვის.¹² და სწორედ ამ დროს, უწმიდესი ნიკოლოზის მწყემსმთავრობის დასასრულს, როგორც ამას უამთააღმწერელი გვაუწყებს, ათონის მთიდან, ყოვლადწმიდა ღმრთისმშობლის გამოცხადებით, საგანგებოდ ჩამობრძანდა საქართველოში ეფთვიმოს კათალიკოსის ბიძა – ბასილი მონაზონი,¹³ რათა ემხილებინა იმ დროს ქართველთა შორის გავრცელებული სხვადასხვაგვარი ცოდვები. მან თვით საქართველოს მეფის წინააღმდეგაც კი აიმაღლა ხმა. ხოლო ამ დროს საქართველოს უნიატური კავშირი რომ ჰქონოდა რომთან დამყარებული, განა ამის შესახებ ხმას არ ამოიღებდა ათონის მთიდან (ანუ ანტიუნიატური ციტადელიდან) სამშობლოში ჩამოსული თავისი პირუთვნელი მამხილებლობით სახელგანთქმული ბასილი მონაზონი?

უფრო მეტიც, ჩვენ დანამდვილებით

დარბევა თანადროულად მოხდა.

12. უწმიდესი ნიკოლოზის პატრიარქობიდან გადადგომის თარიღთან დაკავშირებით გარკვეული აზრთა სხვაობა არსებობს. დასახელებულია 1280 [16:59] და 1282 წლები [17:675; 18:177]. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ ამ კონკრეტულ საკითხს ჩვენთვის ამჟერად არსებითი მნიშვნელობა არ გააჩნია.

13. უამთააღმწერელი გადმოგვცემს, რომ როდესაც უწმიდესი ნიკოლოზი გადადგა, სწორედ მაშინ „მათ უამთა შინა მოიწია მთაწმიდით ბასილი მონაზონი“ [17:285-286; 19:515-516; 20:173-174].

ვიცი, რომ ზემოხსენებული პატრიარქი ნიკოლოზი, უნიატებისგან განსხვავებით, არც ლიონის 1274 წლის კრებას აღიარებდა მადლმოსილ მსოფლიო საეკლესიო კრებად და, შესაბამისად, არც ამ კრებაზე გაფორმებულ უნიას სცნობდა [21:42]. ამას მოწმობს „დაწერილი ნიკოლოზ ქართლის კათალიკოსისა არვანბეგ საბასიძისადმი“ - საკანონმდებლო აქტი, რომელიც შედგენილია უწმიდესი ნიკოლოზის მიერ 1281/2 წელს [18:178].

აღნიშნული საკანონმდებლო ძეგლი ჩვენთვის ფასდაუდებელ წყაროს წარმოადგენს, რადგან იგი შედგენილია მანამდე, ვიდრე მოხდებოდა უნიის ანუღირება. თანაც შედგენილია სწორედ იმ ქართველი პატრიარქის მიერ, რომლის მწყემსმთავრობის დროსაც გაფორმდა ლიონის უნია. ასე რომ, საქართველოს ეკლესია რომთან უნიით რომ ყოფილიყო დაკავშირებული, მაშინ ეს უსათუოდ აისახებოდა მოცემულ ძეგლში. მაგრამ პატრიარქ ნიკოლოზის მიერ გაცემულ საბუთში უნიის ნატამალიც კი არ ჩანს. საქმე იმაშია, რომ მასში მოიხსენიება მხოლოდ შვიდი მსოფლიო საეკლესიო კრება [18:178], რომელთა მადლმოსილებასაც აღიარებდა და დღესაც აღიარებს საქართველოს ეკლესია; ხოლო საქართველო უნიატური რომ ყოფილიყო, მაშინ მოცემულ ძეგლში შვიდის ნაცვლად ცამეტი მსოფლიო კრება უნდა მოიხსენიებოდეს, რადგან ლიონის 1274 წლის კრება პაპისტებისა და მათთან გაერთიანებული უნიატების მიერ მეცამეტე მსოფლიო კრებად იქნა ცნობილი [3].

ამგვარად, სავსებით გულდანდობილად შეგვიძლია განვაცხადოთ, რომ საქართველოს პატრიარქი უწმიდესი ნიკოლოზი ემიჯნებოდა უნიას და რომის პაპისგან თავი შორს ეჭირა. უამთააღმწერელი აღნიშნავს კიდევ მისი დახასიათებისას, რომ პატრიარქი ნიკოლოზი იყო „მართლმადიდებელი“,¹⁴ რაც იმ დროს, უნი-

14. უწმიდესი ნიკოლოზი იყო „კაცი მხილველი სულთა, ანგელოზთა მობაძავი, და მრავალთა მოღუაწებათა შინა საკვირველი, მართლმადიდე-

ის გამო ატეხილი არეულობის უამს, როცა მრავალი ბერძენი იერარქი მოიკოჭლებდა სარწმუნოებაში, ვფიქრობთ, მრავლისმეტყველი დახასიათება უნდა იყოს.

ერთი სიტყვით, ჩვენს ხელთ არსებული ყველა ისტორიული წყარო მიანიშნებს იმაზე, რომ საქართველოს ეკლესიას არ შეუწყენარებია 1274 წელს გაფორმებული უნია. მხოლოდ ერთადერთი წყარო სახელდება ამის საწინააღმდეგო ცნობად. ეს გახლავთ პაპ ნიკოლოზ IV-ს მიერ წმიდა მეფე დემეტრე თავდადებულისადმი 1289 წლის 11 ივლისს რიეტიდან გამოგზავნილი წერილი. აღნიშნულ წერილში პაპი ამგვარი თხოვნით მიმართავს ქართველ გვირგვინოსანს: „ვიწვევთ თქვენს ხელმწიფებას, რათა... შეუდგეთ ერთგულებით სარწმუნოებასა და ... განაგრძოთ ეკლესიის ერთობა“ [22:491].¹⁵

რომის პაპის ეს სიტყვები ისეთ შთაბეჭდილებას ტოვებს, თითქოს საქართველოს ეკლესია უნით იყო რომთან დაკავშირებული და თითქოს ამ ერთობის განგრძობისკენ მოუწოდებდა პაპი დემეტრე მეფეს. მაგრამ, როგორც აღმოჩნდა, ეს მხოლოდ ერთი შეხედვით არის ასე. აღსანიშნავია, რომ იგივე რომის პაპი ნიკოლოზ VI სულ ცოტა ხნით ადრე, საქართველოს პატრიარქ აბრაამ I-სადმი გამოგზავნილ წერილში ცხადად მოწმობს, რომ არანაირი ეკლესიური ერთობა საქართველოსა და რომს შორის არ არსებობდა. ხოლო ის, რაც უბრალოდ არ არსებობდა, როგორ უნდა „განეგრძო“ დემეტრე თავდადებულს? ამგვარად, როგორც ჩანს, პაპის სიტყვები არარსებული ერთობის „განგრძობის“ შესახებ, ჩვეულებრივი პაპისტური დიპლომატიური ენადაშაქრულობის გამოვლენაა მხოლოდ და მას არსებულ რეალობასთან არაფერი აქვს საერთო.

ბელი, ძლიერი და თუალ-უხუავად მამხილებელი მეფეთა და მთავართა, რამეთუ იყო უმანკოცა, და არავის თუალნი აუხუნის“ [17:224].

15. სწორედ ამ წერილზე დაყრდნობით გამოაცხადა მიხეილ თამარაშვილმა წმ. დემეტრე თავდადებული კათოლიკედ. თამარაშვილის მოსაზრებას კი საკმაოდ გამოუჩინდნენ გამზიარებლები, მათ შორის თანამედროვე ფრანგი ისტორიკოსი ჟან რიშარი [23:95-99].

აი კერძოდ რას სწერდა პაპი ნიკოლოზ IV საქართველოს პატრიარქს:

„...სძლიეთ ყოველ სიძნელესა, რაც კი მასთან (კათოლიკური ეკლესიასთან – გ.მ.) შეერთების დროს გამოვიჩნდეთ, გულმოდგინებით მოისწრაფეთ, ნებით და დაუყოვნებლივ მომართეთ, მხნედ მოუახლოვდით და ეცადეთ სხვების მოზიდვასაც;... იმედი გვაქვს და დარწმუნებულიც ვართ, ჩვენი სურვილი კარგად დააკმაყოფილოთ და თქვენი ერი წარმართოთ ერთობის გზასა“ - იწერებოდა პაპი რიეტიდან 1289 წლის 7 ივლისს [22:490-491].

ამ წერილს მითითებული აქვს, რომ „ერთი პირი მისი პატრიარქის გარდა გაეგზავნა იმავე დროს საქართველოს ყველა მთავარეპისკოპოსს, ეპისკოპოსს და არხიმანდრიტთაო,“ აღნიშნავს თამარაშვილი [15:20]. ფაქტია, რომ პაპი ნიკოლოზ VI, მისი ოპტიმისტური განწყობის მიუხედავად, როგორც ჩანს, მაინც არ ენდობოდა საქართველოს პატრიარქს. იგი სულაც არ იყო დარწმუნებული იმაში, რომ უწმიდესი აბრაამ I უნიას მიემხრობოდა და დაიწყებდა მის პროპაგანდას. სწორედ ამიტომ, მან გადაწყვიტა, საქართველოს პატრიარქის იურისდიქციაში მყოფი იერარქებისთვის, საქართველოს პატრიარქის გვერდის ავლითაც, გამოეგზავნა ზემოხსენებული წერილის ასლები.

რომის პაპის ზემოხსენებულ წერილს დართული აქვს ეგრეთ წოდებული „შეერთების მუხლები“, ანუ რომთან შეერთების პირობები, რომლებიც უნდა დაეკმაყოფილებინათ ქართველ მღვდელმთავრებს. ეს მუხლები მიხეილ თამარაშვილმა გასაგები, მიზეზების გამო და მეტად ალოგიკური საბაბით, საერთოდ არ გამოაქვეყნა. ეს „შეერთების მუხლები“ კიდევ ერთხელ მოწმობენ, რომ საქართველოს ეკლესია არათუ არ იმყოფებოდა რომთან ერთობაში, არამედ იმდენად შორს იდგა მისგან, რომ საკმაოდ ვრცელი აღმოჩნდა იმ პირობების ჩამონათვალი, რომელთა შესრულებასაც მოითხოვდა პაპი უნიის მისაღწევად.

ერთი სიტყვით, ცხადია, ამგვარ წერ-
ილს პაპი არ გაუგზავნიდა იმ ეკლესი-
ის მწყემსმთავარს, რომელიც უნით იყო
რომთან დაკავშირებული. პაპის წერილი-
დან პირდაპირ ჩანს, რომ საქართველოს
პატრიარქი და მისი სამწყსო ერი არ იყო
ერთობაში რომთან. წინააღმდეგ შემთხ-
ვევაში პაპი „შეერთებისკენ“ არ მოუწო-
დებდა მას, არც „სხვების მოზიდვას“ (ანუ
„მისი ერის“) გაუნიატებას სთხოვდა და
არც „შეერთების მუხლებს“ გამოუგზავ-
ნიდა.

როგორც ჩანს, პაპმა ნიკოლოზ IV-მ
კარგად იცოდა, რომ საქართველოს პა-
ტრიარქი არ იმყოფებოდა მასთან ერთო-
ბაში და საერთოდ არ სცნობდა მის ხე-
ლისუფლებას. სწორედ ამიტომ, იგი თავის
წერილში ტკბილი სიტყვით მოუწოდებდა
უწმიდეს აბრაამ პირველს „შეერთებისაკ-
ენ“ (ანუ საქართველოს ეკლესიის გაუნი-
ატებისაკენ).

ამგვარად, ცხადია, რომ მანამდე სა-
ნამ რომი ლიონის უნიას ანუღირებუ-
ლად სცნობდა,¹⁶ საქართველოს ეკლესია
ნამდვილად არ იმყოფებოდა მასთან ერ-
თობაში. ეს კი თავის მხრივ, სრულიად
აბათილებს იმავე პაპის ნიკოლოზ IV-ს
სიტყვას, თითქოს წმიდა დემეტრე თავ-
დადებულსა და დავით ნარინს უნდა
„განეგრძოთ“ ეკლესიის ერთობა. რადგან,
როგორც ჩანს, უწმიდესი აბრაამ პირველი,
მისი წინამორბედი უნიის მოწინააღმდეგე
პატრიარქის კურსის გამგრძელებელი
იყო (რომელმაც იგი „ხელითა თვისითა
აკურთხა – კათალიკოსად“ [20:172]). უნი-
ისაგან მასაც თავი შორს ეჭირა.

16. დასავლური ისტორიოგრაფია უნიის ანუღირ-
ების თარიღად სწორედ 1289 წელს მიიჩნევს:
„Concilies de Lyon:... 1274, XIIIe oecumenique, remarque
par une ephemere reunion avec les Grecs (rompue des 1289)“
[24:3395].. თუმცა მართლმადიდებლურ საეკლესიო
ისტორიოგრაფიაში უნიის ანუღირების თარიღად
1283 წელი მიიჩნევა, როდესაც კონსტანტინეპო-
ლის საეკლესიო კრებაზე გაასამართლეს უნი-
ატები, პირველ რიგში პატრიარქი იოანე ვეკი [25].
როგორც ჩანს, იმის მიუხედავად, რომ 1283 წელს
კონსტანტინეპოლმა უარყო უნია, აღმოსავლეთში
მაინც რჩებოდნენ უნიატები, ამიტომ 1289 წლამდე
რომს უნიის ანუღირება არ მოუხდენია.

მაგრამ, მიუხედავად იმისა, რომ საქა-
რთველოს ეკლესიას, არ მიუღია ლიონის
უნია, გარკვეული დიპლომატიური ურთ-
იერთობები ქართველებს რომთან მაინც
ჰქონდათ. მაგალითად ცნობილია, რომ
ლიონის უნიის გაფორმებიდან ორიოდე
წლის შემდეგ ევროპაში ჩავიდნენ აბალა
ყაენის ქართველი ელჩები – ძმები იოანე
და იაკობი [26:425-426]. ქართველ ელჩებს
დავალებული ჰქონდათ რომის პაპისთვის
გადაეცათ მონღოლთა დიდი ყაენის სურ-
ვილი საყაენოში მისიონრების გაგზავნის
შესახებ...

ამგვარად, ჩვენს ხელთ არსებული წყ-
აროების კომპლექსური შესწავლის შედე-
გად, დგინდება, რომ ლიონის უნია საქარ-
თველოს ეკლესიას, არ მიუღია. და ამაში

ლიონის 1274 წლის კრება
ბონავენტურას წარდგომა პაპ გრიგოლის წინაშე

არაფერი არ არის მოულოდნელი, რადგან
საქართველოს ეკლესიამ, როგორც ცნო-
ბილია, არც ფერარა-ფლორენციის კრე-
ბაზე გაფორმებული უნია არ შეიწყნარა
და მაშინაც უარი თქვა რომის პაპისადმი
დაქვემდებარებაზე.

გიორგი მაჭარაშვილი
ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი

WMIDA MAQSIME BERZENI (†1556)

SOMXURI BOROTMORWMUNEOBIS WINAARMDEG

(„Плоды экуменического древа“ т.32. М. 2005. с.234-243)

სომხური ღმრთივსაძულველი სარწმუნოება, რომელიც მრავალი მწვალებლობისგან შედგება, სამ უმთავრეს ყველაზე უფრო უწმიდურ და საბაგელ მწვალებლობას შეიცავს. პირველი და ყველაზე უბოროტესი მათი ზრახვა ის არის, რომ ღვთის სიტყვის მაცხოვრებელი წამებისას, მათი აზრით, უვნებელი ღვთაებაც ისევე მოკვდა, როგორც კაცთა მოდგმა; მეორე მათი უმთავრესი მწვალებლობის თანახმად, ისინი ირწმუნებიან, რომ განკაცებულმა სიტყვამ ღმერთისამ ზეცად ამაღლების შემდგომ განიძარცვაო ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის, ყოვლადწმიდა სისხლით მიღებული, სხეული; ხოლო მესამე მათი უმთავრესი მწვალებლობა არის ის, რომ არასწორად აღრევს ქრისტეს შეურევნელად შეერთებულ ორ ბუნებას – კაცობრივს და ღვთაებრივს, რომელნიც, მათი თქმით, ვითომდაც ერთ ბუნებად იქცა.

ასეთია უმთავრესი მათეული ღმრთივსაძულველი მწვალებლობები და რა შეიძლება ვთქვათ მართლმადიდებლებმა წინააღმდეგომ ამისა? ნუთუ ჩვენ ამას დავეთანხმებით, რომ ასეა?! – არავითარ შემთხვევაში! ნუ იყოფინ, რომ ოდესმე შევიწყნაროთ ესოდენ ღვთისმგმობი და მკრეხელური აზრები გვამოვნებით ერთ, მარადმყოფ, უკვდავ და უვნებელ ღმერთის ბუნებაზე და მის უკვდავებაზე. მათეული მკრეხელობის არც წარმოთქმა და არც მოსმენა არ შეუძლიათ, თვით ღმრთისწინააღმდეგომ ეშმაკებსაც კი. ხოლო ეს იმ ნათქვამიდან ჩანს, რომელიც დამღუპველმა და ბოროტის დასაბამმა გველმა პირფერულად ჩასწურწულა დედაკაცთა წინაპარს:

„არა სიკუდილით მოჰკუდეთ. რამეთუ უწყოდა ღმერთმან, ვითარმედ: რომელსა დღესა სჭამოთ მისგან, განგეხუნენ თქვენ თვალნი და იყვნეთ, ვითარცა ღმერთნი, მეცნიერ კეთილისა და ბოროტისა“ (დაბ. 3-4,5). ესე იგი, უკვდავნი და უხრწნელნი იქნებით, ვითარცა თვით უფალი, რომელმან შეგქმნათ თქვენ.

მაგრამ ყოველთა შემოქმედი ღმერთის უკვდავებაზე მრავლისმეტყველება არათუ ზედმეტია, არამედ ღიმილის მომგვრელიც, რამეთუ ღმრთივსულიერნი წერილნი სავსე არიან მარადმყოფი, ყოველთა დამტევნელი ღმერთის უკვდავებაზე მოწმობით. და არა მარტო წმიდა წერილი, არამედ ყველაზე უფრო გარეშე ფილოსოფოსებიც და რიტორნიც კი უგალობენ თავიანთ თხზულებებში მარადმყოფი ღვთის უკვდავების დიდებას. მაშ, წყეული სომხები, წყეულ დიოსკორესთან ერთად, როგორღა ამტკიცებენ, რომ ქრისტეს ღმრთაებრივი უკვდავი ბუნება მის წმიდა სხეულთან ერთად მოკვდა? და უკეთუ უვნებელი, უკვდავი და არაქმნილი მისი ღვთაება სიკვდილს მიეცა, როგორც ისინი ამბობენ, მაშინ ეს ნიშნავს, რომ მისი წმიდა სულიც, ვითარცა ხორცთან ერთად შობილი, მის ღმრთაებასთან ერთად მოკვდა? და უკეთუ ვაღიარებთ, რომ ეს ასეა, მაშ როგორღა ვიტყვი, რომ იგი შთახდა ჯოჯოხეთს და ბჭენი რვალისანი შემუსრა და აღმოიყვანა საუკუნითგან იქ მყოფი მართალი სულები?

უკეთუ იგი მოკვდა, როგორც ხორცი, ასევე ღმრთაებით და სულით, მაშ, როგორღა იქნება თავად ჯვარცმულისაგან ჭეშ-

მარიტებით თქმული: „ამისთვის უყვარ მე მამასა, რამეთუ მე დავსდებ სულსა ჩემსა, რაითა კუალად მოვიდო იგი;” და კუალად: „ხელმეწიფების დადებად მისა და ხელმეწიფების კუალად მოღებად მისა” (იოანე, 10,17-18). და უკეთუ, მათებურად, იგი მოკვდა როგორც ხორციით, ასევე ღმრთაებით და სულით, მაშ, როგორღა შეძლო მისი მიღება სრულებით მკვდარმა, – მან, ვინც არის განუსაზღვრელად ძლიერი ძალა ყოვლისმპყრობელი ღმერთისა? უკეთუ ადამიანის სულს, რომელიც შექმნილია სიტყვიერად და უკვდავად, არ შეუძლია რომ მოკვდეს, მაშ ყოველთა ცხოვრება, „რომელსა მხოლოსა აქვს უკვდავება, და ნათელსა მყოფ არს მიუწვდომელსა” (1 ტიმ. 6,16), როგორღა მოკვდა ჯვარზე თავის უკვდავი ღმრთეებით?

და ეს მწვალებლური ზრახვა რომ ღვთის გამობაა, ღვთივსაძაგელია და სიცრუეა, ძალიან ბრძნულად აჩვენა ალამუნდარ ისმაიტელმა, რომელიც ქრისტიანულ მართლმორწმუნობაზე მოიქცა და მოინათლა მთელი ოჯახითა და მოდგმით. ხოლო როდესაც უწმიდურმა სევეროსმა შეიტყო, ისმაიტელის უწმიდური მამული სჯულისაგან მართლმადიდებელ სარწმუნობაზე მოქცევა, მაშინ მასთან გაგზავნა თანამზრახველი ორი ეპისკოპოსი და შეეცადა თავის ღმრთივსაძაგელ მწვალებლობაზე მის მიდრეკას.

როდესაც მწვალებლები ალამუნდართან მივიდნენ და ხანგრძლივი საუბარი გაუბეს, სევეროსის მოძღვრებაზე, ალამუნდარმა დაითხოვა ისინი და უთხრა: „ხვალ კიდევ ვისაუბრებთ ამაზეო.“ ხოლო მწვალებელთა წასვლის შემდგომ, მან თავის ერთგულ მსახურს უთხრა: „სევეროსის მოგზავნილები კიდევ რომ მოვლენ ჩემთან და თავიანთ მწვალებლურ მოძღვრებაზე საუბარს დამიწყებენ, მაშინ მომიახლოვდი და ყურში ჩამხურჩულე: მიქაელ მთავარანგელოზი უკვე გარდაიცვალა-თქო.“

მართლაც, როცა სევეროსის კაცნი კვლავ მოვიდნენ და ხანგრძლივად სიტყვაფლიდობდნენ წინაშე ახლადნათელღებული ალამუნდარისა, მაშინ მივიდა მასთან მსახური და თავის ბატონს წასხურჩულა, ის, რაც დავალებული ჰქონდა. ალამუნდარი უმალ მოჩვენებით მწუხარებას და ნადველს მიეცა, თავი ჩაქინდრა და იდაყვდაყრდნობილი მღუპარედ იჯდა. მწვალებელი ეპისკოპოსების სიტყვებს ყურადღებას არ აქცევდა და როცა ისინი ჩააცივდნენ და მწუხარების მიზეზს ჰკითხავდნენ, ალამუნდარმა უპასუხა: „შევიტყვე, მთავარანგელოზი მიქაელი გარდაიცვალა და როგორ არ ვიდარდო, როდესაც ასეთ მცველს მოვაკლდი?” – ამაზე ეპისკოპოსებმა შესძახეს: „არ დაიჯერო, პატივცემულო ბატონო, არაფრით არ მიაქციო ყურადღება ამგვარ ამბავს! ეს აშკარა ტყუილია, რამეთუ ანგელოზთა ბუნება სიკვდილს არ ექვემდებარება, რადგან ყოველთა შემოქმედმა შექმნა ისინი უკვდავადო.“

მაშინ ალამუნდარმა უთხრა: „უკეთუ შემოქმედის მადლით შექმნილ ანგელოზთა ბუნებას არ ძალუძს სიკვიდლი, მაშინ დაუსაბამო და მარადიული უფალი, რომელსა მხოლოსა აქვს ბუნებითი უკვდავება, და ნათელსა მყოფ არს მიუწვდომელსა, – როგორ შეიძლება, რომ მომკვდარიყო თავის უკვდავი ღმრთეებით, მაცხოვრებელი წამებისას?! ძლიერ შემცდარხართ და დიდად შორს ხართ ჭეშმარიტებისაგან, თქვენს მოძღვართან ერთად.“ – ასეთი ბრძნული მოსაზრებებით დაუყო პირი ალამუნდარმა მწვალებლებს და არცხვინა ისინი ახლადნათელღებულმა ისმაიტელმა.

კიდევ სხვა საკვირველი სასწაულიც მოვისმინოთ არა ამქვეყნიური, არამედ ღვთის განგებულებით, ზეციოვან გამოცხადებული, ჭეშმარიტი კეთილმორწმუნეობის საუწყებელად და საძაგელი სომხური მწვალებლობის სამხილებელად:

როდესაც უნეტარესი პატრიარქი პროკლე სასულიერო წოდებასთან და ერთად კონსტანტინეპოლის შემოგარენს მოივლიდა, ცრემლით ლოცვას აღასრულებდა და ევედრებოდა ხშირი და საშინელი მიწისძვრების შეჩერებისათვის – მაშინ, უეცრად, ხალხიდან პატარა ბავშვი აღიტაცა ზეცად, ყველა მორწმუნის თვალწინ, რომლებიც დიდი შიშით დაღაღებდნენ: „უფალო შეგვიწყალებ!“ შემდგომ ბავშვი კვლავაც უვნებლად დადგა მიწაზე. როდესაც უნეტარესმა პროკლემ ბავშვს ჰკითხა, თუ რა იხილა და რა ისმინა იქ, ყრმამ უპასუხა, რომ წმიდა ანგელოზები იქ „სამწმიდაოს“ საგალობელს გალობდნენ დანართის გარეშე, ისე, როგორც ამქვეყნად გალობს ერთი წმიდა კათოლიკე და სამოციქულო ეკლესია.

ამის თქმისთანავე, ღვთის მიუწვდომელი განგებით, ბავშვი გარდაიცვალა. ხოლო გამონათქვამი „დანართის გარეშე“ ნიშნავს შემდეგს: უსჯულო სევეროსმა, რომელიც ქრისტეს ღმრთაების შესახებ ბრძნობდა, რომ იგი ვნებას ექვემდებარებოდა და სურდა რა ამ მწვალებლობის დანერგვა, თავის მიმდევრებს ასწავლა, რომ „სამწმიდაოს“ საგალობელი დანართით ეგალობათ შემდეგნაირად: „წმიდაო ღმერთო, წმიდაო ძლიერო, წმიდაო უკვდავო, ჩვენთვის ვნებულო, შეგვიწყალებ ჩვენ.“ ამ დანამატით – „ჩვენთვის ვნებულო“ ყოვლადუწმიდურს სურდა ეჩვენებინა, რომ ქრისტეს ღმრთაება ივნო ანუ მოკვდა მის წმიდა სხეულთან ერთად. რა შეიძლება, რომ ამ გმობაზე უარესი და საძაგელი რამ იყოს წინაშე ღვთისა?

უკეთუ მხოლოდშობილის ღმრთაება ივნო, ანუ მის წმიდა სხეულთან ერთად მოკვდა, როგორც ის უწმიდურნი ამტკიცებენ, მაშინ ეს ნიშნავს, რომ სრულად წმიდა სამებაც ივნო, ანუ მოკვდა, რამეთუ ერთ არს ღმერთი, ერთ არს ბუნება და ერთ არს არსება სამებისა განუყოფელისა; რამეთუ წმიდა სამება განუყოფლად განიყოფება

იპოსტასებით, ხოლო არსებით შეერთებულია შეურევნელად, ე.ი. ერთ არს ღმერთი ყოვლადწმიდა სამება ერთარსება, იგივე განიყოფება და განუყოფელია, განიყოფება იპოსტასებით, ხოლო განუყოფელია არსებით, ბუნებით და ღმრთეებით. ამიტომ, ცხადად მხილებულნი არიან უწმიდური სომხები სევეროსთან ერთად, რამეთუ ისინი გმობენ წმიდა სამებას, როდესაც მის ვნებას აღიარებენ, ანუ სიკვდილს, მხოლოდშობილის მაცხოვრებელი წამების დროს.

ო, რა უწმიდურებაა და რა სატანური ნააზრევია! მარტო ამ ერთი მწვალებლობისათვის გემართებს მათი მოძაგება სრულად და მათგან განშორება, თანახმად ღმრთის მოშურნის გამოთქმისა: „ანუ არა მოძულენი შენნი, უფალო, მოვიძულენა და მტერთა შენთა ზედა განგკვდი? სიძულვილითა სრულითა მოვიძულენ, და ივინი მტერად შემექმნეს მე“ (ფს. 138, 21-22). კიდევ ერთი საკვირველი ამბის შესახებ მონათხრობი მოვისმინოთ, რომელიც ღვთის განგებით, მოხდა ჭეშმარიტების საჩვენებლად და სევეროსისეული ღვთისსაძაგელი გმობის სამხილებლად.

როდესაც ქალკედონში შეიკრიბა 630 ღვთივსულიერი მამა წმიდა მსოფლიო IV კრებაზე და მრავალი დღის მანძილზე ჭეშმარიტებისათვის გულმოდგინედ გამოარჩევდნენ, ამ დროს დემონური პაექრობით შეპყრობილი მწვალებლები ძლიერ ეწინააღმდეგებოდნენ მართლმადიდებელთა მიერ საღმრთო წერილიდან მოყვანილ მტკიცებებს. მაშინ, ორივე მხარემ, განგებულებით, ამგვარი გადაწყვეტილება მიიღო: ჭეშმარიტებაზე მინიშნება ღვთისათვის მიენდოთ და ყოვლადღიებულ დიდმოწამე ეფემიასათვის. ამისთვის, ორივე მხარემ ცალ-ცალკე დაწერა თავისი სარწმუნოების სიმბოლო და დაბეჭდა; შემდეგ გახსნეს მოწამის წმიდა ნაწილების ჩასახვენებელი, დადეს ორივე წერილი მის წმიდა ნეშტზე და მართლმადიდებლებმა წარ-

მოსთქვეს: „შენ, უფალო, გულთამხილავო, ლოცვითა ყოვლადდიდებულისა მოწამისა შენისათა, არწმუნე წინააღმდეგომთა ჭეშმარიტებისა შენისათა!“ შემდგომ დახურეს წმიდა ლუსკუმა, კვლავ დაბეჭდეს და თავ-თავიანთ ადგილს მიაშურეს.

რამდენიმე დღის შემდეგ, ერთობლივი შეთანხმებისამებრ, შეიკრიბნენ და წმიდა საძვალე გახსნეს – ო,რა საოცარი და აღმატებულია ყოველ გონებაზე სასწაულნი შენნი, ყოვლადნეტარო და კაცთმოყვარეო მეუფეო! – ნახეს, რომ მართლმადიდებელთა წერილი მაგრად ეპყრა წმიდა მოწამეს ხელში, ხოლო მწვალებლების წერილი – შორს ეგდო, მის წმიდა ფერხითთ, ვითარცა ღმრთივსაძაგელი და ყოვლითურთ ღვთისმგმობელობით აღსავსე. სხვა კიდევ მეტი რაღაა საჭირო, მათი მწვალებლობის სარცხვენელად? მაგრამ არ დასცხრებიან უსჯულოები! არის კიდევ საეკლესიო სიტყვა, რომელიც ამბობს, რომ მტრული მხარის მოწმობა უფრო უტყუარად ითვლება; და ვინ შეიძლება ჩვენი მართლმადიდებელი სარწმუნოების უფრო დიდი მტერი იყოს, ვინემ – ეშმაკი? ამიტომ ზემოთ ნათქვამს დაგუმატებ კიდევ ერთ მოწმობას, რომელიც ეშმაკებმა თქვეს და ამით დავამთავრებ სიტყვას:

კერპთაყვანისმცემლობის წყვილია ბატონობის დროს ელადაში იყო ერთი ადგილი, თავისი ჯადოქრობით ყველაზე ცნობილი. ამ ადგილს ეწოდებოდა პითია, სადაც ულამაზესი საკერპო ტაძარი იყო აგებული და მასში იდგა ცნობილი კერპი, რომელსაც ყველა წარმართი განსაკუთრებულ პატივს სცემდა და მათებურად „ღმერთი“ აპოლონი ერქვა. მასთან ყველა ხალხის კერპთაყვანისმცემელი მიემართებოდა ყოველი მხრიდან და ყოველი მათგანი თავის კითხვაზე პასუხს იღებდა, აპოლონის ქურუმისაგან დემონური მზაკვრებით, და აი, ამიტომაც ჰქონდათ ამ „ღვთისადმი“ დიდი რწმენა კერპთაყვანისმცემელ ხალხებს.

უფალი ჩვენი იესო ქრისტეს მაცხოვრებელი წამების შემდეგ და შემდგომად მისი ზეცად ამაღლებისა, როდესაც ჭეშმარიტი ღმრთის შემეცნებით გაბრწყინდა მთელი მზისქვეშეთი, და ერთნი სიხარულით შეუდგნენ მოციქულთა ქადაგებას, ინათლებოდნენ, ხოლო მეორენი ძლიერ ეწინააღმდეგებოდნენ ყოველივე ამას და მთელ ქვეყანაზე ამის განსჯა და ურთიერთშორის ბრძოლა შეიქმნა, მაშინ აპოლონის ერთმა ქურუმმა, როდესაც დაინახა, რომ მთელი ქვეყანა ესოდენმა მღელვარებაში მოიცვა და მოკლე ხანში ყველა შეძრა, მოისურვა, თავის „ღმერთი“ აპოლონისაგან შეეტყო, თუ რა იყო ეს ახალი მოძღვრება, მთელ ქვეყანას რომ მოეფინა და ვინ იყო იესო ქრისტე. ქურუმმა გაბედა და ყოველივე ამის შესახებ ჰკითხა თავის კერპ-ღმერთ აპოლონს. ხოლო ეშმაკი, რომელიც იდუმალ მტრობდა ქრისტეს კეთილმორწმუნეებს, შეკითხვისათვის განურისხდა თავის მსახურს, არ მოუწონა საქციელი და უთხრა: „უმჯობესი იყო სულაც არ გეკითხა ჩემთვის ამაზე, წყეულო მსახურო ჩემო!“ მაგრამ ღვთაებრივი ძალით იძულებულმა, მოკლედ უპასუხა თავის მსახურს, განკაცებული ქრისტე ღმერთის საშინელი საიდუმლო და მისი მაცხოვრებელი წამების შესახებ და დასძინა: „ჯვარცმული არის ღმერთი, მაგრამ ღმრთაება მისი არ ვნებულა.“

ამის შემდეგ რას იტყვის უღირსი სევეროსი თავის სამეზის წყეულ სომეხ მიმდევრებთან ერთად? აი, სხვა ყოვლითურთ ცბიერმა აპოლონმა, ღვთის ძალით, თავის საკუთარი ნების წინააღმდეგაც კი აღიარა ქრისტე მაცხოვარი, როგორც ვნებული და როგორც უვნებელი; ვნებული, როგორც ადამიანი, რამეთუ იყო სრული კაცი და უვნებელი – ღმრთაებით. ხოლო დიოსკოროსს, სევეროსს და მათ მიმდევარ წყეულ სომეხებს, როგორ არ ეშინიათ იმის მტკიცება, რომ ივნო ქრისტეს უკვდავი ღმრთაება, მისი მაცხოვრებელი წამების დროს?

ამიტომ გირჩევ, როგორც ერთგულ მეგობარს და საყვარელ ძმას, განეშორე მათ უწმიდურ საკრებულოს და მათთან პირმოთნე საუბრებს, უკეთუ ნამდვილად გსურს ბოლომდე უვნებლად დაიცვა შენში წინაპართაგან გადმოცემული მართლად მაღიდეგელი სარწმუნოება – რამეთუ გახრწნიან კეთილსათნო ჩვევებს ბოროტი საუბრები, როგორც იტყვის სამოციქულო სიტყვა. და კუალად: „მწვალებელსა კაცსა შემდგომად ერთისა და ორისა სწავლისა განეშორე“ (ტიტე 3,10). წყეული სომხები კი არა თუ პირველი და მეორე, არამედ შვიდი კრების მოძღვრებას ეწინააღმდეგებიან: და როგორდა ღირსეყოთ ისინი ჩვენთან ურთიერთობით და საუბრებით?

ვინც კეთროვანის განკურნებას შეეცდება, თავადვე დასნეულდება და მას კი ვერ განკურნავს. ესეც იცოდე, რომ ყველა მწვალებლობის მეთაური არის ეშმაკი, რამეთუ სახარებაში მოხსენიებული მტერი სწორედ ის ადამიანია, რომელმაც სუფთა და უმწიკვლო სახარებისეულ ღვთისშემეცნების ხორბალში ცბიერების ღვარძლი დათესა, ანუ ის ღმრთისაძაგელი სხვადასხვა მწვალებლობა, რომელშიც ჩვენს ჩათრევას ესწრაფის ყოველადუწმიდური და სურს განგვაშოროს მართლმადიდებელ სარწმუნოებას; რომლის მოძღვრებითაც გვწამს მარადყოფი და დაუსაბამო ღმრთაების ყოვლისაძპყრობელისა და ერთარსებისა და განუყოფელისა ყოველადწმიდისა სამებისა და საშინელი, ყოველთა გონებაზე და სიტყვაზე აღმატებული საიდუმლო – მხოლოდშობილი ძის განკაცებისა. რომელიც წმიდა სამების ერთი პირია და რომლისაგან და რომლისა მიერ სამუდამოდ შეიმუსრა ბოროტის ძლიერი ისრები; იარაღი მისი განქარდა და სამკვიდრებელი მისი შეიმუსრა. და ვითარცა უძლური ფრინველი, გამობისა და დათრგუნვის საგნად იქცა ყოველთაგან, რომელთა ყოვლითა გულითა და

ჭეშმარიტებით სწამთ ჯვარცმული იესო ქრისტესი, რომელმან სძლია ეშმაკნი.

ნუ ვიქნებით უზრუნველნი და უგრძობელნი, როცა ჩვენი ცხოვნებისა და ცხოვრების ესოდენ შეურიგებელი და ცბიერი მტერი გვყავს; არამედ მხნე ვიყოთ და ვიფხიზლებდეთ მარადქამს და რაოდენ იგი არ დაცხრება და ყოველგვარი მზაკვრობით აღიჭურვება წინააღმდეგომად და მოსაკვდინებელად ჩვენდა, ეგრეთვე ჩვენც აღვიჭურვოთ კეთილმორწმუნოების იარაღით, მისი ლეგიონისა და მისი დამცველი ღვთისაძაგელი მწვალებლების წინააღმდეგ. და მოვიზღუდოთ ყოვლითა გონებითა ღმრთისუღიერი წერილის ცოდნით, რათა ოდესმე ჩვენც განვიცადოთ უფრო ძლიერი საჭმელი და მთელი ცხოვრება ოდენ რძით არ ვიკვებებოდეთ.

მტკიცედ აღვიჭურვოთ დოგმატთა ყოვლადსაჭურველით, როგორიც არის იოანე დამასკელის საღვთისმეტყველო თავნი და მტკიცეთ დავისწავლოთ ისინი, რათა დავუყოთ დაუდუმებელი პირი ჩვენს მტრებს და დავამხოთ ყოველი წინააღმდეგომი ქრისტეს ნებისა, რამეთუ ქრისტემ მოგვცა ხელმწიფება დათრგუნვად გველთა და ღრიანკალთა და ყოველთა ბოროტთა ძალთა, „რამეთუ არა არს ბრძოლა ჩვენი სისხლთა მიმართ და ხორცთა, არამედ მთავრობათა მიმართ და ხელმწიფებათა, სოფლის მპყრობელთა მიმართ ბნელისა ამის საწუთოდსათა, სულთა მიმართ უკეთურებისათა, რომელნი არიან ცასა ქვეშე“ (ეფეს. 6,12) და რომელთა ნაირგვარი მანქანება და განსაცდელი დაამხოს უფალმა და უვნებლად საუკუნოდ დაგვიცვას ჩვენ – ამინ.

თარგმნა

მონოზონმა ანამ (ნიაური)

„ივერიის გაბრწყინება“ №1
(49) იანვარი 2006, გვ.17-20

MRVDEL MOWAME KIRION II (SAZAGLISVILI)

MARTL MADIDEBELI SAQARTVELOS SIIT MUSULMANEBTAN SAUKUNEOBRIVI BRZOLIS BOLO EPIZODI

(გაგრძელება)

საქართველოსა და რუსეთის დაახლოება მოხდა 1768 წელს, პირველი თურქული ლაშქრობის დროს, როცა ოტომანმა პორტიმ ომი გამოუცხადა რუსეთს, დიდმა იმპერატორმა ეკატერინემ, სამხედრო საბჭოს დასკვნის თანახმად, გადაწყვიტა, ბრძოლა დაეწყო ოსმალების წინააღმდეგ და ამ მიზნით, მოწოდებები გაუგზავნა სხვა ქრისტიანებსაც – ჩერნოგორელებს, პოლონელებსა და ქართველებს.¹ ამათგან მხოლოდ ქართველმა მეფეებმა – ერეკლე II-მ და სოლომონ I-მა, მოსახლეობასთან ერთად, აღფრთოვანებით მიიღეს დიდი იმპერატორის მოწოდება, რომ ქრისტიანთა საერთო მტერთან ბრძოლაში ჩაბმულიყვნენ. მართლმადიდებელი მონარქის მოწოდების თანახმად, ქართველი მეომრები მამაცურად იბრძოდნენ თურქების წინააღმდეგ, მთელი ხუთწლიანი თურქული კომპანიის მანძილზე.²

ქართველების რუსებისადმი ერთგულებამ სპარსეთის სულთანი და ირანის შაჰი ერეკლეზე გაანაწყენეს, რომლებიც ყოველნაირად ცდილობდნენ მის წინააღმდეგ კავკასიელი მთიელებისა და მეზობელი ხანების ამხედრებას. მეფე ერეკლე ხედავდა რა, რომ მხოლოდ საკუთარი ძალებით ვერ აღუდგებოდა საქართველოზე ყოველი მხრიდან გარშემორტყმულ მტრებს, მართლმადიდებელი სამეფოს დასაცავად, ერთმორწმუნე რუსეთს სთხოვა საქართველოს დახმარება და მის მფარველობაში შევიდა, 1783 წ. 24 ივნისს ქ. გიორგიევსკში დადებული ხელშეკრულების თანახმად, რუსეთმა საქართველო თავისი მფარველობის ქვეშ

შეიყვანა. ამ აქტით საფუძველი ჩაეყარა რუსეთისა და საქართველოს სრულ დაახლოებას, რაც ქვეყნის სულიერების სფეროსაც ეხებოდა. ცნო რა თავის მიმართ რუსეთის უმაღლესი ხელისუფლება, ერეკლემ დასახელებული ხელშეკრულების მერვე არტიკულის თანახმად, ქართული ეკლესია წმიდა სინოდს დაუქვემდებარა. რუსეთი კი ვალდებულებას იღებდა (გვ.2), დაეცვა ქართული სამეფოს არა მხოლოდ არსებული მიწები, არამედ იმ პროვინციათა მიწებიც, რომლებიც შესაძლოა, შემდგომ შესულიყო საქართველოს გამგებლობაში.

ამ ხელშეკრულების გარდა, ერეკლე ქვეყნის შიდა საშუალებებსაც ეძებდა სამეფოსა და ეკლესიის მაჰმადიანთაგან დასაცავად. ამ მიზნით, ვიცეკანცლერ სოლომონ ლეონიძის მცდელობით, 1790 წელს თბილისში დაიდო ეგრეთ წოდებული სამოკავშირეო ტრაქტატი, რომელსაც ხელს აწერდნენ კახეთის მეფე, იმერეთის მეფე, სამეგრელოსა და გურიის მფლობელები:

„ჩვენ – ნათქვამია ტრაქტატში – ვართ ერთმორწმუნე ხალხი, რომელნიც ერთითა პირითა ვადიდებთ ერთსა კათოლიკესა ეკლესიასა, მიზანშეწონილად, მიგვაჩნია ჩვენს სამშობლოში ნანატრი მშვიდობა დავამყაროთ და განვაგრძოთ მასში გავრცელებული აღმსარებლობა და აღვადგინოთ სიყვარული, რისკენაც მოგვიწოდებს ჩვენი ქრისტიანული რჯული და მჭიდრო ნათესაური კავშირი“.³

ამ ტრაქტატის თანახმად, მეფე ერეკლე

1. История России Соловьева. т.28 стр.14\30\140

2. ibid т.28.стр.24

3. „ცხოვრება მეფის გიორგის მეცამეტისა“ პლ. იოსელიანისა, გვ. 21-28. Дубровинъ - Георгій XII, стр.16-17

პირობას სდებდა, რომ დაიცავდა თავის მოკავშირეებს. მისი მფარველობის ქვეშ მყოფი მოკავშირენი კი თავის მხრივ ვალდებულებას იღებდნენ, ეცნოთ თავიანთ მიმართ ერეკლეს ძალაუფლების „მამობრივი მზრუნველობა“ და მასთან ერთად მტრებისაგან დაეცვათ საერთო სამშობლო და მშობლიური ეკლესია.

ეს დიპლომატიური აქტი, რუსეთთან შეერთებული საქართველოსათვის, პოლიტიკური თვითმყოფადობის შენარჩუნების საშუალება იყო, რომელსაც მის გადამრჩენ ღუზად მიიჩნევდნენ. სამშობლოს ინტერესთა ერთგული, სამეფო კარის შორსმჭვრეტელი დიდებულები ამ დიპლომატიურ აქტზე დიდ იმედებს ამყარებდნენ; ისინი ამ ნათესაური კავშირით აპირებდნენ წარსულის შეცდომების გამოსწორებას და სამშობლოს მომავლის გაუმჯობესებას.

სპარსეთში იმ დროს არეულობა იყო და რუსეთ-საქართველოს შორის კავშირისა და გეორგიევსკის ტრაქტატისათვის ყურადღება არ მიუქცევიათ; მაგრამ როცა სპარსეთის ტახტზე სოჯა-მუჰამედ-ხანი ავიდა, თეირანში უკმაყოფილებას გამოთქვამს, რომ მეფე ერეკლე სპარსეთის ზეგავლენისაგან განთავისუფლებას ცდილობდა და ერთმორწმუნე რუსეთისაკენ იღტვოდა. სპარსელები რუსეთის წინააღმდეგაც უკმაყოფილებას გამოხატავდნენ, რადგან შორსმჭვრეტელ შაჰს არ შეეძლო, ამ გარიგებაში არ დაენახა პეტრე დიდის გეგმის განხორციელება. პეტრე დიდს უნდოდა რა სპარსეთის ჩრდილო პროვინციების დაპყრობა, ინდოეთისაკენ მიმავალი თავისუფალი გზის აღმოჩენაზე ფიქრობდა.

II

საქართველო რომ ერთმორწმუნე რუსეთისადმი გამოხატული სიმპათიისათვის დაესაჯა, შაჰმა 70 000-იანი ჯარი შეკრიბა და საქართველოსაკენ გაემართა. კაცობრიობას იშვიათად თუ უნახავს სამეფო ტახტზე ისეთი ამაზრზენი მხეცი, რო-

მელიც ზოგჯერ ადამიანის სახეს იღებდა. ისტორიოგრაფთა მტკიცებით, სიძულვილი და მრისხანება იფრქვეოდა მისი ღრმად ჩამჯდარი თვალებიდან, რომლებიც შინაგანი მღელვარების დროს თითქოს მეწამულ ელვარებას აკვესებდა. ალა-მაჰმად-ხანის გამჭოლი მზერა ურუანტელს გვრიდა მათ, ვისაც ის უყურებდა; დამცინავი ღიმილი კი, რომელიც წვრილ და მუდამ მოკუმულ ტუჩებზე გამოეხატებოდა ხოლმე, მის ირგვლივ ყველაფრისადმი ძლიერ და ღრმა სიძულვილს ამჟღავნებდა. ბავშვობაში შაჰი არაბუნებრივად დაამახინჯეს, რამაც დიდობაში იგი მთელი კაცობრიობის მოძულედ აქცია. დამახინჯებული სხეულით შაჰი ზნეობრივად მტარვალი გახდა. მას ერთ სამარეში სურდა მთელი კაცობრიობის დამარხვა, რომ ყველანი ფეხით გაეთელა. მის ხისტ და მქრქალ სულში რამდენიმე სურვილი ბატონობდა: ეს იყო ძალაუფლების მოყვარეობა, მეორე – სიძუნწე, მესამე – შურისძიება. ყოველივე ამას უკიდურესი ფორმით ეძლეოდა, განსაკუთრებით კი – შურისძიებას. თავისი დაუნდობლობით, ალა-მაჰმად-ხანი ირანის ყველა მის წინამორბედ მბრძანებელს აჭარბებდა. დანდობის, შეწყენარების, კაცთმოყვარეობის სიტყვები არასოდეს აღმომხდარა საჭურისი ნადირის ბაგეებს. იგი მიჩვეული იყო სიძულვილის, დვარძლისა და გამუდმებით სიკვდილით დასჯის გამომხატველ გამოთქმებს. სწორედ ეს ალა-მაჰმად-ხანი, მთელი ირანის რისხვა, უახლოვდებოდა თბილისს და მას მეგზურობას უწევდნენ მექნუნა (მეჯღუმი) და აბო (იგივე აბო) შაჰნაზაროვები, ყარაბახელი მელიქები სომხეთიდან, რომელნიც მეფე ერეკლეს სიკეთით, მფარველობითა და კეთილგანწყობით სარგებლობდნენ.

რისხვა ეკიდა საქართველოს თავზე და ყოველდღე მზადდებოდა ჭექა-ქუხილი; „სევდიანი საქართველოს“ ზეცა ავბედითი ღრუბლებით იფარებოდა.

„თავი დაანებე რუსებს, ჩამოშორდი მათ და ჩვენი მეგობრობა საუკუნოდ ურყევი იქნებაო“ უთვლიდა შაჰი ირაკლის. 1795

წლის ავბედითი სექტემბრის დღეებამდე კარგა ხნით ადრე. მსგავსი შემოთავაზება მრავალჯერ განმეორდა, მაგრამ უშედეგოდ. „არამარტო შაჰი თავისი ჯარით, არამედ მთელი აზიაც რომ ამხედრდეს ჩემ წინააღმდეგ, მაშინაც კი არ ვუღალატებ რუსეთს“ – უპასუხა ერეკლემ. მეფე საომრად ემზადებოდა, ყველგან შიკრიკები დააგზავნა ბრძანებით, რომ სასწრაფოთ გამოეგზავნათ ჯარი დედაქალაქში, რომელიც თავდაცვით მდგომარეობაში მოიყვანა. ჯარები ნელ-ნელა მოდიოდა, ამიტომ ერეკლეს მდგომარეობა დღით-დღე რთულდებოდა და ოდნავ მხოლოდ იმან ანუგეშა, რომ 8 სექტემბერს თბილისში მოკავშირე იმერეთის 3000 კაციანი ჯარი შემოვიდა, რომელსაც პირადად მეფე სოლომონ II ხელმძღვანელობდა.

* * *

მეფე ერეკლე მცირერიცხოვანი, 7000-იანი ჯარით მხნედ გაემართა სამოცდაათიათასიან არმიის დასახვედრად. მეფემ ბრძანება გასცა, კავთისხევის მონასტრიდან წმიდა ევსტათის ნაწილები ჩამოეხვეწებინათ და ხიდზე გამოებრძანებინათ, რათა წმიდანის ღოცვით და მეოხებით, ღმერთს მათთვის შეწევნა და გამარჯვება მიენიჭებინა.

გადამწყვეტი ბრძოლა კრწანისის ველზე გაიმართა. ქართველთა ჯარმა, მოკავშირე ლაშქართან ერთად, საოცარი სიმამაცე გამოიჩინა; რამდენჯერმე უკუაგდეს მტერი და დროშები აყარეს. „–პირველად ვხედავ, რომ ჩემი მტრები ასე მამაცურად იბრძვიან!“ – თქვა ალა-მაჰმად-ხანმა. მაგრამ მცირერიცხოვანი ძალებით ირაკლი ვერაფერს გახდა მტრის ურიცხვ ურდოსთან და მათი სიმრავლით დათრგუნული იყო, მაგრამ დამარცხებული კი – არა. მეფემ არაგვის ნაპირებისაკენ დაიხია და საქართველოს ყველა კუთხეში ბრძანებები დააგზავნა, ტირანთან საბრძოლველად ახალი ჯარი შეეკრიბათ.

თბილისში ამ დროს საშინელი არეულო-

ბა მოხდა. იქ დარჩენილმა მოსახლეობამ ბედი მტრის გულმოწყალებას მიანდო; მაგრამ მწარედ შეცდნენ – საქურისისათვის უცხო იყო მოწყალება. ძალაუფლების მოყვარული, შურისმაძიებელი და პირქუში საქურისი იოლად არავის პატიებდა წყენას. სეიდაბადის ბალებთან შესახვედრად მისულ მოქალაქეებს შაჰმა გამოუცხადა, რომ მისი ძალაუფლების აშკარა უარყოფისათვის, თბილისს ისე დასჯიდა, ეს სასჯელი მათ საშინელ სამსჯავროს მოაგონებდათ, სადაც ყოველი თავად აგებს პასუხს საკუთარი ცოდვებისათვის.

12 სექტემბერს, ავბედით სამშაბათს, შუადღის ორი საათისათვის, სპარსელთა ურდოები შემოიჭრნენ ქალაქში, დაიკავეს თათრის კვარტალი და დაიწყო დარბევა. ეს იყო საქართველოს სამეფო დედაქალაქის – თბილისის რიგით მე-19 გაჩანაგება.⁴ შიიტების მეჩეთმაც კი ვერ შესძლო მის კედლებს შეფარებული მოსახლეობის დაცვა; თავგასულმა სპარსელებმა იქაც შეაღწიეს, ყველა იქ მყოფი დახოცეს, 12-15 წლის ბავშვების გარდა, რომლებიც სხვა მიტაცებულ ნადავლთან ერთად სოღანლულში წაიყვანეს, სადაც ალა-მაჰმად-ხანის მთავარი ბინა – სადგომი იყო.

13 სექტემბერს – დიდმოწამე ქეთევანის ხსენებისა და იერუსალიმის უფლის აღდგომის ტაძრის ენკენიის დღეს (326 წ.) შევიდა შაჰი თბილისში. დედაქალაქი ძირფესვიანად დაანგრის, ავლაბრის გარეუბანი გადაბუგეს. დიდებული სასახლე, ერმიტაჟი, სამეფო აბანოები, დივანხანა, არსენალი, ტიპოგრაფია და ზარაფხანა გაძარცვეს და დაანგრის. ცეცხლს მისცეს სასულიერო სემინარია და კერძო სასწავლო დაწესებულებები, ბავშვები კი თავიანთი სახელმძღვანელოებით ტყვედ წაიყვანეს. ალა-მაჰმად-ხანმა მოინდომა სამეფო დარბაზებიდან მოედანზე საეგზარქოსო მთის აღმართვა, საიდანაც ცეცხლით აბრიალებულ თბილისს გადახედავდა. მისი სურვილი უმაღლე შეასრულეს.

დადგა თბილისისათვის კიდევ უფრო

4. Крат. историч. очеркъ г. Тиф. 1880 г. стр.43

საშინელი დღე – 14 სექტემბერი, როცა ჩვენი დედაეკლესია ქრისტეს წმიდა ჯვრის აღმართვას (ჯვართამაღლებას) ზეიმობს. ხმა გავრცელდა, რომ მეფე ერეკლეს მთავარი წამქეზებლები, ირანის ძალაუფლების წინააღმდეგ, სასულიერო პირები იყვნენ. განრისხებულმა შაჰმა ეს რომ შეიტყო, დედაქალაქის ყველა სასულიერო პირის შეკრება ბრძანა. ამ უგუნური ბრძანების გაცემა ჯვართამაღლების დღესასწაულს დაემთხვა და ამით, საქართველოს ეკლესიის სულიერ მწყემსებს, თითქოს ზეციდან შეახსენეს თავდადების წმიდათა-წმიდა მოვალეობა და რომ მათ ტანჯვა მოელოდათ იმ მაცხოვრებელი ჯვრის სახელით, რომელსაც ღმერთკაცი ეზიდებოდა მხრებით წამებაზე ნებაყოფლობით მიმავალ გზაზე.

არაადამიანმა ალა-მაჰმად-ხანმა, მომავალი თაობების ჭკუის სასწავლებლად, ყველა სასულიერო პირის დასჯა ბრძანა. ჯალათებმა მათ ხელები შეუკრეს და მტკვარში გადაყარეს, რომლის ტალღებშიც კპოვეს წმიდა მამებმა მარადიული განსასვენებელი. სხვაგვარად მოექცნენ მსცოვან მიტროპოლიტ დოსითეოსს, დარია (დარეჯან) დედოფლის სულიერ მოძღვარს. სპარსელებმა მას ღვთისმშობლის ხატის წინ მუხლმოყრილს შეუსწრეს, შეიპყრეს და მისი საკუთარი სახლის ვენახის ტერასიდან ხელშეუკერვლად გადააგდეს მტკვარში. დაღუპულ მღვდლებს შორის იყვნენ: სიონის ტაძრის კანდელაკი იოანე ქართველიშვილი, მღვდელი გრიგოლი და ტაძრის დეკანოზი. სამღვდლო პირთა ოჯახის წევრები ტყვედ წაიყვანეს.

სასულიერო პირთა ამოხოცვის შემდეგ, სპარსელებმა უფლის ტაძრების ძარცვას მიჰყვეს ხელი. ეკლესიები მოკლულთა გვამებით აავსეს. სიონის საკათედრო ტაძარში დაწვეს შესანიშნავი კანკელი, გაიტაცეს ძვირფასი წმიდა საღვთისმსახურო ჭურჭელი, ხატების ოქროს შეჭედლობა. საერთო არეულობაში, სიკვდილს სასწაულად გადარჩენილმა, სწავლულმა დეკანოზმა, იოანე ოსეშვილმა მოასწრო

სიონის ღვთისმშობლის ძვირფასი ხატის გადარჩენა. იმ ხატისა, რომელიც ვახტანგ VI-ის ვაჟიშვილმა, ბატონიშვილმა გიორგიმ გამოაგზავნა მოსკოვიდან 1762 წელს, ღვთისმშობლის ძველი ხატის სანაცვლოდ, რომელიც უკვალოდ გაქრა მუჰამედ-ყულიხანის მიერ თბილისის აოხრების დროს (1723-1729). განდევნილი მეფე ვახტანგ VI კანონმდებლის საგანძური გადმოეფრქვია ღვთისმშობლის ხატებას. დეკანოზმა იოანემ ეს ხატი მხარზე შემოიღო და ისე გამოიტანა თბილისიდან. მერე ურემზე დადო და კაიშაურის მთებში დამალა. 10 დღის მერე, ხატი ისევ სიონის ტაძარს დაუბრუნდა. სპარსელების დამანგრეველი ხელი ტაძრის სამრეკლოსაც შეეხო.

არც კათოლიკური ეკლესია დაინდეს, რომელიც კაპუცინმა ბერებმა დააარსეს 1661 წელს, მეფე ვახტანგ V შაჰნავაზის ხარჯით. დაანგრეს აგრეთვე სკოლა, რომელიც აღნიშნულ ეკლესიასთან მდებარეობდა და სადაც ადგილობრივ ქართველთა და სომეხთა შვილები სწავლობდნენ. მდიდარი საეკლესიო ბიბლიოთეკა დაწვეს, ტაძარი გააპარტახეს, ხატები ჩამოგლიჯეს, საეკლესიო ჭურჭელი მოიპარეს.

ბარბაროსები არ დაკმაყოფილდნენ ტაძრების შებღალავით: ისინი ავლაბრის ხიდი-საკენ გაემართნენ, სადაც წმიდა ევსტათის ნაწილები იყო დასვენებული. აქ მათ სხვა მხეცური საქციელი ჩაიდინეს: სიწმიდესთან მიჰყავდათ შეპყრობილი ტყვეები და უბრძანებდნენ, წმიდა ნაწილები ფეხით გაეთელათ და ყოველგვარი ენით აუწერელი უზნეობა ჩაედინათ. თვითმხილველთა გადმოცემით, ცნობილია, რომ არც ერთ ქრისტიანს არ შეუსრულებია ბოროტმოქმედთა მოთხოვნა. ურჩები მტკვარში გადაყარეს და წმიდა ნაწილებიც მიაყოლეს. მდინარე ცხედრებით აივსო; ქართველთა იორდანეში – წმიდა მდინარე მტკვრის მორევში ჩაძირულთა განწირული გმინვა ისმოდა.

ქალაქის ბაზრებში გაცხოველებული ვაჭრობა იყო – ყიდდნენ ახალგაზრდა

ქალებსა და ქალწულებს. როცა ხედავდნენ, რომ მიდევნებები მაინცდამაინც არ ეტანებოდნენ მეძუძურ ქალებს, სპარსელები ძუძუმწოვარ ბავშვებს დედებს მკერდზე აკლავდნენ, რათა ცოცხალი საქონელი სარფიანად გაეყიდათ. მსხვერპლთა კვნესა, განცდები და თრთოლა სპარსელებს ამხიარულებდათ. ალა-მაჰმად-ხანის არმიის შემადგენლობაში შემავალი არამარტოველური ტომები იყვნენ გაწაფული არაადამიანური წამების ხერხების მოგონებაში, არამედ მხედართმთავრებიც კი ყოველნაირი საზიზღარი, უმსგავსო საქციელით ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ.

* * *

ყოველი დღის განთიადზე სპარსთა ჯარი ხროვად მოემართებოდა, თავის მბრძანებლის წინამძღვრობით, ბანაკიდან საქართველოს დედაქალაქისკენ. აქ მათ თავაშეებულობას საზღვარი არ ჰქონდა: ქალებს იპყრობდნენ და ბანაკში აგზავნიდნენ, სადაც ღამეებს ამაზრზენ ორგიებში ატარებინებდნენ. მათ შვილებს გზებზე ბედის ანაბარა აგდებდნენ. ქალაქის ჭიშკარს იქეთ გზა სამ წელზე უმცროსი ასაკის ბავშვებით იყო მოფენილი. მუსულმანების მიერ დაყრილი ბავშვები საცოდავად მისტიროდნენ დედებს.⁵

ალა-მაჰმად-ხანის ისტორიოგრაფი არ მალავს, რომ საქართველოს დედაქალაქის თბილისის გაჩანაგებისას, სპარსეთის ჯარმა განდგომილ ქართველებს იმის მაგალითი აჩვენა, თუ რა ელოდათ მათ სამსჯავროზე.⁶ ამ გულშემზარავმა სცენებმა რვა დღეს გასტანეს. სარგებლობდა რა მცხოვრებთა უმწეობით, ალა-მაჰმად-ხანმა მთლიანად გამოამჟღავნა თავისი სიბოროტე და სიხარბე. მუსულმანები ქრისტიანთა სისხლში ცურავდნენ.

პირველსატახტო ქალაქი მცხეთა აგრეთვე გადამწვარი იყო სპარსელების მიერ. ისინი მცხეთის ცნობილი ტაძრის დაწვასაც აპირებდნენ, მაგრამ რაზმის

უფროსმა – ნახიჭევანის ხანმა შეაჩერა. – არ ეგების სიწმინდისა და მეფეთა საფლავების წაბილწვა, – უთხრა მან თავის მეომრებს. მონასტრის ქონება წარიტაცეს და ყველგან უამრავი მოკლული ეგდო. კათალიკოსის მოსაყდრემ და ბერებმა წასვლის წინ, მონასტრის ქონება საიდუმლო ადგილას, კედლის შიგნით დამალეს, ყველაზე მაღლა, სადაც ხვრელი იყო გაკეთებული და სხვა ქვების მსგავსი ქვებით იყო დაცობილი. როცა ქონება გადამაღეს, ბერებმა სიჩქარით იმ ადგილზე კიბე დატოვეს. სპარსელებმა ამის გამო მიაგნეს სამალავს და ქონება გაიტაცეს.

20 სექტემბერს ალა-მაჰმად-ხანი მდიდარი ნადავლით გაემართა სპარსეთისაკენ. თან მიჰყავდა 16000 ტყვე, უმეტესად ულამაზესი ახალგაზრდა ქალები და ქალწულები. ალა-მაჰმად-ხანი სწრაფად მიიწვედა წინ, რადგან იცოდა, რომ მეფე ირაკლი ჯარს აგროვებდა და მის შურისძიებას უფრთხოდა; ეშინოდა, რომ იგი გზაზე გადაეღობებოდა. საქართველოს დიდი ხანი იყო მსგავსი დარბევა აღარ განეცადა. საჭურისის ჯარისკაცებმა გაუგონარი, დესპოტურ აზიაში დიდი ხნის დავიწყებული ბარბაროსობა გამოიჩინეს.

სპარსელთა მიერ საქართველოს სამეფო დედაქალაქის დარბევა, ცნობილმა სასულიერო მჭერმეტყველმა, მიტროპოლიტმა ამბროსი ნეკრესელმა ასე აღწერა: „რას იფიქრებდით, აბობოქრებული ზღვის შუაგულში, პატარა ნავში მჯდომი ადამიანი რომ დაგენახათ, რომელიც მენავის გარეშე დარჩენილა და რომელსაც შიშისგან ხელიდან ნიჩბები დაცვენია და ტალღები აქეთ-იქით ახეთქებს? ხომ ძალიან შეგეცოდებოდათ სიკვდილისთვის განწირული ეს ადამიანი?“

აბობოქრებული ზღვა – ეს არის ჩვენზე მოწვენილი ღვთის რისხვა; პატარა ნავი კი მტრებით მუდამ გარშემორტყმული ჩვენი ქვეყანაა; მწუხარებით აღვსილი ხალხი, რომელიც სიბრალულს იწვევს – თავად ჩვენ ვართ, საქართველოს მკვიდრნი; მენავე – ჩვენი იმედი და მეოხი, ყოვლადწმიდა ღვთისმშობელია; ნიჩაბი და საჭე

5. იხ. N 3-4 „Пастырь“ 1896 г.

6. Сын отечества, 1835 г. стр. 333

– ჩვენი ლოცვა-მუდარაა ღვთის მიმართ. შეჭირვებულნი ვართ ჩვენ, ძმებო, მეტისმეტად შეჭირვებულნი, ამ პატარა ნავში – საქართველოში... ერთნი ქონების გარეშე დარჩნენ, მეორენი – ქმრებისა და ცოლების გარეშე, მესამენი – დაობლდნენ, მეოთხენი უდროოდ დაიდუპნენ ჯვრის და სარწმუნოების მტრებთან უთანასწორო ბრძოლაში... ღვთისმშობლის მიერ გამორჩეული ეს ქვეყანა, ყველაზე მეტადა არის დამცირებული, ყველასაგან დათრგუნულია და განაწყენებული.“⁷

მაგრამ შაჰს ძვირად დაუჯდა თბილისის აოხრება. მან მალე იგემა ღვთის სასჯელი. მანაც იწვნია თავისი მხეცობისა და ტირანიის მსხვერპლთა ცრემლები. „მისი ბედი გადაწყდა“ 1797 წლის 4 ივნისს. საფარ ალი-ბეგმა, საქართველოდან წამოსულმა, მცხეთაში დაბადებულმა მისმა საყვარელმა ნუკერმა (აღმოსავლეთის ზოგიერთ ხალხში: ხანის, მხედართმთავრის პირადი დაცვის მებრძოლი; მსახური) მოკლა ეს მტარვალი. ტირანის სიკვდილი ბედნიერი მოვლენა იყო ყველა მისი ქვეშევრდომისათვის და არაერთი შვილებზე მგლოვიარე დედის ცრემლი დაშრიტა, არაერთი ირანელი გაახარა იმ ბოროტმოქმედის სიკვდილმა, რომელსაც მხოლოდ ადამიანთა სისხლი სწყუროდა.

* * *

ორშაბათს, 11 სექტემბერს (1895 წ. – რედ.), თბილისის გუბერნიის თავადაზნაურობის წინამძღოლის, მისი საიმპერატორო უდიდებულესობის კარის კამერჰერის (ზოგიერთ მონარქიულ სახელმწიფოში: ერთ-ერთი წოდებულება სამეფო კარზე (კამერ-იუნკერზე მეტი); ამ წოდებულების მქონე პირი), კონსტანტინე ივანეს ძე ბაგრატიონ-მუხრანსკის ინიციატივით, წმიდა ნიკოლოზის ბერძნულ ეკლესიაში, გორის ეპისკოპოსმა, მისმა უწმიდესობამ აღექსანდრემ, ქალაქის ყველა სასულიერო პირთა დახმარებით ლიტურგია ჩაატარა, რომელსაც უამრავი ხალხი ესწრებოდა. ლიტურგიის ბოლოს სამადლობელი ლოცვა აღავლინეს უფლის მიმართ

და მრავალჯამიერი უთხრეს დღევანდელ სამეფო გვარეულობას, რუსეთის ქრისტიან-მოყვარე ჯარს, რომლის საფარქვეშაც საქართველომ საუკუნეა რაც მშვიდობა მოიპოვა. პარაკლისის მერე, კრწანისის ველზე, ქვეყნის მაღალჩინოსანთა, ამიერკავკასიის დეპუტაციისა და თავადაზნაურთა მეთაურების თანდასწრებით პანაშვიდი გადაუხადეს 1795 წლის 11-12 სექტემბერს სარწმუნოებისა და მამულისათვის დაღუპულ მეომრებს.

ხოლო, როცა გულწრფელ, გულითად მადლობას აღვაველნთ ღვთის მიმართ რამეთუ მსხნელად ერთმორწმუნე რუსი ხალხი გამოგვიჩინა, ... უნდა ვუმაღლოდეთ, არ დავივიწყოთ ადა-მაჰმად-ხანის ურდოების წინააღმდეგ მებრძოლი ჩვენი სახელოვანი წინაპრები, რომლებმაც ძალა არ დაზოგეს, რომ მოწამეობრივ ქვეყანაში ქრისტიანთა სისხლისღვრა შეეჩერებინათ. საერთო ხმას აწ ჩვენც ერთსულოვნად შეგუერთდეთ და გულით, მადლიერების გრძნობით წარმოვთქვათ:

სამარადისო ხსოვნა თქვენ, ყოველთა, მამაცო მებრძოლებო და მარადიული მადლობა ჩვენგან, თქვენი შორეული შთამომავლებისაგან, ჭეშმარიტად ქრისტიანული თავდადებისათვის! ყოველი თქვენგანის ძვირფასი სახება, დაე, წარუშლელად იყოს აღბეჭდილი ყოველი ქართველის, ყოველი ჭეშმარიტი მამულიშვილის გულზე. დაე, თქმულებები და გადმოცემები თქვენზე, თქვენს თავდადებულ ცხოვრებაზე, უსაყვარლესი მონათხრობი იყოს მრავალტანჯულ იბერიაში და დაე, თქვენი სათნოება, სამშობლოს სიყვარული და ქრისტიანული სარწმუნოებისადმი ერთგულება დედის რძესთან ერთად შეითვისონ შემდგომმა თაობებმა!

საუკუნო ხსენება! საუკუნო ხსენება!
საუკუნო ხსენება!

(„Пастырь“ 1895 г. N5-6.
1896 г. N1,2,3,4.)

რუსულიდან თარგმნა
რუსუდან ჭანტურიშვილმა
ფილოლოგიის დოქტორი

7. Дух. Въст. Груз. Эквю 1894 г. N19

ZALISAEBR ARVASRULEBT RVTIS NEBAS

არქიმანდრიტ ლაზარეს (გაგნიძე) სამღვდლო ხარისხში
მსახურების 20 წლისთავისათვის

მამა ლაზარე, წელს სამღვდლო ხარისხში თქვენი ხელდასხმის 20 წელი სრულდება. რა გზა გამოიარეთ სასულიერო წოდებაში მოსვლამდე?

მართლაც მიფიქრია ამ გზაზე. მიფიქრია რომ სამღვდლო ხარისხში ჩემს აღყვანამდე და ბერად კურთხევამდე, ბავშვობის წლებიდანვე, ამ გზას ვადექი. განსაცდელეებით აღსავსე ვიწრო, მძიმე გზა გამოვიარე: დავიბადე თბილისში 1937 წლის 4 თებერვალს. დედა ოთხი წლისას გარდაემეცვალა. ბებია გვზრდიდა ობლად დარჩენილებს: მე, ორ ძმას და დას. ბებია – ეფროსინე გაგნიძე-რეხვიაშვილისა, სამღვდლო ჩამომავლობისა იყო და ერთგულად აღასრულებდა მარხვას და ღოცვას. მან დიდად განაპირობა შემდგომში ჩემი სულიერი ცხოვრება. ომის მძიმე წლებში ბებიასთან ვიმყოფებოდი, რაჭაში. შემდგომ იყო დედინაცვალთან გატარებული მძიმე ოჯახური ცხოვრება...

1956 წელს დავამთავრე თბილისის 58-ე საშუალო სკოლა. იმავე წელს ჩავირიცხე თბილისის უცხო ენათა პედაგოგიურ ინსტიტუტში – გერმანული და უნგრული ენის სპეციალობით. 1961 წელს დავამთავრე ინსტიტუტი და კათედრაზე დამტოვეს. შემდეგ ინსტიტუტთან არსებული უმაღლესი პედაგოგიური კურსები დავამთავრე... ვიყავი საქართველო-უნგრეთის და გერმანიის მეგობრობის საზოგადოების თავმჯდომარის მოადგილე (თავმჯდომარე აკადემიკოსი ალექსანდრე ბარამიძე იყო). ხალხებს შორის მეგობრობის განმტკიცებისათვის, რამდენიმეჯერ დამაჯილდოვეს. 1972-85 წლებში გერმანელ და უნგრელ პოეტებისათვის ბჭკარედით ვთარგმნიდი ქართულ პოეზიას და პირიქით, ქართველ პოეტებისათვის ვაკეთებდი ბჭკარედებს. მაგალითად, გერმანელი პოეტის, ჰერმან ბუდენინგისთვის, მოვამზადე ბჭკარედი ირაკლი აბაშიძის პოეტური ციკლისთვის „რუსთაველის ნაკვალევზე“; ქართული საბჭოთა ენციკლოპედიისათვის

მოვამზადე უნგრელ მწერალთა და კულტურის მოღვაწეთა შესახებ სტატიები.

1969-96 წლებში, უცხო ენების ინსტიტუტის პარალელურად, ვმუშაობდი უფროს მეცნიერმუშაკად ქართული ლიტერატურის ისტორიის ინსტიტუტში, სადაც აკადემიკოსმა ალექსანდრე ბარამიძემ მიმი-

არქიმანდრიტ ლაზარე (გაგნიძე)

წვია და 1973 წელს დავიცავი სადოქტორო დისერტაცია თემაზე „შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ უნგრული თარგმანები“. ვიკვლევდი ქართულ-უნგრულ და ქართულ-გერმანულ ლიტერატურულ ურთიერთობებს. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის და ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო კრებულებში გამოქვეყნებული მაქვს 40-მდე სამეცნიერო ნაშრომი, გამოვეცი გერმანულ-ქართული ლექსიკონი (1990 წ.) და ქართულ-გერმან-

ული ბოტანიკური ლექსიკონი (2008 წ.). 1998 წელს მთავრობამ ღირსების ორდენით დამაჯილდოვა.

ხშირად მიწვევდა გერმანიას, უნგრეთსა და ავსტრიაში სხვადასხვა ღონისძიებებში მონაწილეობა. 1966 წელს რუსთაველის 800 წლისთავის ზეიმის საორგანიზაციო – სამთავრობო კომისიის წევრი ვიყავი; და ამ ზეიმზე ჩამოსულმა გერმანელმა პროფესორმა, ქართველოლოგმა, გერტრუდ პენმა დამიმოწაფა. მისი მეშვეობით, 1966-70 წლებში ბრწყინვალე სკოლა გავიარე იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტში. იმხანად, პროფესორი პენი გერმანულად თარგმნიდა კონსტანტინე გამსახურდიას „დიდოსტატის მარჯვენას“ და „ქართლის მოქცევას“, რაშიც მოკრძალებული წვლილი მეც შევიტანე. პენმა მეგობრული ურთიერთობა დაამყარა იენის ფრიდრიხ შილერის უნივერსიტეტსა და ჯავახიშვილის უნივერსიტეტს შორის, რასაც შედეგად მოჰყვა სტუდენტ-პროფესორთა გაცვლა. ამ პერიოდში საქმიანი და მეგობრული ურთიერთობა მქონდა აკადემიკოს ილია ვეკუასთან, კონსტანტინე გამსახურდიასთან, შემდგომ – ზვიად გამსახურდიასთან. პროფესორი პენი კარგად იცნობდა ომამდელ ქართულ ემიგრაციას გერმანიაში. მისგან უშუალოდ ბევრი რამ შევიტყვევ გრიგოლ ფერაძის, გრიგოლ რობაქიძის, გენერალ მაღლაკელიძის შესახებ...

ასეთი აქტიური საზოგადოებრივი და სამეცნიერო ცხოვრებიდან, მრავალი ჯაფისა და განსაცდელის შემდგომ, როგორ გადაწყვიტეთ სასულიერო წოდებაში მოსვლა და როგორ მოხვედით სამთავროს წმიდა ნინოს დედათა მონასტერში?

ჩემი ცხოვრების „მეთერთმეტე უამს“, 54 წლის ასაკში, მოვედი ეკლესიაში. მიუხედავად აქტიური ცხოვრების წესისა, სულიერ სიღატაკეს მუდამ განვიცდიდი; ხშირად ვფიქრობდი ეკლესიური ცხოვრების გზას შევდგომოდი, მაგრამ წინააღმდეგობაში ვვარდებოდი. ეკლესიაში ჩემი მოსვლა ეროვნული მოძრაობის მარცხს ემთხვევა. 1991 წლის დიდმარხვის დასაწყისში სამთავროს დედათა მონასტერში დავიწყე სიარული, როგორც მრევლმა. დღემდე აუხ-

სნელია ეს ჩემთვის – ეს იყო ღვთის ნება. იმხანად მე და პეტრე გრუზინსკი ერთად ჩავდიოდით მცხეთაში. პეტრე სვეტიცხოველში მიდიოდა, მე – სამთავროში შევიდოდი. ასე აღმოჩნდი სამთავროს დედათა მონასტერში. არაფერი ვიცოდი მაშინ ეკლესიურ ცხოვრებაზე. მივედი და დავდექი. იქ, პატარა ქვაზე ღირსი გაბრიელი იყო ჩამომჯდარი, დედა სუსანაც იქვე იდგა და რომ დაეუნახივარ, უთქვამს: „აი ბიჭი ჩვენიაო.“

პირველი აღსარება მეუფე დანიელს ჩავაბარე, მაგრამ ჩემი პირველი მოძღვარი მეუფე იოსები იყო.

უწმიდესმა და უნეტარესმა 1992 წლის 14 ოქტომბერს სამთავროში დიაკვნად მაკურთხა და სახელად მირიანი დამარქვა, მოციქულთასწორ მეფე მირიანის სახელზე. და დღესაც კი, უწმიდესი მირიანს მეძახის. მეუფე იოსებმა (რომელიც იმხანად სვეტიცხოველის წინამძღვარი იყო) სვეტიცხოველში გადამიყვანა. ფაქტიურად იქ ჩამოვყალიბდი სასულიერო მოღვაწედ. ჩემი სასულიერო სემინარიაცა და აკადემიაც სვეტიცხოველი იყო. 1995 წლის პირველი იენისს, წმიდა ნინოს ხსენების დღეს, მეუფე დანიელმა მღვდლად დამასხა ხელი. შემდეგ, ერთხანს, ძეგვის ეკლესიაში ვმსახურობდი, სადაც არც მრევლი იყო და არც ტაძარი. ადრე იქ პურის საცხობი ჰქონდათ გამართული. არც საღვთისმსახურო წიგნები გამაჩნდა და არც სამღვდლო შესამოსელი; რთულ პირობებში მომიწია მსახურება. შემდეგ უწმიდესმა და უნეტარესმა ილია II-მ ქაშვეთის წმიდა გიორგის ეკლესიაში დამადგინა, სადაც 12 წელი დავყავი; მაგრამ სამთავროს მონასტერს არასდროს დავცილებივარ. ქაშვეთში მსახურების პარალელურად, 1998 წლიდან 2007 წლამდე სამთავროს დედათა მონასტრის მწირველი მღვდელი ვიყავი; მონასტრის სულიერი მოძღვარი მაშინ აქ იყო მეუფე მიქაელი. 2001 წლის 7 აპრილს უწმიდესისა და უნეტარესის ლოცვა-კურთხევით, შიომღვიმის მონასტერში ბერად აღმკვეცა იმხანად მონასტრის წინამძღვარმა, არქიმანდრიტმა მიქაელმა (გაბრიჭიძე) და მომანიჭა იღუმენის ხარისხი. 2007 წლის 25 თებერვალს,

უწმიდესმა ილია II-მ ამიყვანა არქიმანდრიტის ხარისხში, ხოლო 2010 წლის 2 აგვისტოს, უწმიდესმა და უნეტარესმა დამაჯილდოვა მეორე ჯვრის ტარების უფლებით. უწმიდესის კურთხევით, 2008 წლიდან სამთავროს დედათა მონასტერში სული-

სამთავრო. 2015 წ.
 უწმიდესი და უნეტარესი ილია II
 და არქიმანდრიტი ლაზარე (გაგნიძე)

ერ მოძღვრად დამადგინეს და დღემდე ამ მსახურებას აღვასრულებ.

ღირს მამა გაბრიელთან ურთიერთობიდან რას გაიხსენებდით?

მამა გაბრიელთან თბილი ურთიერთობა მაკავშირებდა. დედებიც კეთილგანწყობილნი იყვნენ ჩემს მიმართ: დედა სუსანა, დედა ეპრაქსია, დედა სიდონია და იმხანად უკვე წინამძღვარი, იღუმენია ქეთევანი. მამა გაბრიელი გულთამხილავი იყო და მკაცრი. ხშირად მოფერებით მეკითხებოდა: „საიდან ასეთი სიმდაბლეთ?!“ ღირსი მამა გაბრიელის მრავალი სწავლა მახსოვს, მაგრამ აქ მოვიყვანდი ერთ ეპიზოდს: ერთხელ მეუფე იოსებმა ძალად შემიყვანა საკურთხეველში (თავს უღირსად ვთვლიდი). წირვის დასრულების შემდეგ ჩემში ყველაფერი შეიცვალა. შინ მიბრუნებულმა

საჭირო ნივთები ავიღე, ტაძარში დავბრუნდი, საკურთხეველში შევედი და დავიწყე კედლების და იატაკის წმენდა. ამ დროს მამა გაბრიელი შემოვიდა და მითხრა: „ჰა, „უბორკა“ – გაქვსო?!“ სხვათაშორის ჩაილაპარაკა და მიმახვედრა, რომ ეს საქმე კურთხევით უნდა შემესრულებინა. შემდეგ დასძინა: „ეხლა ამის დრო არ იყო. და როცა დადგება „უბორკის“ დრო, შეგახსენებო.“ ეს დღეც დადგა – 1993 წლის ფერისცვალების წინა დღე იყო. ხელგებდა-კაპიწებულმა მამა გაბრიელმა გვერდით ამომიყენა და მითხრა: „აბა, „უბორკის“ დღეც დადგაო.“ ასე აღვასრულე საკურთხეველში ჩემი პირველი მორჩილება, ღირსი გაბრიელ აღმსარებელისა და სალოსის გვერდით.

მამა ლაზარე, თქვენ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ერთ-ერთი წამყვანი დედათა მონასტრის სულიერი მოძღვარი ხართ. რას იტყვით დღევანდელ სამონასტრო ცხოვრებაზე და კერძოდ, სამთავროს წმიდა ნინოს დედათა მონასტერზე?

სამთავროს წმიდა ნინოს დედათა მონასტერი საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიაში და ზოგადად ქართულ სასულიერ ცხოვრებაში, ერთ-ერთ ძლიერ სულიერ სავანედ ჩამოყალიბდა, სადაც თანდათან იკვეთება ქართული სამონაზვნო ცხოვრებისათვის დამახასიათებელი ტრადიციების ნიშნები – ლოცვასა და ხელსაქმესთან ერთად, საგანმანათლებლო, მწიგნობრული მოღვაწეობა, რომელიც უურნალ „სამთავროს მაცვლოვანის“ გამოცემას უკავშირდება; ასევე, პირველი ნაბიჯები გადაიდგა მონასტრის მატერიალური ბაზისათვის, კერძოდ სამეურნეო საქმის აღორძინებისათვის.

ჩვენი მონასტრის სულიერ ზრდაზე მეტყველებს ის ფაქტიც, რომ საქართველოს დედათა მონასტრების ამჟამინდელი წინამძღვრების უმრავლესობა სამთავროს დედათა მონასტერში აღიზარდა სულიერად და აქვე აღიკვეცა მრავალი მათგანი. ახლახან, სრულიად მოკლე ხანში, მცხეთის სამთავროს მონასტრიდან გამოირჩა, საიღუმენიო ხარისხში აღიყვანეს და სხვადასხვა მონ-

ასტრის წინამძღვრებად დაადგინეს სამი იღუმენია, რაც სავანის გამორჩეულობაზე მიუთითებს. სხვა ბევრის თქმაც შეიძლება. მაგალითად, სამთავროს დედათა მონასტერი საქართველოს ყველა სხვა მონასტრებს შორის რიცხოვნობით გამორჩეულია – დღეისათვის აქ სამოცამდე მონოზონი და მორჩილია. უმრავლესი მათგანი ჩემს მიერ არის აღკვეცილი.

ცნობილია აგრეთვე, რომ სამთავროს დედათა მონასტერი დღემდე ისტორიული, ათონური, ტიპიკონით ხელმძღვანელობს. ჩვენ ვცდილობთ დავიცვათ ტრადიციული საუფლო გზა, ლოცვის და ფიზიკური შრომის ღვაწლისა... ამ გზაზე ვერანაირ „სიახლეს“ და კორექტირებას ვერ დავუშვებთ.

დღეს ბევრს ლაპარაკობენ სეკულარიზაციაზე, ერისა და ბერის ცხოვრების წესის აღრევაზე – ეს ბოლო დროის შავი ნიშანია. დრო აჩქარდა, გადაადგილების საშუალებები აჩქარდა... წინათ მონასტრიდან იშვითად გადიოდნენ ბერ-მონოზონები, დღეს კი მონასტრიდან გასვლა გახშირდა და ეს ჩვეულებრივ მოვლენად იქცა; ისინი სხვადასხვა ყოფით პრობლემებზე მიმოდ-

ან, რაც არ უნდა იყოს სასურველი. ერისკაცთა მონასტერში „მოწინაურება-დამეგობრებაც“ არ არის სასურველი. მკაცრად უნდა დავიცვათ მონასტრებში წინამძღვრის უფლება-მოვალეობანი. ყველანაირად უნდა ცდილობდეს სულიერი მოძღვარი და ვცდილობ კიდევ, რომ მონასტრის წინამძღვრის ღირსებას ავაძაღვებდეთ. გახსოვთ, ალბათ, წმიდა გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებიდან, წინამძღვარსა და მოძღვარს შორის ურთიერთდამოკიდებულება – ეს ყველამ უნდა გაითვალისწინოს.

დედათა მონასტრის და მით უფრო სამთავროს დედათა მონასტრის სულიერი წინამძღვრობა ჩემგან განსხვავებულ ღვაწლს ითხოვს, რათა დაუბრუნდეთ ამ მონასტრის მდიდარ სულიერი ცხოვრების ძირებს, რაც იოლი არ არის აღსასრულებლად, მაგრამ უფლის შემწეობას ყოველთვის ვგრძნობდი და ძალისაგებრ აღვასრულებდი ღვთის ნებას. ამინ!

ესაუბრა მონოზონი ანა (ნიაური)
სამთავრო – 2015 წელი

სამთავროს მონასტრის მღვდელმსახურნი და კრებული
2015 წ.

IRUMENIAD KURTXEVIS 24 WLISTAVI

13 ივლისს, სვეტიცხოვლობის დღესასწაულზე, წმიდა ნინოს დედათა მონასტერმა წინამძღვრის, იღუმენია ქეთევანის ამ მაღალ წოდებაში კურთხევის 24 წლისთავი აღნიშნა.

მონასტერს ესტუმრნენ და დედა ქეთევანს ღირსსახსოვარი დღე მიულოცეს სხვადასხვა მონასტრებში მოღვაწე იღუმენიებმა, რომლებიც სამონოზვნო ცხოვრების გზას სამთავროს დედათა მონასტერში შეუდგნენ: იღუმენია ბარბარე (გრიგალაშვილი), იღუმენია ბარბარე (კაპანაძე), იღუმენია დინარა (ქვარაია), იღუმენია მარიამი (ტიკურიშვილი), იღუმენია თეკლა (გველეხიანი), იღუმენია ეფემია (დუმბაძე). სტუმართა შორის იმყოფებოდა იღუმენია ანა (ქარდავა). სტუმრებმა საჩუქრები გადასცეს იღუმენია ქეთევანს; მონასტრის ეზოს მოძღვარმა, დეკანოზმა გაბრიელმა ღირსი გაბრიელ აღმსარებელისა და სალოსის წმიდა ნაწილებთან პარაკლისი გადაიხადა. ტრაპეზის შემდეგ იღუმენია ქეთევანი, სტუმრებისა და მონასტრის დედეების თანხლებით საპატრიარქო ლოცვას დაესწრო. ლოცვის დასასრულს უწმიდესმა და უნეტარესმა ილია II-მ იღუმენია ქეთევანს მიულოცა იღუმენიობის 24 წლისთავი და საჩუქრად გადასცა ძვირფასოვლებიანი სკვნილი.

მკითხველს ვთავაზობთ იღუმენია ქეთევანთან საუბარს, რომელიც ჩაიწერა მონოზონმა ანამ (ნიაური).

უწმიდესი და უნეტარესი ილია II და სხვადასხვა მონასტრის წინამძღვრები

* * *

დედა ქეთევან, როგორ შეუდექით სამონასტრო ცხოვრების გზას?

ღვთის განგებით, ჩემი ეკლესიური ცხოვრება უწმიდესს და უნეტარესს, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს ილია II-ს უკავშირდება. სიცარიელის და დაუკმაყოფილებლობის გრძნობა მუდამ თან მსდევდა და მხოლოდ მაშინ, როცა პირველად დავესწარი წირვას სიონის

საკათედრო ტაძარში და მოვისმინე სრულიად საქართველოს საჭეთმპყრობელის ილია II ქადაგება, მივხვდი, რასაც ვეძებდი. ამის შემდგომ გადავწყვიტე ჩემი ცხოვრება უფლისათვის მიმეძღვნა. რწმენისათვის კათოლიკოს-პატრიარქთან საპატრიარქო რეზიდენციაში მივედი.

აწ განსვენებულმა ზურაბ ჭავჭავაძემ შემეყვანა უწმიდესთან. მანვე მასწავლა, რო-

გორ უნდა ამელო კურთხევა პატრიარქისგან. უწმიდესმა დანახვისთანავე უთხრა ჩემზე ბ-ნ ზურაბს – „როგორი სამონოზენოა?“, ზურაბიც ღიმილით და თავის დაკვრით დაეთანხმა. ჩემდა გასაკვირად, უწმიდესმა მისვლის დღესვე მიმიღო და დამტოვა საპატრიარქოში. ამ დღიდან დავტოვე კორნელი კეკელიძის სახელობის ინსტიტუტი და საპატრიარქოში დავმკვიდრდი. შვიდი წლის განმავლობაში, ვიდრე სამთავროს მონასტერში გადასვლამდე, არ მომკლებია მისი უწმიდესობის მზრუნველობა და მამობრივი სიტბო, მანუგეშებდა მისი მაღლიანი ღიმილი და მაღალი ზნეობა. უწმიდესი გახდა ჩემი ცხოვრების წინამძღვარი.

1984 წელს უწმიდესმა მორჩილად მაკუთხა, სკვნილის გადმოცემისას მითხრა: „ეს სკვნილი იერუსალიმიდან ერთადერთი ჩამოვიტანე და შენ გერგო“ – მარცხენა ხელზე გამიკეთა და დაამატა: „ეს არის სულიერი მახვილი ხილულ და უხილავ მტრებთან საბრძოლველად“. უსაზღვროდ ბედნიერი ვმადლობდი უფალს და საყვარელ პატრიარქს ჩემი სულიერი ცხოვრების წარმართვისათვის.

1986 წელს უწმიდესმა, სიონის საკათედრო ტაძარში, სამ მორჩილთან ერთად სამონოზენედ მაკურთხა. მიწოდა ნინო – მოციქულთასწორის სახელი. შემოსველი თავად პატრიარქი ბრძანდებოდა.

1987 წლის ზამთარს, იღუმენია ანა აჭაიძის გარდაცვალებიდან 40 დღის გასულს, უწმიდესმა მცხეთაში, სამთავროს დედათა მონასტერში ჩემი გადმოყვანა გადაწყვიტა. დამიბარა და მითხრა: „შენი საბოლოო ადგილი მცხეთაშია, იქ უნდა ჩაეწერო“, შემდგომ დიდხანს მესაუბრა მონასტრულ ცხოვრებაზე – „მონასტერში რომ მიხვალ ნურავის შეხედავ, გამოსწორება შენი თავიდან დაიწყე“ – მამობრივი სიყვარულით დამარიგა. ამ სიტყვების ძალა დღემდე არ განელებულა ჩემში. ასე დაიწყო ჩემი სამონასტრო ცხოვრება.

1988 წელს, უწმიდესმა მონასტრული ცხოვრების უკეთ გასაცნობად და გამოცდილების მისაღებად, პიუხტიცის (ესტონეთი) რუსულ დედათა მონასტერში გამგზავნა, 16-კაციან ჯგუფთან ერთად. იმ დღეს, ვიდრე უწმიდესის გადაწყვეტილებას შევიტყობდი, მე და მორჩილი მაია ებრაელიძე (ამჟამად მონოზონი ეკატერინე) ფასანაურში ვიყავით წმიდა იოანე

ნათლისმცემლის დღესასწაულზე. წირვის შემდეგ მეუფე ზოსიმემ ქადაგება ასე დაასრულა: „იოანე ნათლისმცემელი თავის დღესასწაულზე განსაკუთრებით შეეწევა ყველა მლოცველს, რწმენით თუ ითხოვთ, აუცილებლად აგისრულდებათ“. წმიდა იოანე ნათლისმცემლის ხატთან მდგომმა, სასოებით ვევედრე მეოხებას წმიდანს და შევთხოვე, რომ ჩემთვის მონოზენობის გზა ესწავლებინა, მინდოდა ღრმად ჩავწვდომოდი და გამეცნობიერებინა გზა, რომელსაც ვადექი. მონასტერში მობრუნებულეხს, სვეტიცხოვლის მღვდელმა, მამა ზურაბმა, მაცნობა, რომ უწმიდესი მიხმობდა. მორჩილ მაიასთან ერთად გამოვცხადდი საპატრიარქოში. მისმა უწმიდესობამ თავისთან შემეყვანა, პიუხტიცის დედათა მონასტერში წასვლა შემომთავაზა: „ერთი თვით უნდა გაგიშვა, შენ რას იტყვი?“ – მე არსად წასვლა არ მინდოდა. უწმიდესისგან ერთი თვით ასე შორს ყოფნა ძალიან გამიჭირდებოდა და დაუფიქრებლად ვუპასუხე: „ვერ შევძლებ თქვენო უწმიდესობავ, იქნებ არ გამიშვათ-მეთქი!“ „მე არ გაძალებ, მაგრამ ვფიქრობ, წასვლა სჯობია, შენთვის კარგი იქნებაო.“ – მომიგო უწმიდესმა. იყოს ნება უფლისამეთქი და დავთანხმდი. შემდეგ უწმიდესმა რამდენიმე რჩევა მომცა, თან დამავალა: „დღიური იქონიე და რასაც ერთი თვის მანძილზე ნახავ და გააკეთებ, ყველაფერი ჩაწერე და ჩამოსვლისას ჩამომიტანეო“. დამლოცა და გამომისტუმრა. სენაკში დაბრუნებულს, ანაზად გამახსენდა ჩემი ვედრება იოანე ნათლისმცემლისადმი – „მონოზენობის გზა მასწავლე-მეთქი“ და მივხვდი, უწმიდესის სიტყვით, ამ გზაზე მიმითითა. გაეხალისდი, პატრიარქის რჩევა ჭეშმარიტად ღვთის კურთხევად მივიჩნიე.

მართლაც ნაყოფიერი აღმოჩნდა ჩემთვის პიუხტიცის დედათა მონასტერში გატარებული ერთი თვე, ამ ხნის მანძილზე ბევრი რამ ვნახე. აწ გარდაცვლილ იღუმენია ვარვარას (ტროფიმოვა) წინამძღვრობით, სანიმუშოდ აწყობილი მონასტერი მოვილოცე, ყველგან და ყველაფერში წესრიგი სუფევდა, ყველა თავისი საქმით, მორჩილებით იყო დაკავებული; მონასტერში ერთ ხმამაღალ სიტყვასაც ვერ გაიგონებდით; დები შეხვედრისას ერთმანეთს მხოლოდ „შემინდე“ და „დამლოცეთი“ მიმართავდნენ და მალევე განშორდებოდნენ. ყველაფერმა ამან ჩემზე წარუშლელი შთაბეჭდილება მოახდინა.

ესტონეთიდან საპატრიარქოში დაბრუნებულს, უწმიდესმა მკითხა: „აბა, რა გასწავლეს მონასტერში?“ – „მგონი მორჩილება, თქვენო უწმიდესობავე“ – მოკლედ ვუპასუხე. „მორჩილება?!“ – ხმამაღლა გაიცინა და მომეფერა პატრიარქი. – ამით დაფარა ჩემი გამოუცდელობა. შინაგანად ვიგრძენი, რომ ვთქვი ის, რაც ჯერ სრულიად არ მესმოდა, რამეთუ სიმდაბლე და მორჩილება წმიდათა თვისებებია და მე ერთ თვეში ამ უმაღლეს სათნოებებს როგორ შევიძენდი? ჩემი მაშინდელი პასუხი და პატრიარქის დიდბუნებოვანი მოქმედება ხშირად მახსენდება... ჭეშმარიტი მორჩილების მოსაპოვებლად, მოსაგრე ხომ მონასტერში მთელი ცხოვრების მანძილზე მოღვაწეობს.

როგორია მონასტრის წინამძღვრის წესდება და რამდენად რთულია მისი აღსრულება?

მამა გაბრიელის სიტყვით, „იღუმენიობა მარტო ხარისხი კი არ არის, არამედ დამამდაბლებელიცაა. თუ იღუმენია სიმდაბლისკენ მიდის, მაცხოვრებელიაო.“ როგორც მოძღვრის, ისე წინამძღვრის უპირველესი მოვალეობაა, მასზე მინდობილი დების კრებული სულის ხსნისკენ, ღმერთთან მიიყვანოს, ცხონებისკენ წარმართოს. იზრუნოს თითოეულ წევრზე. მონასტერში არსებობს უწმიდესის დადგენილი სამი კანონი, რომლის შესრულება უმთავრესია:

1. არ განიკითხო.
2. რაჟამს მოყვასი ბრალს გდებდეს, თავს ნუ იმართლებ, სთხოვე შენდობა და განშორდი.
3. ყოველ ადამიანში დაინახე მხოლოდ სიკეთე, მიმართე მას კეთილი სიტყვით, თუ ეს არ ძალგიძს – ნურაფერს ეტყვი.

უწმიდესი შეგვაგონებდა: „მონასტერში ხმამაღლა არ უნდა ისაუბროთ, კრძალულად, მღუმარებით უნდა დადიოდეთ“. ერთხელ მამა გაბრიელს ვკითხე: „იქნებ ჯობია შენიშვნა არ მივცე დედებს?“ მამა გაბრიელმა მიპასუხა: „მაშ სჯულისკანონი რატომ დაიწერა? მაშინ არაფერი ყოფილა ამოდენა სჯულისკანონი! შენ ვალდებული ხარ რომ უთხრა და მიუთითო, დაო და დედაო, ისინი იმაზე აგებენ პასუხს, რომ კურთხევა არ შეასრულებს. ჭეშმარიტი მორჩილება ადამი-

ანს ათავისუფლებს, სრულ თავისუფლებას ანიჭებს. ურჩი მონოზენები თვითონ აგებენ პასუხს ღვთის წინაშე, რამეთუ მორჩილების მაგალითი თვითონ უფალმა მოგვცა: „იყო მორჩილ ვიდრე სიკვდილამდე“.

წინამძღვრობა მონასტრის წარმართვას ნიშნავს და მისი აღსრულება იოლი არ არის, გასათვალისწინებელია მონასტრის წესდება, ტიპიკონი, ტრადიციები და ა. შ. ასევე მონასტრის ეკონომიური მხარე.

იღუმენია მონასტრის თითოეული წევრის მორჩილებას განკარგავს, ხოლო მოძღვარს მათი სულიერი ხელმძღვანელობა აბარია.

იღუმენიად კურთხევამდე კეთილმოწესის მოვალეობას ვასრულებდი. იმ დროს პატრიარქი ხშირად მობრძანდებოდა ხოლმე სამთავროში. ერთხელ, უწმიდესის მორიგი სტუმრობისას, შევიკრიბეთ მონასტრის მცოვანი და ახალბედა დედები. უწმიდესი გვესაუბრებოდა მონასტრულ ცხოვრებაზე, იხსენებდა მონასტრის უხუცესი დედების ღვაწლს, მათ მორჩილებებს. გვარიგებდა – „უნდა ილოცოთ, ხელსაქმე აკეთოთ, ქსოვოთ, შეკეროთ, ტერიტორიები დააღაგოთო...“ ერთ-ერთი მონოზენისაგან უარყოფითი პასუხი რომ მიიღო – „მე არ შემიძლიაო!“... უწმიდესმა შეშფოთებით უთხრა: – „წარწყმდებით, მონასტერში თუ არაფერი გააკეთებთ“. ამ საუბრისას, ოთახში მოულოდნელად ღირსი მამა გაბრიელი შემოვიდა, უწმიდესს სიყვარულით მიუახლოვდა, დაუჩოქა, მიწამდე თავდახრილმა ხელი ჩემსკენ გამოიწოდა და ხმამაღლა უთხრა: „ეს აკურთხე, უწმიდესო, იღუმენიად, ღირსიაო!“ უწმიდესმა ყველას მოგვაველო თვალი და განაცხადა: „მე ჯერჯერობით საიღუმენიოს აქ ვერავის ვხედავო“. მამა გაბრიელმა კელავაც სთხოვა: „უწმიდესო, ჩემს სიტყვას ნუ დააგდებ, ღირსიაო“. მერე წამოდგა და უხმაუროდ გავიდა. მე ამან ძალიან შემაწუხა, ვფიქრობდი: „რატომ უთხრა ეს მამა გაბრიელმა უწმიდესს.“

იმ წელს სამთავროში მოაბრძანეს ათონის ივერიის ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის ხატის ასლი, რომელიც ამჟამად სიონის საკათედრო ტაძარშია დასვენებული. ხატთან ერთი თვის განმავლობაში ყოველდღე იკითხებოდა პარაკლისი. ერთ დღეს მობრძანდა პატრიარქი. ტაძარი და ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის ხატი მოილოცა და ყველას გასაგონად გამოაცხადა: „ერთ კვირაში მოვალ და იღუმენიას დავასახელებო“. ში-

შის ზარი დამეცა, „ვაი თუ მე დამასახელოს-მეთქი“. არ ვიცი საიდან მოდიოდა ეს ფიქრი. ჩემი შიში მამა გაბრიელს გავანდე. ბერმა მანუგემა: „ნუ გეშინია, დაო, მადლი გიახლოვდება, ხელს ნუ ჰკრავ, თუ პატრიარქი გაკურთხებს, ღვთის ნება იქნებაო“. მე მაინც ვერ ვშვიდდებოდი.

უწმიდესი და უნეტარესი ილია II იღუმენია ქეთევანს უძღვნის ძვირფასოვლიან სკვნილს

იმხანად ტაძარში მქონდა მორჩილება. როცა ყველა წავიდა, მივედი ტაძრის შუაში დასვენებულ ივერიის ღვთისმშობლის ხატთან, მუხლი მოვიდრიკე და გულმხურვალედ შევევედრე, რომ ჩემთვის არ დაედოთ იღუმენიობის მძიმე ჯვარი. წამოვდექი, ხატისთვის ზურგშეუქცევლად დავიწიე უკან, შევხედე ხატს და უნებურად აღმოვთქვი: „უფალო, იყოს ნება შენი!“ მეტად აღარაფერზე მიფიქრია. მივენდე სრულიად ღვთის ნებას.

ერთი კვირის შემდეგ მობრძანდა კათოლიკოს-პატრიარქი. დედები ტაძარში მივედებეთ. უწმიდესმა ბრძანა: „ახლავე უნდა გადავიხადოთ პარაკლისიო“. მკითხველად მე შემარჩია. პარაკლისის დამთავრების შემდეგ უწმიდესმა გამოაცხადა: „მონასტერს სჭირდება იღუმენია და მე იღუმენიად ვასახელებ დედა ნინოსო“. ისევ ავფორიაქდი, ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის ხატთან მდგარი უწმიდესი უკვე ჯვარზე ამთხვევინებდა ყველას. პატრიარქთან მიახლოებისას მთელი ძალები მოვიკრიბე, უწმიდესის წინ დავიწოქე და ხმადაბლა ვუთხარი: „თქვენო უწმიდესობავ, არ შემძლია ეს ჯვარი ვიტვირთო, სიმდაბლით არ ვამბობ უარს, მართლა არ შემძლია-მეთქი!“ უწმიდესმა ჯვარ-

ზე მამთხვევინა, თავი გვერდზე გადმოხარა და ყურში ჩამჩურჩულა: „წმიდა ნინო შეგადლებინებსო“. ამ სიტყვებისთანავე სახე შეიკრა და ხმა აღარ ამომადებინა.

1991 წლის 13 მარტს, უწმიდესმა, სამთავროს ფერისცვალების ტაძარში, მონასტრის სხვა წევრებთან ერთად აღმკვეცა მონოზენად, მიწოდა დიდმოწამე ქეთევანის სახელი.

აღკვეცის წინ, მე და მონოზონი ანასტასია, აწ განსვენებულ სქემარქიმანდრიტ ვიტალისთან (სიღორენკო) წავედით სამონოზენე შესამოსელისათვის (მანტიებისათვის). მამა ვიტალი იღუმენია სერაფიმასთან (აწ განსვენებული) და თავის მორჩილებთან ერთად სახლში დაგვხვდა. ვუთხარი რაც გვჭირდებოდა. იღუმენია სერაფიმა არც დაფიქრებულა, ორი მანტია გამოიტანა. ერთი მათგანი უნდოდა, ჩემთვის თავად მოეხურა, მაგრამ მამა ვიტალიმ ხელიდან წარსტაცა და თვითონ მომაფარა. მერე პატარა ხატი მაჩუქა

– „ღვთისმშობელი იღუმენია“ და მონასტრულ ცხოვრებაზე გვესაუბრა. კითხვაზე: მონასტერში გაუგებრობები და არეულობები რას მოაქვსო? გვიპასუხა: „მონასტერში არეულობა ერთმანეთის მორჩილებებში უხეშ ჩარევას მოაქვსო.“

ჯერ კიდევ სამონოზენე ვიყავი, მეუფე სერგიმ (ჩეკურიშილი) სამთავროს დედები საფარაში მიგვიწვია, ზაგორსკიდან დიდი ხუცესი, წინასწარმცნობელობის ნიჭით დაჯილდოებული ბერი ნაომი ჰყავდა სტუმრად. მამა ნაომი ყველას სათითაოდ გვესაუბრებოდა, დარიგებებს გვაძლევდა. მეც დამარიგა: „ნათესავეებს, ახლობლებს ფრთხილად მოექცი, დაარიგე, დაასაჩუქრე; უბრალოდ, მარტივად ესაუბრე მათ, გამოკითხე არის თუ არა მონათლული, ჯვარდაწერილი და ა.შ. მონასტერში ხორცი და ღვინო ტრაპეზე არ გამოიტანო, ხორცი რძის პროდუქტებით შეცვალე. პატარა აფთიაქი გქონდეს, იქ ბევრი ავადმყოფი გეყოლებო...“ – მიკვირდა, ისე მარიგებდა, როგორც მონასტრის წინამძღვარს. ვთხოვე რჩევა მოეცა. მითხრა: „არაფერი მოითხოვო, რაც გქონდეს, იმას დასჯერდიო“. ბოლოს დასძინა: „ჩემთან რას მოდიოდით, რჩევა თქვენი პატრიარქისგან აგელოთ, ისეთი პატრიარქი გყავთო.“

მოგვიანებით კი მამა ნაომს ერთი კვირით ადრე უთქვამს რუსეთში ჩასულ სტუდენტ გოგონასთვის: „მცხეთაში, სამთავროს მონასტერში, ქეთევანს აკურთხებენ იღუმენიადო“ და საჩუქრებიც გამოუტანებია: პირსახოცი, თეთრწინწკლებიანი თავსაფარი, თბილი წინდები – „ეზოში რომ გამოვა იღუმენია, ფეხზე რომ არ შესცივდესო“. სულ ახლახან კი მამა ნაომმა მათა გოთუას ხელით გამომიგზავნა საეკლესიო ნივთები და უთქვამს: იღუმენია ქეთევანი კარგად მახსოვსო. სურვილი გამოუთქვამს საქართველოში ჩამოსვლისას მცხეთას და იღუმენია ქეთევანს აუცილებლად მოვინახულებო. შეგვეწიოს მისი ღოცვა.

მონოზენად აღკვეციდან ზუსტად ოთხი თვის შემდეგ, 1991 წლის 13 ივლისს, სვეტიცხოვლის ტაძარში პატრიარქმა იღუმენიად მაკურთხა და დამადგინა სამთავროს წმიდა ნინოს დედათა მონასტრის წინამძღვრად. გადმომცა კვერთხი და გამშვენებული ჯვარი, ნიშნად სამთავროს წმიდა ნინოს დედათა მონასტრის განსაკუთრებული პატივისა. იმ დღიდან, ღვთის შეწევნით, ძალი-საებრ ჩემი უღირსებისა, ვატარებ ამ საპატიო ჯვარს.

2006 წლის 24 აპრილს, კათოლიკოს-პატრიარქმა მეორე ჯვრით დამაჯილდოვა, ეს დიდ პატივთან ერთად, დიდი პასუხისმგებლობაც იყო, მივხვდი, პატრიარქი კიდევ უფრო მეტს მოითხოვდა ჩემგან. თუმცა ერთი ჯვრის ტარებაც კი მძიმე იყო, მაგრამ უწმიდესის ღოცვა და სიტყვები, რომ წმიდა ნინო შეგეწევაო, დღემდე მანუგეშებს.

წინამძღვრობის პირველ წლებში, სხვადასხვა განსაცდელის ჟამს, სულიერ ბრძოლაში გამოუცდელი, ზოგჯერ გულგატეხილობაში ვვარდებოდი. ამიტომ, ხშირად მიხდებოდა მამა გაბრიელთან სტუმრობა, ვისგანაც ყოველთვის რჩევას და ნუგეშს ვიღებდი. მაშინ ჯეროვნად ვერც ჩემს მდგომარეობაში ვერკვეოდი და ვერც იღუმენობის ჯვარს ვაცნობიერებდი სრულყოფილად. ერთხელ, ასეთი სულიერი რყევების დროს, მამა გაბრიელისგან ველოდი პასუხს და ერთხელ ბერს ვუთხარი, რომ საიღუმენიო ჯვარის უღირსი ვარ და არ ვარ იღუმენია. მაშინ ასე მიპასუხა: „კურთხევის დროს სული წმიდის მადლი გადმოდის და მოქმედებს, შენ იღუმენია ხარო.“ – ბერის ამ სიტყვებმა გონება გამინათა და პასუხისმგებლობა მაგრძნობინა.

წინამძღვრობის პირველი წლები განსაკუთრებით მძიმე იყო ჩემთვის. მონასტერი, ფაქტიურად, ახლად ყალიბდებოდა. მონასტრულ საკითხებზე მამა გაბრიელს ხშირად მივმართავდი. ერთხელაც, აღელვებულმა შევჩიველე: „აღარ შემიძლია, ჯვარი უნდა მოვიხსნა-მეთქი.“ ბერი შეეკონდა, ხატებისაკენ მიბრუნდა, ხელაპყრობილმა ილოცა და შემდეგ დასძინა: „მოთმინება იქონიე, დაო და დედაო! შენით ნუ მოიხსნი ჯვარს, ვინც მოგხსნის, პასუხს ის აგებს. განა პატრიარქს არ უჭირს?! შენ არ იცი, „ქათალიკოსის“ ჯვარი რა მძიმეა, იგი ხომ ორ ჯვარს ატარებს – ერისას და ეკლესიისას, იმან რაღა ჰქნას?!“

იღუმენიასთვის, წინამძღვრისათვის, ფიზიკურ შრომაზე გაცილებით მძიმეა მონასტრის თვითოეულ წევრზე პასუხისმგებლობა: როგორც უწმიდესი ბრძანებს: „იღუმენია მონასტერში ყველაზე აგებს პასუხს.“

– დედა ქეთევან, თქვენი, როგორც წინამძღვრის მოღვაწეობა, უწმიდესისა და უნეტარესის წინამძღოლობით წარემართება. რას გაიხსენებდით მისი სწავლებებიდან?

უწმიდესი და უნეტარესი ილია II ჩვენი დროის დიდი სულიერი მოღვაწეა. იგი როგორც მზრუნველი მამა და ბრძენი მოძღვარი, ყოველთვის თვალყურს ადევნებს სამთავროს მონასტრის სულიერ ცხოვრებას, მუდამ სამთავროს ძველი დედების ცხოვრებას შეგვახსენებს. როგორც ცნობილია, მისმა უწმიდესობამ ბავშვობის გარკვეული დრო სამთავროს დედათა მონასტერში, თავის ნათლიასთან, იღუმენია ზოილესთან გაატარა. ამდენად, ის ახლოს იცნობდა ძველი თაობის დედებს და მათი ცხოვრების მაგალითით შთაგვაგონებს. დედა ზოილეს როდის ეძინა არ ვიცოდი, მთელი ღამეები სკვნილზე ღოცულობდაო. ხანგრძლივ ღოცვასთან ერთად, ბევრს შრომობდნენ ფიზიკურად. იღუმენია ანაზე (აჭაიძე) ამბობდა „ტიპიკონი ზეპირად იცოდა, გალობდა, ღოცულობდა, შრომობდა ფიზიკურადო“... მახსენდება დედა ანას თავმდაბლობით ნათქვამი სიტყვები: „მე არაფერი გამიკეთებია, მაგრამ ხომ ვეგდე მონასტერში, იქნებ ამით შემიწყალოს უფალმაო.“

ღვთისა და მამულის სიყვარული, ტრადიციების ერთგულება და მრავალი სათნოება საოცარი ჰარმონიითაა შერ-

წყმული ჩვენი პატრიარქის პიროვნებაში. ასევე აღსანიშნავია უწმიდესის საოცრად მოკრძალებული დამოკიდებულება წინაპრების, უფროსი თაობისა და კერძოდ საკუთარი მშობლების მიმართ. იგი ყოველ წელს, აღდგომის მეორე დღეს მიბრძანდება მშობლების საფლავზე, იხდის პანაშვიდს და სამთავროს დედები „სულთათანას გალობენ“.

ერთხელ, მონასტერში მორიგი განსაცდელის დროს, კათალიკოს-პატრიარქთან წარვდექით მოძღვრისა და წინამძღვრის უფლება-მოვალეობების გასარკვევად და მოძღვარმა ჰკითხა: მონასტერში ვისი სიტყვაა უპირატესი? უწმიდესმა ამგვარად უპასუხა: „მოძღვარი დედა იღუმენია ხომ არ იქნება მონასტერში? მოძღვარს ავალია აღსარება, ზიარება, სულიერი აღზრდა... პრობლემები ურთიერთშეთანხმებით უნდა გადაიჭრას, თორემ ჭკემარიტ გზას დაკარგავთ.“

პატრიარქი არასოდეს ისმენს სხვათა განკითხვას, განმკითხველს ურჩევს, საკუთარ ცოდვებს ჩაუდრმავედეს. არ დამავიწყდება მისი შეგონება: „მოყვასის ცოდვა დამალეთ და ღმერთი თქვენს ცოდვებს დაფარავს... ადამიანებს გონებით ჯვარი გა-

დასახეთ, სიკეთე უსურვეთ და მაღლი არ მიგატოვებთ“...

სამთავროს წმიდა ნინოს დედათა მონასტერში განისვენებს ღირსი მამა გაბრიელი აღმსარებელი და სალოსი, ეს მონასტრისთვის დიდი შეწევნა და პასუხისმგებლობაცაა.

ღირსი მამა გაბრიელი ჩვენი დროის უდიდესი წმიდანია, რომელიც აღიარა სრულიად მართლმადიდებელმა სამყარომ. ღვთის წყალობად ვთვლი, რომ მონასტერში მასთან ერთად მომიწია ცხოვრებამ და მოღვაწეობამ. ერთხელ მამა გაბრიელმა მითხრა: „იცოდე შენა, პატრიარქის გარდა ვერავინ გაგიგებსო.“ მამა გაბრიელი იყო მოძღვარი და მასწავლებელი, სალოსური ღვაწლის მტვირთველი, მაგალითი სიყვარულისა და უბრალოებისა, რომლის შესახებ ჩემი მოგონებები გამოქვეყნებულია „ბერის ღიაღვანაში“; და როგორც პატრიარქმა ბრძანა: „ერთმა კაცმა, მთლად საქართველოს ფერი უცვალა“.

უწმიდესისა და უნეტარესის ილია II-ის და ღირსი მამა გაბრიელის ღოცვით, ღმერთმა დალოცოს და გაამთლიანოს სრულიად საქართველო. ამინ.

ქათა მოყუასსა კეთილსა უყოფდეს ყოველსა შინა ღთისათვის.

ქათა უარყოფდეს თავსა თვისსა განგლებითა ნებისა თვისისათა და დამონებითა მისითა ნებასა ზედა ღთისა და მთავრობისათა.

ქათა აღმოფხვრიდეს ბოროტსა ვა თვის შორის, ეგრეთ სხუათა შორისცა: თვის შორის მოკუდინებითა სულის გამხრწნელთა ვნებათათა; და სხუათა შორის დაცვითა ბიწიერთა საქმეთაგან.

ქათა დანერგვიდეს სახარებითსა კეთილმსახურებასა, ვითარ იგი თვის შორის, ეგრეთ სხუათა შორისცა, თვის შორის გულისმოდგინებითა სმენითა. განაკითხვითა ღთისა სიტყვისათა, ცრემლითა სინანულითა და კეთილკრძალულებით ხშირად ზიარებითა წითა ქეს საიდუმლოთასა: სხუათა შორის კეთილითა მაგალითითა. სულიერთა საუბრითა და გულისმოდგინებითა ღთისა მიმართითა ღოცვითა.

თავი 9

ქასა მოქმედებდეს მონაზონი სენაკსა შინა.

სეუარობდეს სენაკსა თვისისა მემხოლოებასა, მყუდროებით და მღუმარებით ჯდომასა.

ტქუნდეს ღთი მარადის თუალითა წინაშე. იგონებდეს ვა დ ყოვლისა მხედველ და ყოვლისა მეცნიერ არს.

ღულისხმაყოფდესა განსაცდელსა მტერისასა და მხნედ წინა აღუდგებოდეს მას ღოცვით.

ღლოცვიდეს ვიდრე განხურვებადმდე სულისა ღმობიერებითისა ცრემლსა შინა.

ჭოცალეობდეს წიგნის კითხვასა ანუ ხელთსაქმარსა შინა.

სულთ ითქმიდეს საუკუნოსა ნეტარებასა მიმართ.

ღღიჭურვოდეს ღოცვით უშიშროებად, რაჟამს სახმარ იყოს მისდა განსულა სენაკით.

თავი 10

წითარ უკუე იქცეოდეს მონაზონი გარე სენაკსა

საგრძობელთა შეზღუდვიდეს მოკრძალებით და უფროსდა სახედველთა და სასმენელთა. საქმეთა ამაოთა და ახალთა არა ყურად იღებდეს.

ჭწრაფლად შემდგომად სახმართ აღსრულებისა, სენაკად უკუნ იქცეოდეს.

ჭონაზონებითსა პატივსა და ზრდილობასა ყოველგან დაიცვიდეს.

სხუათა თანა საუბრისა შემთხუევასა შა სულიერთა საქმეთათვის მეტყუელებდეს.

წთომილებასა მოყუსისა არა გამოიკუთლებდეს.

თავი 11

ქ-ე თანა ჯამს მონაზონსა ღოცუასა შა და მარხულად

სირუჭლად გონებისა განმზადება. გამოიხატვიდეს რა თუს შორის დიდებულებასა ღთისასა, და არარაობასა თუსსა.

წოველსა მსოფლიურსა და ჳორციელსა განხრახუასა განსდევნიდეს გულისაგან.

ღღღრმესითა სიმდაბლითა და სასოებითა ღთსა წარუდგენდეს თავსა თუსსა.

მეურყეველად ეგებოდეს მლოცველობითსა მდგომარეობასა შინა.

ღლოცვიდეს სულითა და ჳემმარიტებითა, ესე იგი სიმდაბლით და გულისშემუსვრილებითა გონებით და გულისხმისყოფით.

სცვიდეს გონებასა განბნევისაგან.

წესთა წარუმართებლობათა და უღირსებათა თუს სულთ ითქმიდეს.

თავი 12

ქაღსა იმარხვიდეს მონაზონი ტრაპეზსა ზედა

ღუმილსა იცავდეს გულსმოდგინებით. ზემოჯდომასა არა ირჩევდეს. ხრძალებით ჳსჭამდეს და სმიდეს.

ჭიგებასა ჭამადთასა ემკაცრებოდეს, ახსოვდეს რა ნაღველი და ძმარი ჩ უწნოვის ჯვარცმულისა უფლისა.

სულთ სარგებელსა საკითხავსა ყურად იღებდეს და მის მიერ, ვითარცა სულიერთა საზრდელითა, უმეტეს განიძღვებდეს სულსა თვისსა.

თავი 11

**ქასა ჰყოფდეს მონაზონი
ჟამსა განთიადისასა**

ღღნიშნულსა მას ჟამსა შინა დაუყოვნებლად აღდგებოდეს.

9^დ მსრაფლ მუხლთ მოდრეკითისა ლოცვითა წარადგენდეს თავსა თვისსა წინაშე ღ თისა და მსახურებასა შინა მისსა.

ქას ღამესა შინა დაცვისათვის მადლობდეს.

ღაწყებათა დღისათა ანუ პირველთა განზრახუათა მიაქცევდეს ღთისა მიმართ.

ხეთილითა განზრახვითა სათნოდ ღუთისა განტარებასა დღისასა განიგულებდეს.

ღღსასრულებლად ამისა შეწვენასა და მადლსა ღთისაგან გულსმოდგინედ მოითხოვდეს.

თავი 12

**ქასა ჰყოფდეს მონაზონი
ძილად მიმავალი**

ძილსა და ცხედარსა არა სხუასა რასამე, ვითარ იგი სიკუდილსა და დასაფლავსა წარმოიდგენდეს გონებასა შინა თვისსა.

ღღანიცდიდეს სვინდისსა, ნუთუ რამე სიბოროტე ექმნეს დღისით და ინანდეს განზრახვითა განმართუსათა.

ღღლოცვიდეს გულითად, რათამცა უცოდველად და უსაცთუროდ ღირს იქმნა გარდავლად ღამისა.

ღღსრეთ ღ თსა და მფარველსა ანგელოზსა შემვედრებელი თავსა მიეცეს ძილსა.

ღღოროტთა გულის სიტყვათა და მტერისა საბრხეთა ეკრძალებოდეს ცხედარსა ზედა.

ქავდენგზისცა და ეკვეთოს განღვიძებასა, სულთქმით და ვედრებით მიიღვიდეს ღთისა მიმართ.

ღღარეშე სახმარისა არა ჰყოვნიდეს ცხედარსა ზედა.

თავი 13

**ქასა იცავდეს მონაზონი
აღსარებასა შინა**

ღღირუჭლად სინდისსა გულსმოდგინედ გამოიკუთლებდეს.

ღღეცოდებისათვის ფრიად ტკივნეულებდეს.

ღღოდუათა სრულებით აღიარებდეს.

ღღანმართუასა ცხოვრებისასა მტკიცედ განიგულებდეს და მცირედაცა განზრახვითა ცდომილებათა ეკრძალებოდეს.

ღღაკანონოსა მოძღვრისაგან კეთილსულობით შეიწყნარებდეს ანუ თუ რჩევისამებრ მისისა, თუთ დასდებდეს თავსა თვისსა ცოდვისა წილ კმაყოფილად.

თავი 14

**ღღამოკულებასა შ ა სვინდისისასა
რასამე ყურად იღებდეს**

ღღარდა მოვალეობისა აღთქმათასა დადებულთა ნათლისა ღებასა შინა ჯმნითა ყოველთა სატანას საქმეთასა.

ღღარდამავლობისა აღთქმათასა ქმნულთა მონაზონებასა შ ა აღთქმითა სიწმინდისა და მოთმინებისა, მორჩილებისა და უპოვარებისა ყოველისა მწუხარებისა და იწროებისა თავდებათა.

ღღახსნასა მონაზონებითის კეთილ წესიერებისასა დაბრკოლების მიცემითა.

ღღერაგთა განზრახუათა და ბოროტთა გულის თქმათა დაუცხრომელად შემასმენელთა.

ღღატეუბასა სათანადოსა ღღოცვისასა და დიდების მეტყუელებასა ზედა ღ თსასა გონების განბნეულობასა.

ხადნიერებასა ენისასა, დრტვინვითი ბოროტმეტყუელებით და განკითხვით.

ღმრჩებასა წინამძღვრის ბრძანებულთასა და გარეწარობასა თანამდებობისასა.

თავი 7

ქასამე ჰყოფდეს უწინარეს ლიტურჯიისა და ჟამსა ლიტურჯიისასა უკუეთუ მღვდელმონაზონი არს

სირუელად განიწმენდდეს სინანულით სინიდისსა.

ჭოთმინებით და ლოცვით მღუდელ მოქმედებისათვის ღირსად თავსა თვსსა განამზადებდეს შემუსვრილითა და მდაბლითა გულითა წარსდგებოდეს.

მემსგავსებულთა კრძალულებითა თავისა თვისისა და ერთათვის მსხუჭრპლსა უსისხლოსა შესწირვიდეს.

მიშით და სარწმუნოებით ეზიარებოდეს მომხსენებელი უწინარეს ამისა ასამაღლებელსა ამის: წაწმინდათა.

ჭადლობით წარვიდეს.

თავი 7C

ქასამე ჰყოფდეს მღუდელ მონაზონი შემდგომად ლიტურჯიისა

წიტიურჯიისათვის კ ა უდიდესისათვის კეთილის ყოფისა დ თისასა მადლობდეს.

სრულებით თავსა თვისსა სამარადისოსა მსახურებასა შინა, შინაგნითა გულსმოდგინებით მას შესწირვიდეს.

საუკუნოსა ნეტარებისათვის სულთითქმიდეს.

ძავსა თვისსა ყოვლისაგან საქმისა და სიტყვისა სულთა განმხრწნელისა და ყოველთა მცდოველობითთა ბრკბულებათაგან ფრთხილად იცავდეს.

ღსწრაფდეს რათამცა არღარა სხუჭბრი და უხუად მომნიჭებელისა კეთილისა თვისისადმი უბიწოებასა შა თავსა თვისსა აცხოვნებდეს.

თავი 7D

ზოგად ყოვლისა მონაზონისა რამე სახმარ არს დაცუად

ღონება ვერაგთა განზრახუათაგან. სული ბოროტთა გულის თქმათა და აღზუავებისაგან.

ჟედუა სოფლისა საცთურთაგან. სასმენელი ამაოთა და სასაცილოთა საუბართაგან და უმეტეს მოყუასსა ზედა ძვირის მეტყუელებათაგან.

ღნა განკითხვისა და დრტვინვისაგან. ჭუცელი გემოთ მოყუარებისა და სამთურალოთა მეტნობისაგან.

სრულებით თავი თვისი უქმობისა და მდედრთა თანა ქცეუელებისაგან.

თა ამათ ყოველთა ზედა იცევდეს წინაშე ღუთისა სრულსა სიმდაბლესა და მყუდროებასა სულისასა.

ღძპოვარებასა და ნებსითსა სიგლახაკესა სრულსა სიფხიზლესა და სიწმინდესა და სრულსა უმანკოებასა მშვიდობასა და ძმათ მოყვარებასა.

თავი 7E

ქადმენი არიან მოვალეობანი მონაზონისანი ზოგად ძმათა მიმართ

ყოველთა უფლისათვის ჰყვარობდეს, ყოველთა უმჯობეს თავისა თვისისა შერაცხდეს.

წარუმართებლობასა და უღონოებასა მათსა მოთმინებით იტვირთვიდეს.

წრავისმე არარაძთმე შეაწუხებდეს სულიერთა საუბართა მიერ ერთი ერთსა არგებდეს.

ნაცუად გებით ერთი ერთისათვის ილოცვიდეს.

თავი 7F

ქადმენი არიან მოვალეობანი მონაზონისანი წინამძღვრისა მიმართ

ჟუარობდეს მას ვითარცა მამასა ღძსმენდეს ვითარცა მოძღუარსა.

ქისგან განსაზღვრებულსა მორჩილებასა უდრტვინელად გულის მოდგინებით აღასრულებდეს.

ქისმიერსა სჯულისდებასა კეთილ წესიერებასა და კეთილ ცხოვრებისადმი დაურღვეველად დაიცავდეს.

ქხილებასა და პატიუსა მისსა, მოთმინებით იტვირთვიდეს.

თა ღმერთსა ევედრებოდეს მისთვის.

თავი 17

ქაჲმე არიან მონაზონისად დაწესებული საშუალობანი

ღღსასრულებლად აღთქმათა მისთა წინაშე ღთისა და ეკლესიისა

ღღთქმათა მათ ხშირად მოხსენებაჲ ყდ შესაძლო მაიძულებლობაჲ აღსრულებსადმი მათისა ესე იგი თუთ თავსა თვისსა განღვიძება ანუ იძულებაჲ.

თაუცადებელი და ყდ საწადელი ღღთისაგან თხოვნა მადლისა და ძალისა მაცხოვარებითისა ღღაწლისა მიმართ.

სასინანულო გლოვა ცოდვათა თუგ გარდასრულისა ცხოვრებისათა, და დაცუა თავსა თვისისა ყოფადთაგან.

ყოველთა წარმართებათა თანა შემსგავსება ნაკლუფანებისა ღღთ სისა უადრეს ბუნებისა ღღაწლთა თანა ძუწლთა მამათასა და ამის მიერ თავსა თვისსა გუღლის მსიტყველობისა დასამცრობელი.

ცხოვრებისა და ვნებათათა წესთა მოხსენება მისაბაძავად ხოლო საუკუნო სატანჯუელი და მართალთა სისარული ღღაწლსა ზედა განსამხნობელად.

თავი 18

ქაჲმე არს წამალი წინა აღმდგომი ცოდვათა და წინათვე დამცუწელი მათგან საშუალობაჲ

ჩმიდა და გუღსმოდგინებით ღღოცვა ქდ ეს მაცხოვრისა მიმართ.

მევერდომა შუამდგომელობისადმი სათ-

ნოთა ღღუთისათა უმეტეს ადრე მსგავსისა განსაცდელისა დამთმენელთადმი, ვითარცა ვინ შთავრდომილ არს.

ღღანშორება მეგობრისაგან უშიშროებასა შინა მცხოვრებთა.

ქტკიცედ წინა აღდგომა დაწყებასა შინა ბოროტისა განცდისასა.

სუღლისწმინდით განცხადება უძღღურებათა თუგსთა ღღუთის მოშიშთა მამაკაცთადმი.

ხითხუა სიტყვისა ღღთისა კეთილმსახურთა მწერალთა და წმთ ცხოვრებისა.

თაუყოვნებელი სინანული რავდენგზისცა შეემთხუას შთავრდომა ცოდუასა შინა ვდ განმართვის წინადადებითურთ.

ღღშვიათი განსლუა სენაკით და მოკლე სიტყვიერი საუბარი.

თავი 19

ქაჲსა თანა კამს მონაზონს დაუცხრომელად ხსოვაჲ უადრესისა ცხოვრების უშიშროებისათუგ

ქღლი სოფელი ესე საცთურიან არს და ხორცი უძღღურ ამისთუგს, სათანადო არს მღვიძარება და ღღოცვა, სიფრთხილე და სიმხნე.

ქღლ ცხოვრება არს მოკლე ჟამიერი, უკუმოქცეული და სასინანულოდ მოცემული.

ქღლ სიკუდილი უცნაურ არს, და თანა წარუად და ცოდვილთაუთს ბოროტ.

ქღლ მძრწოლარებს სული განტყუებისა ჟამსა ცოდუათა მხილებისაგან და შიშისაგანცა სასჯელისა ღღთისა.

ქღლ ყოფადი სასჯელი მძვინვარე და მოუთმენელ არს, ვინათგან სიმართლე ხდ განისჯების.

ქღლ მსაჯული საქმეთამებრ მიმგები საშინელ და უვედრებელ არს.

ქღლ სატანჯველი ბოროტთა და დაუსრულებელ არს: ცეცხლი უშრეტ და მატლი უძილო.

თავი 73

**ქაღსა ჰყოფდეს მონაზონთა რათამცა
შეიძინა მყუდროება და მშვიდობა
სულიერი**

ღმრთის ზრახუასა შინა სიკუდილი-
სა დასასჯელისა ღუთისასა საქმეთაებრ
ღრმითა სიმდაბლითა განიწურთნებოდეს.

წრავის არარასამე შ ა თვინიერ შენ-
დობილისა მიზეზისა, არა ეცილებოდეს.

წრარასმე შინა გარეშესა თვინიერ თვი-
სისა თანამდებობისა, არა გაერეოდეს.

ყოველსა შემთხუჭულსა სამხიარულო-
სა და სამწუხაროსაცა განურჩეველად
რეცა კელისაგან ღთისა მიიღებდეს.

ქემხოლოებასა თვისისა სენაკისასა
ჰყუარობდეს, მდუმარებასა გულსმოდგინედ
იცავდეს.

ღვნიერ ღუთისა და თვისისა ცხოვნებისა
არარასამე ეძიებდეს სოფელსა ამას შ ა.

თავი 74

**ქანი არიან ღონისძიებანი მონაზონი-
სანი მისაწითომელად სიწმინდისა საზო-
მისაებრ კაცობრივისა უძღურებისა**

ღმრთელებელსყოფა ყოველთა მსოფლი-
ოთა ამოებათა და ზრუნვათა.

წურთნა სჯულსა შინა უფლისასა დღე
და ღამე.

ღშირად გამოკვლევა სვინიდისისა
საქმეთათვის, სიტყუათა და განზრახუათა.

წთომილებათა შინა თვისთა ჭეშმარი-
ტისა თქმა. სიმდაბლით აღსარება. გულის
შემუსვრილება. გულის მოდგინებით მოთ-
მინება.

ღვთ უმცირესთაგანცა წთომილებათა
სიფრთხილდ, ვითარცა მიმყუანებელთა
დიდთა წთომათა მიმართ.

ყოვლითა ღონითა შესაძლო განრიდება
ცოდვათა მიზეზთა და შემთხუჭვათაგან.

ყოველთა ბიწიერთა საქმეთაგან დაცუა
თავსა თვისისა.

თავი 75

**ქანი არიან ღონისძიებანი მიწვენად
მონაზონებისა სრულებასა**

ქშუდობა და სიყვარული ყოველთა
თანა.

სიმშვიდე და მყუდროება წინაშე ყოვე-
ლთასა.

ღაუცხრომელი მაიძულებლობა სათ-
ნოებითისა ღუაწლისა მიმართ.

ღძარისყოფა თავისა თვისისა ვნებითურთ
და გულის თქმით.

სამარადისო მლოცველობა.

ღიდსულობითი სიყუარული მტერთა.

ქოძულეთა კეთილის ყოფა.

ქწყვეართა კურთხევა.

ღანსაცდელის შემსმთხუველთათვის
ლოცვა.

წინა აღუდგომელობა ყ წლთა შეწუხე-
ბათა და ჭირთა.

ქომელ არს ჯუარი ქრისტიანებრივი და
ვიდრე აღსასრულამდე მოთმინება ღთი-
სათვის: მასვე დიდება პატივი და სიმტკიცე,
მამისა თანა ძესა და სულსა წმინდისა,
აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე
ამინ.

შენიშვნა: კანონი ესე ჯერ არს იკითხე-
ბოდეს ყოველწლივ, შემდგომად სამის
თვისა, ერთგუზის მაინც, დაუგდებელად
ტრაპეზსა ზ ა დანიშვნისაებრ წინამძღუ-
რისა.

ZARZMIS RVTISMSOBLIS XATIS SAXISMETVLEBITI SAZRISI

ყოველწმინდა ღვთისმშობლისა და ყრმა იესოს ხატის მნიშვნელობა უაღრესად დიდია ქრისტიანული ეკლესიისთვის. იგი ყველაზე თვალსაჩინო, კრებითი სახეა უფლის განკაცების, მსხვერპლისა და სხნის დოგმატების, რის გამოც მისი იკონოგრაფია გამოირჩევა განსაკუთრებული ტიპოლოგიური მრავალფეროვნებით. მათ შორის ერთ-ერთი ფართოდ გავრცელებული სახეობაა „მოალერსე“, იგივე „მოწყალე“ ღვთისმშობელი (ელეუსა),

სურ. 4.

ზარზმის ღვთისმშობელი. XI ს.

რომლის წარმოშობა, საეკლესიო გარდამოცემით, ლუკა მახარებლის სახელთანაა დაკავშირებული.

მოალერსე ღვთისმშობლის ხატის იკონოგრაფიული სქემა წარმოგვიდგენს დედა ღვთისას წელსზევით გამოსახულებას, მკერდზე მიკრული ყრმა ქრისტეს (ეგმანუელის) სხეულით, რომელიც თავის მხრივ სახით ეხება დედის სახეს და ხელი მის კისერზე აქვს შემოხვეული.

აღსანიშნავია, რომ მოალერსე

ღვთისმშობლის იკონოგრაფიის უძველესი ნიმუშები შემორჩენილია საქართველოში (საბერეების გამოქვაბული ეკლესიების მოხატულობები – VIII-IX სს.), სინას მთაზე (ქართველი ბერის, იოანე თოხაბის მიერ XI ს-ში შექმნილი უფლის სასწაულები-სა და ვნების ციკლების ამსახველი ხატი, რომლის ზედა რეგისტრში კონსტანტინოპოლის ვლადქერნის ღვთისმშობლის ხატის გამოსახულებაა წარმოდგენილი), კაბადოკიურ მხატვრობაში (თოკალი კილისეს XI-XII სს-ის ფრესკული ხატი სურ. 1), რუსეთში („ვლადიმირის ხატი“ – XI-XII სს სურ. 2) და სხვ. აღსანიშნავია, რომ ამ იკონოგრაფიის სახესხვაობაა „გლიკოფილუსა“ ანუ ტკბილად ამბორის მყოფელი ღვთისმშობელი, რომლის სქემაში დედისა და შვილის თბილი განწყობა და ალერსი უფრო ხაზგასმითაა ნაჩვენები. (სურ. 3)

მოალერსე ღვთისმშობლის იკონოგრაფიაში მნახველზე უდიდეს ზეგავლენას ახდენს განსაკუთრებული სიტბო და სინაზე, რითიც ურთიერთდამოკიდებულება გადმოცემული.

ელეუსას თემის ერთ-ერთი საუკეთესო ნიმუშია ზარზმის მონასტრის ღვთისმშობლის ქართული ხატი, რომელიც თარიღდება XI ს-ით და ხასიათდება შესრულების უზადო ტექნიკით, მაღალი მხატვრული დონითა და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, სახისმეტყველებით-შინაარსობრივი საზრისის განუმეორებელი სიღრმით (სურ. 4). თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ეს არის საეკლესიო ხელოვნების ნამდვილი შედევრი, რაზეც მეტყველებს თუნ-

დაც ის ფაქტი, რომ ქართული ეკლესიის უდიდესი სიწმინდის, აწყურის ღვთისმშობლის ხელთუქმნელი ხატისთვის XVIII ს-ში მოჭედდნ კუბოს ფრთებზე თითქმის ზედმიწევნითაა განმეორებული სწორედ ზარზმის ხატის ჩარჩოზე მოცემული დედა ღვთისას ცხოვრების აპოკრიფული ციკლის სცენები.

სურ. 1.
ღვთისმშობლის ფრესკული ხატი თოქალი ქილისედან. კაბადოკია. IX ს.

სამხრეთ საქართველოსთვის თურქ-ოსმალთაგან შექმნილი საშიშროების გამო, ღვთისმშობლის ეს ხატი XVI ს-ში გადააბრძანეს გურიის შემოქმედის მონასტერში. საგულისხმოა, რომ იმავდროულად, მასთან ერთად იქნა გახიზნული ზარზმის მონასტრის სხვა უძვირფასესი სიწმინდეები; ისეთები, როგორცაა წმინდა სერაპიონ ზარზმელის ცხოვრებაში ნახსენები და IX ს-ში მოჭედდელი ფერისცვალების სასწაულთმოქმედი ხატი და მოოქრული ვერცხლით შეჭედდელი XI ს-ის სამწერობლების წყვილი. მოგვიანებით, 1924 წელს, უკვე ბოლშევიკური ტერორისგან დასახსნელად, სიწმინდის სამსახურებელი ეს უნიკალური ნივთები გადაიტანეს თბილისში, სადაც ისინი ჯერ უნივერსიტეტის მუზეუმში, ხოლო 1952 წლიდან

ხელოვნების მუზეუმში იქნა დაბინავებული. უფრო ადრე კი, სავარაუდოდ XIX-XX სს-ის მიჯნაზე, ღვთისმშობლის ხატის ჩარჩოს ჯვარცმისა და ღვთისმშობლის მიძინების სცენების რამდენიმე ფრაგმენტი რუსეთში იქნა გატანილი (ისინი ამჟამად ინახება ერმიტაჟში).

ზარზმის ღვთისმშობლის ხატი საშუალო ზომისაა (80 X 64 სმ). იგი მოოქრული ვერცხლისგანაა ნაჭედი და თავის დროზე ჰქონია ფერწერული სახეები. ხის დაფის (47 X 35 სმ) დაზიანების გამო იგი რამდენჯერმე გამოუცვლიათ და დღეს-დღეობით, XX ს-ის დაფაზე, მოჩანს ფოტო, რომელიც გადაუღიათ XIX საუკუნის იმ რუსული სტილის მხატვრობისთვის, რომელიც ხატისა და მისი დაფის გაახლების დროს ყოფილა დახატული, გამოცვლილ დაფაზე. XIX ს-ის ნახატი, შუაზე გამსკდარი დაფა ინახება მუზეუმის ფონდებში (სურ. 5). დიმიტრი ბაქრაძისა და ექვთიმე თაყაიშვილის აღწერილობითა და როინიშ-

სურ. 2.
ვლადიმირის ღვთისმშობლის ხატი. 1130 წ.

ვილ-ერმაკოვის ფოტოების მიხედვით, ხატის ჭედურ პერანგს ამკობდა 32 დიდი ზომის თვალი, რომლებიც მოპარული უნდა იყოს XX ს-ის 20-იან წლებში.

ზარზმის ღვთისმშობლის ხატის ცენტრალურ ნაწილზე, ვაზის ფოთლის ორნამენტის ფონზე, წარმოდგენილია ღვთისმშობელი ყრმით, ელეუსას ტიპისა, ფართო ჩარჩოზე კი გამოსახულია ათორმეტ საუფლო დღესასწაულთა და ღმრთისმშობლის ცხოვრების აპოკრი-

ორნამენტულ ფონთან შერწყმული დეკორი. ტექსტი შემდეგი შინაარსისაა:

„წ(მდ)ოდ(დო)ფალომ(ეო)ხ(ე)ყ(ა)ვ წ(ინაშ) ე ძის[აშენის]ა და ღ(მრთი)სა ჩ(უენ)ის(ა) ყ(ოვე)ლთ(ა) ლ(აკ)ლ(აკ)თ(ა): ე(რისთავთ) ე(რისთავსა) მ(ი)რ(ია)ნს და ხ(ურცი)კს,ძ(ე)თა ხ(ურცი)კ(ისთა): მ(ი)რ(ია)ნ(ს), ს(ო)ს(ა)ნ(ს), ქ(ურ)დ(იას), ხჭ(ს). მე გლახაკმან ე(ვ) პრ(ა)ქს(ია), დედ(ამ)ან ხ(ურცი)კისა და მ(ი)რ(ია)ნ(ი)სამ(ან) შ(ე)ვკ(ა)ზმ(ენ) [ხატი ე] სე ს(ა)ლ(ო)ც(ვე)ლ(ა)დ ყ(ოვე)ლთ(ა) ლ(აკ)

სურ. 3.

გლიკოფილუსა. ფილოთეოს მონასტრიდან. ათონის მთა. XIII ს.

ფული ციკლები, რაც საკმაოდ იშვიათი მოვლენაა ქრისტიანულ ხელოვნებაში და განსაკუთრებით აღნიშნულ პერიოდში (ეს ორი ციკლი ერთობლივად, ოღონდ მოპირდაპირე კედლებზე, წარმოდგენილია XI ს-ის ბოლოს მოხატულ ატენის სიონის ტაძარშიც).

ცენტრალურ ნაწილსა და ჩარჩოს შორის, ვიწრო ქანობზე, ლამაზადაა გამოყვანილი ქართული ასომთავრულით ნაწერი საკტიტორო ტექსტი, რომელიც ერთი შეხედვით ისე აღიქმება, როგორც

სურ. 5.

ზარზმის ხატის დაფა. XIX საუკუნის მხატვრობით

ლ(აკ)თა, ს(ა)ჯ(სენ)ებლ(ა)დ ს(უ)ლი(სა) ჩ(უნი)სა.”

როგორც ირკვევა, ხატის შემკავშირებული ერისთავთ-ერისთავების, ხურციკისა და მირიანის დედა ევპრაქსიაა, რომელსაც იგი მისი შვილების, შვილიშვილებისა და საერთოდ, ლაკლაკთა (იგივე ლაკლაკიძეთა) საგვარეულოს სალოცველად და მოსახსენებლად შეუკავშირებს. ეს საგვარეულო კი, როგორც ზარზმის ფერისცვალების ხატისთვის შეწირული სამწერობლების საკტიტორო წარწერით ჩანს, აღნიშნულ პერიოდში წარმოადგენდა ზარზმის საყდრისა და მამულების მფლობელს.

საისტორიო წყაროებში ცნობები თვით ამ ხატის შესახებ არ არის შემორჩენილი, მაგრამ, იკონოგრაფიულ-სტილური მახასიათებლებით (გ. ჩუბინაშვილი) და ლაკლაკიძეთა შესახებ არსებული ინფორმაციის გათვალისწინებით (ე. თაყაიშვილი), იგი XI ს-ის I მეოთხედითაა დათარიღებული.

აღსანიშნავია, რომ სწორედ ამ დროიდან ვრცელდება ბიზანტიურ ხელოვნებაში ხატები, რომლებსაც “ბიოგრაფიული”, “აგიოგრაფიული”, “ისტორიული” ეწოდებათ და რომლებზეც წმინდანები მათი ცხოვრების, სასწაულებისა და წამების სცენებთან ერთად არიან წარმოდგენილნი.

ზარზმის ხატის ჩარჩოს ქვედა ნაწილზე მარცხნიდან მარჯვნივ, წმ. იოაკიმესა და ანას ცხოვრების ეპიზოდებია განაწილებული. მათი თანამიმდევრობა მარცხნიდან მარჯვნივ ამგვარია: “იოაკიმესა და ანას ძღვენის უარყოფა”, “იოაკიმეს ხარება”, “ანას ხარება”, “ღვთისმშობლის შობა” და “მარიამის იოსებზე დაწინდვა”. ჩარჩოს ზედა ნაწილზეც მსგავსადაა განთავსებული “ჯვარცმა”, “აღდგომა” (ჯოჯოხეთის წარმოტყვევნა), “ამაღლება” და “ღმრთისმშობლის მიძინება”. ხოლო რაც შეეხება, გვერდითა ველებს – აქ, “ხარებიდან” “ბზობის” ჩათვლით, ექვსი სცენა (“შობა”, “მირქმა”, “ნათლისღება”, “ფერისცვალება”) ისტორიული თანამიმდევრობის დარღვევით, ერთი შეხედვით, უსისტემოდაა გამოსახული.

არსებობს მოსაზრება, რომ ჩარჩოს ვერტიკალურ ნაწილებზე სცენათა ასეთი განლაგება გარკვეულ მხატვრულ ლოგიკასა და მყარებული, რითიც წონასწორობა მყარდება მოპირდაპირე სცენებს შორის და ზოგადი კომპოზიციაც ხდება

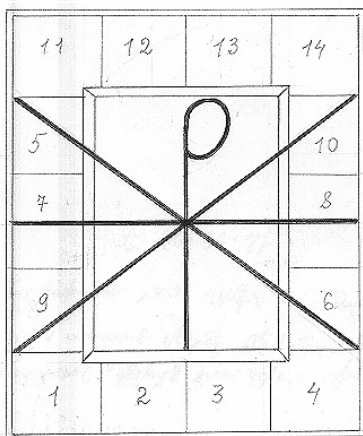
უფრო გაწონასწორებული (გ. ჩუბინაშვილი). მაგრამ, როგორც ირკვევა, საქართველოს ეკლესიის ამ უდიდესი სიწმინდის იკონოგრაფიული სქემის უზვეულობის საიდუმლო, მის თეოლოგიურ საზრისშია საძიებელი.

საქმე ისაა, რომ ხატზე სცენების ისტორიული რიგით განთავსების სქემა და მასზე ღმრთისმშობლის ნახევარფიგურის კომპოზიციურ ღერძად დამატება, იძლევა ქრისტიანული ხელოვნების ისტორიის ადრეული პერიოდიდანვე კარგად ცნობილ “ქრიზმას”, რაც საუფლო მსხვერპლისა და ხსნის დოგმატის ნიშან-სიმბოლოდაა მიჩნეული (სურ.6).

ქრიზმა წარმოადგენს იესო ქრისტეს სახელის ასოების შეწიაღებით მიღებულ მონოგრამას, რომელიც ძლევისა და მფარველობის ნიშნად კონსტანტინე დიდის მეომრების ფარებზე უკვე IV საუკუნეში იყო გამოსახული. ქრიზმა რამდენიმე სახეობისაა და განირჩევა მისი განსხვავებული სიმბოლური არსის განსხვავებული ინტერპრეტაციით. ასე მაგალითად, ექვსბოლოიანი ქრიზმა მიგვანიშნებს უფლის მიერ სამყაროს ექვს დღეში შექმნას. და, როცა ვერტიკალური ღერძის ზედა ნაწილი შეკრულიცაა და მას ლათინური დ-ის ფორმა აქვს, მაშინ იგი გვიცხადებს იესო ქრისტეს მეფურ დიდებას, ვინაიდან ლათინურად ღებ მეფეს ნიშნავს. რვაბოლოიანი ქრიზმა გულისხმობს სამყაროს მეუფის ჯვარზე ვნებას, აღდგომასა და მერვე დღეს მის მეორედ, უკვე მსაჯულად მოსვლას; და რადგან ეს ბოლო ვარიანტი მსხვერპლისა და ხსნის დოგმატებს უკავშირდება, იგი ადრექრისტიანული ხანის საეკლესიო ხელოვნებაში ძალზე ხშირად გვხვდება. საინტერესოა, რომ ადრექრისტიანული სამარხი-სარ-

კოფაგების რელიეფებიდან ცნობილია შემთხვევა, როცა „ჯვარცმის“ გავრცობილ, მრავალეპიზოდური და მრავალფიგურული კომპოზიციაში, მაცხოვრის სხეულებრივი გამოსახულება ჯვარზე სწორედ ამგვარი ტიპის ქრიზმითაა ჩანაცვლებული (ერთგან იგი დაფნის გვირგვინშია ჩაწერილი, რითაც უფლის მეუფების უსასრულობა და მარადიული დიდებაა ხაზგასმული).

ამდენად, ზარზმის ხატის თეოლოგიური პროგრამის ძირითად, შინაარსობრივ დერძად, სწორედ მაცხოვრის ჯვარზე ვნება

სურ. 6.

ქრიზმა – ზარზმის ღვთისმშობლის ხატის იკონოგრაფიული სქემის საფუძველი

ანუ მსხვერპლის თემა გვევლინება. ამის საბუთია ისაც, რომ ხატის ჩარჩოს ზედა მარცხენა კუთხეში, სცენათა რიგის თავში „ჯვარცმა“ გამოსახება და ისიც, რომ მის გასწვრივ, ქვემოთ, ღვთისმშობლის ციკლის საწყის კომპოზიციადაც იოაკიმესა და ანას მიერ ტაძარში შესაწირი მსხვერპლის მიტანის ამბავი გადმოიცემა.

ნიშანდობლივია, რომ კაბადოკიისა და დავით გარეჯის საბერეების მონასტრის გამოქვაბულის ეკლესიების მოხატულობებში, სწორედ სამსხვერპლო ნიშებშია მოთავსებული „ელეუსა“ და თან ისე, რომ მის სიახლოვეს „ჯვარცმა“ გამოსახება. საგულისხმოა აგრეთვე, რომ

ათონის მთის ფილოთეოს მონასტრის წინამძღოლი ხატის, „ტკბილად ამბორის-მყოფელი ღმრთისმშობლის“ ზურგს ამკობს „ჯვარცმის“ გამოსახულება, ხოლო ვლადიმირის ღმრთისმშობლის ხატის უკანა მხარეს წარმოდგენილია „საყდარი გამზადებული“ (ჰეტიმასია), უფლის ვნების იარაღებთან ერთად (სურ. 7).

„საყდარი გამზადებული“ უფლის მეორედ მოსვლის, საშინელი სამსჯავროს და ხსნის იდეის სიმბოლოა. ე.ი. ვლადიმირის ხატის თეოლოგიური პროგრამა, იკონოლოგიური თვალსაზრისით, მსხვერპლის გაღების გზით, ცხონებისა და საუკუნო ცხოვრების მოპოვების საზრისს გამოხატავს.

იგივეს გვიცხადებს ზარზმის ღმრთისმშობლის ხატის პროგრამაც; ოღონდ, ამ შემთხვევაში, მსხვერპლის, მეორედ მოსვლისა და ხსნის იდეები დაფის ორ მხარეს კი არა, არამედ ზედაპირზე, შეფარულად წარმოგვიდგება.

ამ მხრივ საყურადღებოა, რომ ჩარჩოს ზედა ველის ბოლო სამი სცენა – „ჯოჯოხეთის წარმოტყვევნა“ „ამაღლება“ და „ღმრთისმშობლის მიძინება“ – უფლის მეორედ მოსვლის წინასწარმეტყველურ ხატებად მიიჩნევა. ასე რომ, მათი „ჯვარცმასთან“ ერთად ხატის ზედა, ანუ ზეციურ ნაწილში მოთავსება, ვიზუალურად და აზრობრივად გვაახლოებს მერვე დღესთან.

აღსანიშნავია, რომ „მოალერსე“ ღმრთისმშობელი წარმოდგენს აგრეთვე ყოვლადწმიდა დედის მიერ ღოდზე დასვენებულ მაცხოვრის დატირების წინასწარული ხატს. იგი სიმბოლოა ამსოფლიური ეკლესიის ზეციურთან და ადამიანის ღმერთთან შეერთებისა, რისი აუცილებელი პირობაც, ეკლესიის სწავლებით, წმინდა ზიარების საიდუმლოში მონაწილეო-

ბაა. ამ მხრივ, რა თქმა უნდა, შემთხვევითი არ არის, რომ ზარზმის ხატზე “ჯვარცმის” სცენა არა ისტორიული, არამედ ლიტურგიული რედაქციით, მაცხოვრის ფერდიდან სისხლისა და წყლის უხვი ნაკადის ჭურჭელში ჩადინებით გადმოიცემა და ისიც, რომ ხატს ფონად ზიარების სიმბოლო, ვაზის ფოთლის მოტივზე შექმნილი ულამაზესი „ხალიჩა“ ედება, რის შემხედვარესაც სახარებაში მაცხოვრის მიერ არაერთხელ თქმული მეტაფორა „მე ვარ ვენახი ჭეშმარიტი“ და დემეტრე მეფის (1125-115) მიერ ღვთისმშობლისადმი მიძღვნილი საგალობელი, „შენ ხარ ვენახი“ გვახსენდება.

ისე რომ, ზარზმის ხატის სახისმეტყველებით პროგრამაში სიღრმისეულადაა გადმოცემული მსხვერპლისა და ხსნის დოგმები და მათი შემაკავშირებელი წმინდა ზიარების თემა, რაც განაპირობებს კიდევ მისი იკონოგრაფიული სქემის თვითმყოფადობას და ხატის განსაკუთრებულ ღვთივსულიერებას.

რაც შეეხება ხატის შესრულების სტილსა და მანერას – იგი იმდენად დახვეწილი და მაღალმხატვრულია, რომ ცხადია მისი ავტორი ძალზე მაღალი დონის ოსტატია. საერთო კომპოზიციური სქემით, ცალკეული სცენების აღნაგობით, ფიგურათა პროპორციებით, პოზებით, შესტიკულაციითა და მათი „სივრცეში“ განთავსებით, სახეთა გამომეტყველებითა და მეორეხარისხოვანი დეტალების (პეიზაჟი, არქიტექტურა) დამუშავებით, ისევე, როგორც მცენარეული ორნამენტისა თუ სხვა დეკორატიული ელემენტების გადმოცემით, ხატი მისი თანადროული, ანუ XI-XII

სს-ის რელიეფური ხელოვნების ისეთი შედევრების რიგში დგას, როგორებიც საფარის, შიომღვიმის, სამთავროს, ზედაზნის,

სურ. 7.

საყდარი გამზადებული. ვლადიმირის ღვთისმშობლის ხატის ზურგი.

ატენის, კანკელების გამოსახულებებია.

დასასრულ, უნდა ითქვას, რომ ზარზმის მოაღერსე ღვთისმშობლის ხატი ქრისტიანული ხელოვნების სწორედ იმ კატეგორიის უნიკალური ნიმუშია, რომელთა შესახებაც ეკლესიის დიდ მამებს თავის დროზე უთქვამთ – „პატიოსანთა ხატთა მიერ წმინდა იქნებიან თვალნი მხილველთანი და ამაღლდება გონებად მათი ღმრთის შემეცნებად“.

ნანა ბურჭულაძე
საქართველოს ეროვნული მუზეუმის
უფროსი კურატორი

SAUFLISWULO DROSA

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა, უწმიდესმა და უნეტარესმა ილია II-მ, 2012 წელს გვაკურთხა, მოგვექარგა მეფე გიორგი XII-ის საუფლისწულო დროშის ასლი. თავდაპირველად გავეცანი დროშის ისტორიას, პირველწყაროებს და მათზე დაყრდნობით, აღვადგინე დროშის და ნაქარგობის მასალა. წიგნში „ბაგრატიონები“ მოვიძიე დროშის გამოსახულებ-

საუფლისწულო დროშა. ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის ხატი „პანტანასა“

ბა, რომლის მიხედვით, ნაქარგობა შესრულებულია აბრეშუმის ქსოვილზე და კიდევში ლურჯი-ლაჟვარდისფერი ქსოვილი მიუყვება. საუფლისწულო დროშაზე მოქარგულია ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის ხატი „პანტანასა“ – „ყოველთა დედოფალი“ და მუხლმოყრილი, მავედრებელი დომენტი კათოლიკოსი, რომელმაც ხატის ორიგინალი შეამზადებინა: „ხატისა ამის კოპიოსა პირისაგან სჩანს, რომელ თვით ნამდვილი იყო შემზადებული დომენტი კათოლიკოსისაგან, ამისთვის, რომელი ქვე ხატისა ღვთისა დედისა, ხატია თვით დო-

მენტი მუხლმოდრეკით და ხელთა განპყრობით ღვთისა დედისადმი მვედრებელი“ (პლატონ იოსელიანი – ცხოვრება გიორგი XIII-ისა).

საუფლისწულო დროშა, შვილიშვილისათვის, მეფე გიორგი XII-ისათვის, მოაქარგვინა თეიმურაზ II-მ: „და მოიდეს ყვითელი ატლასი, მოიდეს მასზედ ხატი ღვთისმშობლისა, ფერადებითა და კილიტებითა“ (პლატონ იოსელიანი – „ცხოვრება გიორგი XIII-ისა“). დროშა მოქარგა სამეფო კართან დაახლოებულმა ქალბატონმა ანასტასია ამირეჯიბმა (როსტომ ციციშვილის ქვრივმა). ხოლო ანტონ კათოლიკოსმა აკურთხა იგი და მიართვა მეფის ძეს მეტეხის ეკლესიაში, სადაც გადაიხადეს პარაკლისი „ვითარცა კარისა ძველად საყდარსა და კათოლიკოსისა მეტოქესა“ (პლატონ იოსელიანი).

მეფე გიორგი XII ამ საუფლისწულო დროშის ქვეშ მონათლულა და ამავე დროშის ქვეშ შემდგარა მისი მეფედ კურთხევაც. დროშა მეტეხის ტაძარში ინახებოდა, რადგან იგი უფლისწულთა აღსაზრდელ ტაძრად იყო მიჩნეული. 1754 წელს გიორგი იოსელიანს დროშის ბოლოები შეუკეცავს და ნაქარგი ხატი ჩარჩოში ჩაუსვამს, რომ არ დაკარგულიყო... დღეისათვის ამ დროშის ადგილსამყოფელი უცნობია.

საუფლისწულო დროშის ასლი ჩვენს მიერ სამი წლის მანძილზე იქარგებოდა, რომლის ესკიზები დიმიტრი ხარჩილაევამ შეასრულა. მომქარგველები ვიყავით მე და იმ ხანად ქრისტიანული ხელოვნების ფაკულტეტის სტუდენტები: ლია ლომაძე და გვანცა პანაჟხაშვილი.

ნაქარგი ხატი „პანტანასა“ – „ყოველთა დედოფალი“ შესრულებულია ოქრომკედით, ვერცხლმკედით და ზეზის ძაფებით, ნამაგრი ტექნიკით. ხატში ნამაგრი ტექნიკის 5 სახეა გამოყენებული.

ტერმინი „ზეზი“ ბიბლიური წარმოშო-

ბისაა და იგი საჭრელს უკავშირდება. წმიდა წერილში უფალი ეუბნება მოსე წინასწარმეტყველს: „შენი ძმა აარონი შემოსო მეწამული ზეზით...“; სულხან-საბას ლექსიკონში კი ზეზი ასეა განმარტებული: „ზეზი არს ორფერი ძაფი, და ძაფი და სირმა რთვად შესთული“ (საბა). მისი დამზადებისას ფერადი აბრეშუმის ძაფი შეეგრისება ვერცხლის ან ოქროს თმას (სირმას), ან უკვე დამზადებულ ვერცხლმკედს ან ოქრომკედს. აბრეშუმის ძაფის ფერი დომინირებს ოქროსა და ვერცხლის ფერზე და ამით სამოსის ფერადოვნების ხაზგასმა ხდება. ზეზით ქარგვის თავისებურებათაგან ორი ძირითადი მომენტი აღსანიშნავი: 1. სხეულის ნაწილების ამოქარგვა (სახე, ხელები, ფეხები, ტერფები) და სხვა ფერადოვანი აქცენტების მიღწევა. ზეზით ქარგვა ქართული ნაქარგობისთვისაა დამახასიათებელი (ბერძნულ, რუსულსა და ევროპულ ნაქარგობაში სხეულის შიშველი ნაწილები, ჩვეულებრივ აბრეშუმის ძაფით იქარგება, ხოლო ფერადოვანი აქცენტები ოქრომკედის ან ვერცხლმკედის, ხილული ბმულადების ჩამაგრებით ხდებოდა). 2. საქარგავ მასალად ზეზი მხოლოდ საქართველოში დასტურდება.

ცნობილი გერმანელი მეცნიერი ინგებორგ პეტრაშევ ჰეიმი, რომელიც ნაქარგობის ტექნიკასა და ტექნოლოგიებს შეისწავლის, თავის ერთ-ერთ ნაშრომში ასეთ დასკვნას აკეთებს:

„სიცილიაში აღმოაჩინეს 1181 წელს საქარგავად გამოყენებული ოქრომკედი. საქართველოში 1312 წლის ანჩის ოლარზე გამოყენებულია აგრეთვე ოქრომკედი, მაგრამ აქ (საქართველოში) გვხვდება ძაფი, რომელიც მიიღება ორი სახეობის ძაფის შეგრებით (იგულისხმება ზეზი). საქმე ეხება მის თავისებურ შეგრებას. აქ ოქროს თმის ორი მავთული ერთ წვეერ აბრეშუმის ძაფთან ისეა შეგრებილი, რომ მთლად არ ფარავს მას. მე ასეთი ძაფი არ შემხვედრია არც ევროპაში და არც ლიტერატურაში და არც ჩემი პრაქტიკული მოღვაწეობის მანძილზეო“ (ი. პეტრა-

შევ ჰეიმი).

ჩვენ მიერ მოქარგულ ხატში ზეზით მოქარგულია სახეები, ხელები და შესამოსლები, ყოვლადწმიდა დედოფლის კაბა და მთავარანგელოზების, მიქაელისა და გაბრიელის კაბები.

საუფლისწულო ბაირაღზე წარწერები მოქარგეთ მე და ჩვენმა სტუდენტმა თა-

საუფლისწულო დროშა

თია ჭელიძემ. ბაირაღი შეიკერა ქალბატონ მარინე წიკლაურის კერძო სახელოსნო „შროშანში“. მან შემოწირა, ჩინური, ნატურალური აბრეშუმის, ჩალისფერი ქსოვილი, რომელსაც გვერდებზე ლაჟვარდისფერი აბრეშუმი მოუყვება.

2015 წლის 22 მაისს უწმიდესსა და უნეტარესს ილია II-ს, მის მიერ დაკვეთილი საუფლისწულო დროშა მივართვით. უწმიდესმა მოგვიწონა ნამუშევარი და მქარგველთა ჯგუფი დაგვლოცა.

ღმერთმა ქნას, მალე მართლმადიდებელი, მირონცხებული, მეფე ჰყოლოდეს საქართველოს, ამინ!

საქ. საპატრ. ხალხური რეწვის განყოფილების ხელმძღვანელი ეთერ უროტაძე

2 აგვისტო. ილიაობა. ყოვლადწმიდა სამების ტაძარი. უწმიდესი და უნეტარესი ილია II-ის ლოცვა ილია მართლის ხატთან.

18 ივლისს სამთავროს წმიდა ნინოს დედათა მონასტერს ესტუმრნენ და სიწმიდეები მოილოცეს: იტალიის რუსული მართლმადიდებელი ეკლესიის მღვდელმონოზონმა სილოანმა (იაროსლავცევი), შვეიცარიაში მცხოვრებმა მიხეილ და ნატალია შლემოვებმა და ხატმწერმა გურამ მღებრიშვილმა. სტუმრებმა მონასტერს შემოწირეს სიწმიდეები: წმიდა გიორგის ძვლის ნაწილი (რომელიც უნევის რუსული მართლმადიდებელი ეკლესიის იპო-

ღიდმოწამე გიორგის ძვლის ნაწილი

დიაკონის კლოდის (ლოპეს-ჟინისტი) შემოწირულობაა) და ღირსი მამა გაბრიელის ხატი (რომელიც გურამ მღებრიშვილმა დაწერა მიხეილ და ნატალია შლემოვების დაკვეთით).

26 აპრილს სამთავროს წმიდა ნინოს დედათა მონასტერს ესტუმრნენ სრულიად ამერიკისა და კანადის მიტროპოლიტი და ვაშინგტონის მთავარეპისკოპოსი ტიხონი და ზუგდიდისა და ცაიშის მიტროპოლიტი გერასიმე (შარაშენიძე) და სხვანი. სტუმრებმა ღირსი მამა გაბრიელის, აღმსარებელისა და სალოსის წმიდა ნეშტთან პარაკლისი გადაიხადეს. სტუმრებს მასპინძლობდა მონასტრის სულიერი მოძღვარი, არქიმანდრიტი ლაზარე (გაგნიძე)

მამა სილოანმა ღირსი გაბრიელის მიერ უკანასკნელ ხანს აღსრულებული რამდენიმე სასწაულის შესახებ გვიამბო: ტაძრის კედლიდან ღირსი გაბრიელის ხატის ჩამოხსნის შემდეგ კედელზე გამოიკვეთა ყაზანის ღვთისმშობლის ხატის კონტური; მსგავსი შემთხვევა განმეორდა მამა სილოანის კელიაში, სადაც ღირსი მამა გაბრიელის ხატმა მირონდენა დაიწყო. მამა სილოანმა კიდევ ერთი შემთხვევა გვიამბო: მან დავრდომილს ღირსი მამა გაბრიელის აღმსარებელისა და სალოსის დაუჯდომელი წაუკითხა, აცხო მირონი, აზიარა ქრისტეს სისხლსა და ხორცს და ავადმყოფი ფეხზე წამოდგა. წმიდა მამა გაბრიელის სასწაულებით განმტკიცებულნი, სიყვარულით და სიხარულით აღსავსენი მადლობდნენ უფალს, ღირს მამას და სამთავროს მონასტერს.

მონასტრის მშენებლობა

ფოტომასალის ავტორი:
მონღოზნი ნონა (ჯავახუშვილი)

